

Jaarverslag 2017

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds
voor het Beroepsvervoer over de Weg

INHOUD

KERNCIJFERS	3
VOORWOORD.....	5
PROFIEL.....	7
ORGANISATIE	8
BESTUURSVERSLAG	13
1. Bestuursstructuur	14
2. Bestuursbureau en uitbestedingspartijen	18
3. Code Pensioenfondsen.....	20
4. Algemene ontwikkelingen op pensioengebied.....	24
5. Ontwikkelingen met betrekking tot de pensioenregelingen.....	26
6. Communicatie	31
7. Beleggingen.....	33
8. Risicomanagement.....	42
9. Financiële kengetallen	47
9.1 Statistische gegevens.....	47
9.2 Uitvoeringskosten.....	50
9.3 Actuariële paragraaf	55
10. Ontwikkelingen na afloop verslagjaar.....	63
JAARREKENING	65
11. Balans.....	66
12. Staat van baten en lasten.....	67
13. Kasstroomoverzicht	69
14. Toelichting op de jaarrekening.....	70
14.1 Algemeen.....	70
14.2 Grondslagen.....	71
14.3 Toelichting op de balans	81
14.4 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	117
14.5 Verbonden partijen.....	117
14.6 Gebeurtenissen na balansdatum	118
14.7 Toelichting op de staat van baten en lasten.....	118

OVERIGE GEGEVENS	129
15. Rapport Raad van Toezicht.....	130
16. Oordeel van het Verantwoordingsorgaan	137
17. Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten.....	140
18. Actuariële verklaring	141
19. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	143
BIJLAGEN.....	154
Aanvullende informatie bestuursgremia	154
Begrippenlijst	162
Colofon	172

KERNCIJFERS

Bedragen x € 1.000.000	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen (per eind van het jaar)					
Werkgevers	7.952	8.394	7.914	7.889	8.215
Deelnemers, actief en voortgezet	170.325	161.410	157.268	156.343	161.172
Gewezen deelnemers	392.690	388.695	380.242	375.830	377.490
Pensioengerechtigden	89.932	85.801	85.523	81.633	84.713
Totaal aantal deelnemers	652.947	635.906	623.033	613.806	623.375
Pensioenpremies, uitkeringen en kosten					
Premiebijdragen	865	764	699	722	802
(Zuivere) kostendekkende premie	1.137	980	813	670	718
Gedempte kostendekkende premie 'Toetspremie'	751	669	568	667	642
Pensioenuitvoeringskosten	23	21	20	19	20
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro's)	89	84	84	79	83
Uitkeringen	368	334	327	310	316
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig vrij beschikbaar eigen vermogen	1.628	215	181	1.978	1.207
Min. vereist eigen vermogen (art. 131 PW)	1.001	947	826	775	623
Min. vereist eigen vermogen in % van voorziening pensioenverplichtingen	4,3%	4,4%	4,4%	4,6%	4,7%
Vereist eigen vermogen (art. 132 PW)	4.061	3.714	3.565	2.072	1.911
Vereist eigen vermogen in % van voorziening pensioenverplichtingen	17,5%	17,2%	19,0%	12,3%	14,3%
Balanswaarde voor bep. dekkingsgraad (a)	24.838	21.773	18.967	18.827	14.567
Voorzieningen pensioenverplichtingen (b)	23.210	21.558	18.786	16.849	13.360

Bedragen x € 1.000.000	2017	2016	2015	2014	2013
Dekkingsgraad volgens FTK in % (a / b)	107,0%	101,0%	101,0%	111,7%	109,0%
Beleidsdekkingsgraad in %	105,0%	98,9%	104,5%	112,7%	n.v.t.
Verwachte dekkingsgraad in % ultimo boekjaar volgens het in dat jaar van toepassing zijnde herstelplan	103,3%	103,9%	107,5%	107,4%	105,0%
Reële dekkingsgraad	84,3%	80,5%	83,9%		
Beleggingen omvang, resultaten en kosten					
Balanswaarde (jaareinde, incl. derivaten passiva)	24.975	22.996	19.811	19.462	14.731
Beleggingsresultaten	1.072	2.528	-327	4.130	-245
Beleggingsrendement	4,6%	12,7%	-1,5%	27,6%	-1,6%
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,36%	0,31%	0,33%	0,36%	0,45%
Z-score in jaar ¹	0,60	0,23 (0,20)	0,45 (0,43)	0,06 (0,03)	0,84
Performancetoets over vijfjaarsperiode ¹	0,97	0,28 (0,26)	0,59 (0,58)	0,59 (0,58)	-0,21
Overig					
Saldo van baten en lasten boekjaar	1.413	34	-1.797	771	316
Rentetermijnstructuur (DNB)	1,6%	1,5%	1,8%	2,1%	2,9%

¹ Tussen haakjes staan de voorlopige waarden zoals gepubliceerd in de jaarverslagen van het betreffende boekjaar. In verband met het op een later moment beschikbaar komen van enkele benchmarkontwikkelingen worden de z-scores later opnieuw, definitief vastgesteld.

VOORWOORD

Zoals ook afgelopen jaar weer is gebleken, is de wereld om ons heen continu in verandering. De toekomstvisie en strategie van Pensioenfonds Vervoer zorgen er enerzijds voor om in de waan van de dag de lange termijn focus te houden. Anderzijds is het - gezien alle veranderingen - van belang periodiek vast te stellen of de missie, visie en strategie nog aansluiten bij ons gedeelde beeld van de toekomst. Daarom zal in 2018 een herijking van de missie, visie en strategie plaats vinden.

Het aantal actieve deelnemers aan het pensioenfonds blijft toenemen, in het verslagjaar van 161.410 naar 170.325. Voor het eerst in jaren is echter het aantal aangesloten werkgevers optisch gedaald, van 8.394 eind 2016 naar 7.952 eind 2017. In deze aantallen zat echter een inschatting voor werkgevers die nog geen gegevens hadden aangeleverd, maar waarvan vooralsnog wel verondersteld moest worden dat ze personeel in dienst hebben. Door scherpere en snellere handhaving is het aantal veronderstelde werkgevers eind 2017 (374) veel lager dan het jaar daarvoor (969). Gecorrigeerd voor deze veronderstelde werkgevers is het aantal 'zekere' werkgevers in 2017 zelfs iets toegenomen ten opzichte van 2016.

Een belangrijke ontwikkeling op pensioengebied waaraan in 2017 de nodige tijd en aandacht is besteed, is de verhoging van de pensioenrichtleeftijd op 1 januari 2018 naar 68 jaar. Dit in navolging op de wijziging van de fiscale pensioenleeftijd. Het opbouwpercentage in de pensioenregeling is op 1 januari 2018 verhoogd naar 1,788%. Ook zijn alle opgebouwde aanspraken op (voorwaardelijk) ouderdomspensioen met de pensioenrichtleeftijden 65 jaar, 66 jaar en 67 jaar op 1 januari 2018 omgerekend naar een ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 68 jaar. De opgebouwde aanspraken op prepensioen worden in 2018 omgerekend naar een ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 68 jaar mits de deelnemer tegen deze omzetting geen bezwaar heeft aangetekend. De pensioenrichtleeftijd in de regeling van Pensioenfonds Vervoer blijft daarmee, net als de afgelopen jaren, hoger liggen dan de AOW-leeftijd (die voor 2022 en 2023 is vastgesteld op 67 jaar en 3 maanden). De belangrijkste boodschap in de communicatie naar de deelnemers is dat de pensioenrichtleeftijd weliswaar 68 is geworden, maar de deelnemer zelf bepaalt op welk moment het pensioen ingaat. Een tweede kernboodschap is dat men door de omrekening géén pensioen kwijtraakt.

Pensioenfonds Vervoer voert de VPL-overgangsregeling uit die door cao-partijen is overeengekomen voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en voldoen aan een aantal voorwaarden. Deelnemers kunnen dan extra ouderdomspensioen en partnerpensioen verwerven. Cao-partijen hebben, na advies van het bestuur, besloten om de VPL-aanspraken van deelnemers in de sector Vervoer op 31 december 2017 al (gedeeltelijk) in te kopen.

Om het risicomanagement bij Pensioenfonds Vervoer naar een hoger niveau te brengen is een meerjarenbeleidsplan risicomanagement opgesteld. In dat kader zijn in 2017 twee projecten van start gegaan. Eén project is gericht op integraal risicomanagement, een tweede is gericht op procesbeheersing. Het project integraal risicomanagement voorziet in het uitvoeren van systematische risico - en daaraan gekoppelde beleidsanalyses, voor de belangrijkste risico-categorieën van het fonds en wordt voorafgegaan aan een onderzoek naar de risicobereidheidsprincipes van het pensioenfonds. Het project procesbeheersing heeft als doel de belangrijkste processen van het Bestuursbureau te toetsen op hun uitvoering.

Het 'auditable' maken van processen dient over een aantal jaren te leiden tot een door een onafhankelijke accountant afgegeven Assurance rapport met betrekking tot de interne beheersing van het Bestuursbureau.

In 2017 was vanaf de start van het jaar sprake van een positieve economische ontwikkeling. Wereldwijd was er groei en tegelijk een in verhouding lage inflatie en een dalende werkloosheid. Deze positieve economische ontwikkeling zorgde voor omzetgroei en winstgroei bij bedrijven en vormde daardoor een sterk fundament voor de koersontwikkeling op financiële markten. In 2017 bleken wederom de besluiten van centrale banken en de nadere duiding hiervan bepalend te zijn voor de ontwikkelingen van de rente- en obligatiemarkten. Wereldwijd stegen de koersen van aandelenmarkten en beleggers in bedrijfsobligaties werden in 2017 beloond voor het kredietrisico dat zij namen in de vorm van stijgende koersen. De keerzijde was dat veel beleggingen historisch duur zijn geworden in 2017.

Het strategisch beleggingsbeleid is in 2017 ten opzichte van 2016 vrijwel onveranderd gebleven. De relatief beperkte beleggingen in infrastructuur zijn afgebouwd. Het beleggingsrendement over 2017 is uitgekomen op 4,6%.

De gunstige ontwikkelingen op de financiële markten hebben zich vertaald in een duidelijke verbetering van de financiële positie van Pensioenfonds Vervoer. De UFR-dekkingsgraad is sinds ultimo 2016 gestegen van 101,0% naar 107,0% ultimo 2017. De beleidsdekkingsgraad (het voortschrijdend gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande 12 maanden) is gestegen van 98,9% naar 105,0% en daarmee uitgekomen boven de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,3%) van het fonds. De licht gestegen rente, de positieve ontwikkelingen op de aandelenmarkten en vooral de afdekking van het valutarisico hebben in positieve zin bijgedragen aan deze verbetering.

Ondanks de verbetering van de financiële positie zijn de financiële buffers van Pensioenfonds Vervoer nog niet op het vereiste niveau. De pensioenaanspraken en uitkeringen konden daardoor nog niet worden verhoogd met de inflatie. Vanwege de nog te lage buffers is een nieuw herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Volgens dit herstelplan kunnen de financiële buffers van Pensioenfonds Vervoer binnen 10 jaar herstellen en stijgen naar het vereiste niveau, zonder dat daarvoor aanvullende maatregelen zoals het korten van pensioenaanspraken en uitkeringen nodig zijn.

In 2017 is de governance structuur van Pensioenfonds Vervoer (die in 2016 is aangepast) geëvalueerd. Besloten is onder andere tot het instellen van een Beleggingsadvies Commissie, het intensiveren van het contact met het Verantwoordingsorgaan en het opstellen van een nieuw functieprofiel voor een bestuurslid met als aandachtsgebied Governance. Ook de samenstelling van het bestuur heeft in 2017 opnieuw wijzigingen ondergaan. Het bestuur heeft in 2017 het voorgenomen besluit genomen om drie nieuwe bestuursleden te benoemen op vacatures die zijn ontstaan door het vertrek van een aantal zittende bestuursleden.

Den Haag, 19 april 2018

Namens het bestuur,

Dhr. L.J.H. Ceelen (voorzitter)

Mw. R. Hidding (plaatsvervangend voorzitter)

PROFIEL

Pensioenfonds Vervoer is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds dat in 1964 is opgericht. Pensioenfonds Vervoer voert de pensioenregelingen uit voor werknemers in de sectoren beroepsgoederen-, besloten bus- en taxivervoer, het binnenbeurtvaartbedrijf, het kraanverhuurbedrijf en werknemers van Orsima. Deze laatste sector is op vrijwillige basis aangesloten.

Statutaire doelstelling

Het fonds heeft ten doel, binnen de kring van de aangesloten werkgevers en overeenkomstig de bepalingen van de statuten en de reglementen van het fonds, de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden aanspraken casu quo rechten toe te kennen op uitkeringen bij ouderdom, arbeidsongeschiktheid of overlijden en/of op uitkeringen wegens vervroegde uittreding.

Missie

Pensioenfonds Vervoer wil voor huidige en voormalige werknemers (waaronder gepensioneerden) in het beroepsgoederenvervoer, het besloten bus- en taxivervoer, het binnenbeurtvaartbedrijf en het kraanverhuurbedrijf op betrouwbare, transparante, professionele en kostenefficiënte wijze een zo goed mogelijk pensioen verzorgen. Pensioenfonds Vervoer belegt en beheert de pensioenpremies tegen verantwoorde risico's en wil dit ook op een maatschappelijk verantwoorde wijze doen. Pensioenfonds Vervoer communiceert helder met alle belanghebbenden.

Visie

Pensioenfonds Vervoer wil het pensioenfonds zijn voor alle werkenden in de verschillende vervoerssectoren.

Strategie

Pensioenfonds Vervoer volgt voor de komende jaren een strategie waarbij de huidige positie geconsolideerd wordt, maar wel tijdig wordt geanticipeerd op ontwikkelingen als dat nodig is. Doel is om voor onze deelnemers ook in de toekomst een betrouwbare pensioenpartner te zijn. Daarom bereiden wij ons voor op wijzigingen in het pensioenstelsel, in de wetgeving voor de sector vervoer en op de eisen die dit aan de uitvoering stelt.

Daarbij wil Pensioenfonds Vervoer zich onderscheiden: met heldere communicatie over een pensioenregeling die, dankzij de keuzes van sociale partners, goed aansluit op de behoefte van de deelnemers in de sector, en met lage uitvoeringskosten gerealiseerd wordt.

De toekomstvisie en strategie van Pensioenfonds Vervoer is gepubliceerd op de website van het fonds.

ORGANISATIE

Het bestuur kent een paritaire samenstelling en bestaat uit tien leden, te weten vier leden van werkgeverszijde, drie leden van werknemerszijde, één lid namens pensioengerechtigden en twee externe bestuursleden. De samenstelling van het bestuur op 31 december 2017 is als volgt:

Bestuur

leden werkgevers:		leden werknemers en pensioengerechtigden:	
Dhr. L.J.H. Ceelen (plv. voorzitter)	(1)	Mw. R. Hidding (voorzitter)	(3)
Dhr. P.W. Kievit (secretaris; tot 08-03-'18)	(1)	Dhr. W. Kusters (plv. secretaris; tot 08-03-2018)	(4)
Mw. S. Kraaijenoord	(1)	Vacature	(3)
Dhr. M. van Ballegooijen	(2)	Mw. A.J. Stevens	(6)

Vanaf 30 januari 2018 is in bovenstaande vacature voorzien door middel van de benoeming van de heer S. Lahiri. Ingaande 8 maart 2018 is de heer P.W. Kievit opgevolgd door de heer L.C.A. Scheepens. Vanaf dezelfde datum is de heer W. Kusters vervangen door de heer M. Hulsegge.

externe bestuursleden:	Onafhankelijk voorzitter:
Mw. W. Westerborg	Dhr. J.W.M. van der Knaap
Dhr. P.A. Stork	

Communicatie Commissie

leden werkgevers:		leden werknemers en pensioengerechtigden:	
Mw. S. Kraaijenoord	(1)	Mw. R. Hidding	(3)
Dhr. P.W. Kievit	(1)	Mw. A.J. Stevens	(6)

Onafhankelijk voorzitter:
Dhr. J.W.M. van der Knaap

Risk & Audit Adviescommissie

leden werkgevers:

Dhr. L.J.H. Ceelen (1)

Dhr. M. van Ballegooijen (2)

leden werknemers en pensioengerechtigden:

Vacature (3)

Dhr. W. Kusters (4)

externe bestuursleden:

Mw. W. Westerborg

Dhr. P.A. Stork

Onafhankelijk voorzitter:

Dhr. J.W.M. van der Knaap

Pensioencommissie Individuele Zaken

leden werkgevers:

Mw. S. Kraaijenoord (1)

leden werknemers en pensioengerechtigden:

Mw. A.J. Stevens (voorzitter) (6)

Klachtencommissie

leden werkgevers:

Dhr. P.W. Kievit (1)

leden werknemers en pensioengerechtigden:

Dhr. W. Kusters (voorzitter) (4)

Secretaris:

Dhr. E. Witkamp (TKP Pensioen B.V.)

Plv. Secretaris:

Dhr. F. van Veen (TKP Pensioen B.V.)

Geschillencommissie

leden werkgevers:

Dhr. P.W. Kievit (1)

leden werknemers en pensioengerechtigden:

Dhr. W. Kusters (voorzitter) (4)

Secretaris:

Dhr. E. Witkamp (TKP Pensioen B.V.)

Plv. Secretaris:

Dhr. F. van Veen (TKP Pensioen B.V.)

Verantwoordingsorgaan

leden werkgevers:

Dhr. W.H. van Neuren (voorzitter) (1)
Dhr. C. Busser (1)

leden werknemers en pensioengerechtigden:

Dhr. P.J.M. Benner (3)
Mw. G.M. van Velzen (4)
Dhr. J.G. Th. Teunissen (5)

Respectievelijk voorgedragen door:

- 1) Transport en Logistiek Nederland
- 2) Koninklijk Nederlands Vervoer
- 3) FNV
- 4) CNV Vakmensen
- 5) FNV, lid namens de pensioengerechtigden
- 6) Bestuurslid namens de pensioengerechtigden

Raad van Toezicht

leden:

Mw. N.J.M. Beuken (voorzitter)
Dhr. W.C. Boeschoten
Dhr. E.R. Capitain

Adviserend Actuaris

Mercer Nederland B.V.

Dhr. S.I. Keijmel

Conradstraat 18

3013 AP Rotterdam

Certificerend Actuaris

Willis Towers Watson

Dhr. R. Kruijff

Schumanpark 9E

7336 AM Apeldoorn

Accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Dhr. H.D.M. Plomp

Paterswoldseweg 806

9728 BM Groningen

Compliance Officer

NCI

Dhr. R.N.M. van de Mast

Cypresbaan 19

2908 LT Capelle aan den IJssel

Administrateur

TKP Pensioen B.V.

Bezoekadres: Europaweg 27
9723 AS Groningen

Postadres: Postbus 501
9700 AM Groningen

Telefoonnummer: 0900- 1964 (0 cent per minuut)

Website: www.pfvervoer.nl

Bestuursbureau

Dhr. W. Brugman, algemeen directeur

Mw. G.M. Sol, directeur vermogensbeheer

BESTUURSVERSLAG

1. Bestuursstructuur

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van de pensioenregelingen van Pensioenfonds Vervoer.

Het bestuur bestaat uit tien bestuursleden. Drie bestuursleden vertegenwoordigen de werknemers, één heeft zitting namens de pensioengerechtigden en vier vertegenwoordigen de werkgevers. Daarnaast kent het bestuur twee externe bestuursleden, die als aandachtgebied vermogensbeheer en risicomanagement hebben. Het bestuur heeft onderling aandachtsgebieden afgesproken waarbij individuele bestuursleden, de 'portefeuillehouders', verantwoordelijk zijn voor één of meer specifieke aandachtsgebieden. De volgende aandachtsgebieden worden onderscheiden: Governance, Vermogensbeheer & Risicomanagement, AO/IB / Finance & Uitbesteding, Pensioenen en Communicatie.

Vijf permanente commissies ondersteunen het bestuur: de Risk & Audit Adviescommissie, de Communicatie Commissie, de Pensioencommissie Individuele Zaken, de Klachtencommissie en de Geschillencommissie.

Het bestuur heeft een onafhankelijk voorzitter. Hij leidt de bestuursvergaderingen, de vergaderingen van de Risk & Audit Adviescommissie en die van de Communicatie Commissie en zorgt ervoor dat op een effectieve wijze en in een goede sfeer wordt vergaderd. De onafhankelijk voorzitter maakt geen deel uit van het bestuur of van de commissies.

De verantwoordings- en medezeggenschapsfuncties zijn ondergebracht bij het Verantwoordingsorgaan, dat vijf leden telt. Het intern toezicht wordt uitgeoefend door een Raad van Toezicht, die bestaat uit drie leden.

Het bestuur vergadert in beginsel twee keer per maand. In de ene bestuursvergadering ligt de focus op pensioenbeheer, in de andere op vermogensbeheer. Het bestuur heeft in 2017 in totaal twintig keer vergaderd. Verder was er een gezamenlijke vergadering van het bestuur, de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan waarin de jaarstukken over 2016 zijn besproken en vastgesteld. Tot slot hebben er verschillende overleggen van portefeuillehouders plaats gevonden over specifieke thema's.

Het bestuur wordt bij de uitvoering van haar werkzaamheden ondersteund door het Bestuursbureau. Het Bestuursbureau zorgt voor het plannen en coördineren van de activiteiten op bestuurlijk niveau en heeft een beleidsvoorbereidende en adviserende rol. Onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur draagt het Bestuursbureau zorg voor de regie over en de monitoring en controle van de werkzaamheden die door, of in opdracht van het pensioenfonds worden uitgevoerd.

In 2017 hebben drie bestuursleden (twee namens de werknemers en een namens de werkgevers) te kennen gegeven het bestuurslidmaatschap te beëindigen. Het bestuur heeft, op voordracht van FNV, CNV en TLN, drie opvolgers benoemd die in januari en maart 2018 als bestuurslid zijn benoemd.

Het bestuur heeft de governance structuur in 2017 geëvalueerd. Besloten is onder andere tot het instellen van een Beleggingsadvies Commissie, het intensiveren van het contact met het Verantwoordingsorgaan en het opstellen van een nieuw functieprofiel voor een bestuurslid met als aandachtsgebied Governance.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Verantwoordingsorgaan wordt door het bestuur in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over specifiek benoemde onderwerpen.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in 2017 vier keer vergaderd. Daarnaast was er een overleg tussen Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht en een gezamenlijk overleg met bestuur en Raad van Toezicht in het kader van de jaarstukken 2016.

Raad van Toezicht

De taak van de Raad van Toezicht wordt bepaald door het wettelijk kader, inclusief de Code Pensioenfondsen en de statuten en reglementen van Pensioenfonds Vervoer. De Raad past de door de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP) aanbevolen Toezichtcode toe. De Raad van Toezicht heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De Raad van Toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De Raad van Toezicht staat het bestuur met raad ter zijde en stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.

De Raad van Toezicht heeft een goedkeuringsrecht voor een aantal specifiek benoemde onderwerpen en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het Verantwoordingsorgaan, aan de werkgevers en in het jaarverslag.

Naast het overleg met het Verantwoordingsorgaan en het gezamenlijk overleg met bestuur en Verantwoordingsorgaan in het kader van de jaarstukken, heeft de Raad van Toezicht in 2017 vijf keer vergaderd, waarvan één keer met de certificerend actuaris en de accountant van het fonds. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht vier keer vergaderd met een delegatie van het bestuur. Met de toezichthouder DNB heeft één keer een overleg plaats gevonden. Tot slot hebben individuele leden van de raad als toehoorder een aantal bestuurs- en commissievergaderingen bijgewoond.

Risk & Audit Adviescommissie

De Risk & Audit Adviescommissie is een adviescommissie van het bestuur. Het advies van de commissie richt zich op de volgende twee aandachtsgebieden:

- a. Het bewaken en versterken van de kwaliteit van het systeem van interne (risico)beheersing van het pensioenfonds;
- b. Het bewaken en versterken van de kwaliteit van de in- en externe verslaglegging door het pensioenfonds.

De Risk & Audit Adviescommissie heeft in 2017 vijf keer vergaderd. Gesprekonderwerpen waren onder meer: het Meerjarenbeleidsplan Risicomanagement, het Operational Due Diligence (ODD) beleid, de Risk Self Assessment Cybercrime, Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) 2017, Organisatie van Openbaar belang (OOB) en het controleplan van de onafhankelijke accountant PwC voor de jaarrekening van 2017.

Communicatie Commissie

De Communicatie Commissie heeft verschillende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Zo adviseert deze commissie het bestuur, werkt de commissie het door het Algemeen Bestuur vastgestelde communicatiebeleid uit in het communicatiejaarplan en beoordeelt het de samenwerking met de administrateur op communicatiegebied. De Communicatie Commissie is bevoegd om zelfstandig besluiten te nemen over de uitvoering van het communicatiebeleid binnen het mandaat en de kaders van de communicatie(beleids)plannen zoals vastgesteld door het Algemeen Bestuur.

De Communicatie Commissie heeft in 2017 vijf keer vergaderd. Aan de orde kwamen onder meer: tonen van de contante waarde pensioenen, campagne e-mail adressen, onderzoek deelnemers beleggen en online gedrag, project procesbrieven, de Mijn Omgeving, communicatie rondom de aanpassingen in de regeling en de omrekening van de opgebouwde pensioen naar een pensioen met de nieuwe pensioenrichtleeftijd die vanaf 1 januari 2018 geldt (68 jaar) en het Communicatiejaarplan 2018.

Pensioencommissie Individuele Zaken

De Pensioencommissie Individuele Zaken neemt besluiten over individuele zaken die buiten het mandaat van de pensioenadministrateur vallen. De commissie adviseert in voorkomende gevallen het bestuur. De Pensioencommissie Individuele Zaken behandelt met name verzoeken betreffende premievrije deelneming wegens arbeidsongeschiktheid, (tijdelijk) aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen, vrijwillige aansluiting, betalingsregelingen en faillissementsaanvragen.

De Pensioencommissie Individuele Zaken is in 2017 zes keer bij elkaar geweest.

Klachtencommissie en Geschillencommissie

De Klachtencommissie en de Geschillencommissie adviseren het bestuur over de afhandeling van klachten over de dienstverlening en geschillen over de interpretatie van statuten en pensioenreglementen. Klachten en geschillen worden door de commissies doorgaans schriftelijk afgehandeld. De klachten- en geschillenregeling is gepubliceerd op de website van Pensioenfonds Vervoer.

In 2017 heeft de Geschillencommissie vier geschillen behandeld. Drie geschillen hadden betrekking op de periode van premievrije deelname. Het andere geschil betrof het niet toekennen van voorwaardelijk pensioen. In drie gevallen heeft de commissie het bestuur geadviseerd om - in lijn met de pensioenreglementen - de verzoeken van de deelnemers niet te honoreren. Bij het andere geschil heeft de commissie geadviseerd het verzoek van de deelnemer geheel of gedeeltelijk te honoreren. Het bestuur heeft deze adviezen opgevolgd.

Deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers hebben het recht bij de administrateur een klacht in te dienen over de uitvoering van de pensioenreglementen. De afhandeling van de klachten door de administrateur (TKP Pensioen) gebeurt over het algemeen schriftelijk. In 2017 zijn er 70 klachten ingediend door deelnemers en 15 klachten door werkgevers. Iedereen met een klacht kan zich vervolgens nog wenden tot de Klachtencommissie. Van deze mogelijkheid is in 2017 geen gebruik gemaakt.

2. Bestuursbureau en uitbestedingspartijen

Het Bestuursbureau ondersteunt het bestuur bij het uitvoeren van de taken gericht op het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds. Het Bestuursbureau treedt op namens het bestuur en is als 'spin in het web' betrokken bij alle processen van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft, binnen de kaders van het uitbestedingsbeleid, een groot deel van de activiteiten van het pensioenfonds uitbesteed. Het pensioenfonds is gewend te werken met een groot aantal verschillende externe partijen, de regie te voeren over complexe situaties en te switchen van (kern)uitbestedingspartijen als dat nodig is. Het Bestuursbureau geeft als regisseur op een zodanige wijze sturing en leiding dat alle partijen die bij de processen betrokken zijn hun bijdrage aan die processen kunnen optimaliseren.

Volgens het uitbestedingsbeleid van Pensioenfonds Vervoer zijn met betrekking tot boekjaar 2017 de volgende partijen aangemerkt als 'kernuitbestedingspartijen':

- TKP Pensioen B.V.
Voert de pensioenregelingen met bijbehorende administratie, in- en excasso (deels via onderuitbesteding) uit en verricht de jaarwerkactiviteiten vanuit het pensioenbeheer. Daarnaast verzorgt TKP een deel van de bestuursondersteuning en de financiële administratie van Pensioenfonds Vervoer.
- Robeco Institutional Asset Management.
Integraal vermogensbeheerder, mede via 100% dochter Corestone Investment Managers AG belast met het selecteren en monitoren van de externe vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen van het pensioenfonds. Robeco adviseert het pensioenfonds over de strategische en operationele inrichting van het vermogensbeheer. Robeco voert verder het beleid ten aanzien van het afdekken van het rente- en valutarisico uit en het collateral management ten aanzien van derivatenposities die uit deze afdekking voortvloeien en via 'central clearing' afgewikkeld worden. Tenslotte beheert Robeco enkele portefeuilles die zo nodig mede benut kunnen worden voor een uit central clearing-collateral voortvloeiende liquiditeitsbehoefte.
- Northern Trust Global Service Ltd.
Verantwoordelijk voor de activiteiten op het gebied van custody, beleggingsadministratie, securities lending, performance meting en compliance (met betrekking tot vermogensbeheer).

Daarnaast onderkent het pensioenfonds 'partijen ter ondersteuning van wezenlijke bedrijfsprocessen'. Als zodanig zijn in 2017 de volgende organisaties aangemerkt:

- International Trust Services (ITS)
Treedt op als controlerend backoffice en als collateral manager van de uit de afdekking van het renterisico voortvloeiende OTC-derivatenposities. Daarnaast verzorgt ITS een deel van de verplichte rapportering in het kader van EMIR (European Market Infrastructure Regulation) en de samenstelling van de beleggingen gerelateerde tabellen voor het jaarverslag.
- First Pensions B.V.
Maakt schaduw-/controleberekeningen van het vereist vermogen, is back up voor - en voert controles uit ten aanzien

van - de FTK kwartaalrapportages beleggingen, berekent maandelijks de kasstromen van de vastrentende waardenbenchmarks en levert jaarlijks informatie voor de benchmarking van kosten, rendementen en risico's.

Het inhuren van adviseurs en het inkopen van adviesdiensten wordt niet geclassificeerd als uitbesteding.

Het bestuur is – ongeacht de wijze van uitvoering - eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds. Uit dien hoofde dienen de organisaties aan wie activiteiten zijn uitbesteed eveneens voldoende waarborgen te bieden voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het bestuur heeft daartoe een uitbestedingsbeleid vastgesteld. Dit beleid beschrijft de uitbestedingscyclus van het Pensioenfonds voor (toekomstige) uitbestedingen van kernactiviteiten. Verder beschrijft het uitbestedingsbeleid het selectieproces voor het selecteren en aanstellen van een uitbestedingspartij, de inrichting van de governance met de uitbestedingspartij, de monitoring van de uitbestedingspartij en de evaluatie van een uitbestedingspartij.

Ten behoeve van de monitoring moeten kernuitbestedingspartijen minimaal in staat zijn om adequate rapportages aan te leveren uit hoofde van de uitvoering van de aan hun uitbestede activiteiten. Iedere uitbestedingspartij voorziet het pensioenfonds van een periodieke SLA-rapportage, eventueel aangevuld met een In Control Statement. Daarnaast dienen de uitbestedingspartijen evidence aan te leveren met betrekking tot de naleving van hun eigen integriteitbeleid en hieraan gerelateerde compliance richtlijnen van zowel de organisatie als de medewerkers van de uitbestedingspartij. Voorts dienen uitbestedingspartijen inzicht te verstrekken in de waarborging van ICT- en informatiebeveiliging maatregelen in hun organisatie. Minimaal wordt inzage gegeven in (beleids)documenten, richtlijnen en procedures t.a.v. ICT, informatiebeveiliging en Business Continuity Management. Iedere uitbestedingspartij voorziet het pensioenfonds van assurance rapporten (zoals een ISAE3402 of SOC1 rapportage). De uitbestedingspartij zal daarbij in principe aangeven welke beheersmaatregelen het pensioenfonds raken, welke geconstateerde afwijkingen het pensioenfonds raken en in welke mate het pensioenfonds deel heeft uitgemaakt van de door de onafhankelijke accountant gedane steekproeven.

De verantwoordelijke lijnmanagers van het Bestuursbureau beoordelen deze rapportage op juistheid, volledigheid en tijdigheid. Over de uitkomst van de beoordeling en afwikkeling van (open)staande bevindingen wordt gerapporteerd aan het bestuur, door middel van risicodashboard en separate notities over specifieke onderwerpen.

3. Code Pensioenfondsen

Met ingang van 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen van kracht. Pensioenfonds Vervoer onderschrijft het belang van de Code en streeft ernaar de normen uit de code toe te passen. Indien van een norm wordt afgeweken, zal dat volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-principe worden toegelicht in het jaarverslag. Daarnaast wordt in deze paragraaf ook aandacht besteed aan een aantal onderwerpen zonder dat sprake is van afwijkingen ten opzichte van de normen in de Code Pensioenfondsen.

Missie, visie en strategie

Voor de beschrijving van de huidige missie, visie en strategie verwijzen wij naar het onderdeel 'Profiel' in dit jaarverslag.

Daarnaast staan in onze strategie de volgende uitgangspunten centraal:

1. We proberen te allen tijde het verlagen van de pensioenen te voorkomen. Dat betekent bijvoorbeeld dat we minder risicovol beleggen dan een fonds dat een hoog rendement als hoofddoel heeft.
2. We werken aan een optimale deelnemerstevredenheid. Onze deelnemers moeten tevreden kunnen zijn over:
 - a. de inhoud van de regeling.
 - b. de uitvoering/administratie; deze moet correct en betrouwbaar zijn.
 - c. de communicatie over de regeling en de communicatie over het eigen pensioen.
3. We houden de uitvoeringskosten laag.
4. We zorgen voor een goede taak- en rolverdeling tussen bestuur, Bestuursbureau en de partijen waar we werk aan uitbesteden.

We volgen alle ontwikkelingen, zijn alert op de strategische risico's en gaan ons voorbereiden op de toekomst. Zo gaan we ervoor zorgen dat we zoveel mogelijk flexibiliteit inbouwen in onze uitvoering. Zo kunnen we – zolang wetgever en sociale partners dat van ons vragen – ook bij veranderende voorkeuren van onze deelnemers en verandering in de regelgeving een passende en aantrekkelijke partij zijn, die tegen lage kosten een compleet en hoogwaardig pensioenpakket aanbiedt.

De wereld om ons heen verandert. Het is van belang om periodiek vast te stellen of onze missie, visie en strategie nog aansluiten bij een gedeeld beeld van de toekomst. Daarom zal in 2018 een herijking van de missie, visie en strategie plaatsvinden.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

In de missie is beschreven dat Pensioenfonds Vervoer de pensioenpremies op een maatschappelijk verantwoorde wijze wil *beleggen* en *beheren*. De wijze waarop het pensioenfonds maatschappelijk verantwoord *belegt* wordt beschreven in het hoofdstuk 'beleggingen' van het jaarverslag van het fonds. Ten aanzien van het maatschappelijk verantwoord *beheren* (in de regel aangeduid als: maatschappelijk verantwoord ondernemen, hierna te noemen: MVO) heeft het bestuur in 2017 beleid geformuleerd. Het MVO beleid heeft betrekking op het Bestuursbureau en de bestuursgremia van het pensioenfonds.

Er worden drie dimensies van MVO-beleid onderkend:

- De normen en waarden waar het pensioenfonds voor staat.
Deze worden onder meer beschreven in de gedragscode en in het compliance beleid. Dit compliance beleid wordt getoetst door een externe compliance officer.
- De maatschappelijke verantwoordelijkheid van een organisatie.
Dit betreft de manier waarop een organisatie haar kernactiviteiten uitvoert en verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van het milieu en de sociale context. Hierbij wordt het motto 'People Planet Profit' gehanteerd:
 - People:
Medewerkers van het Bestuursbureau moeten het naar hun zin hebben en zich optimaal kunnen ontplooiën in hun werk.
 - Planet:
Er wordt binnen het Bestuursbureau volop aandacht geschonken aan het zo min mogelijk en onnodig belasten van het milieu. Zo is de locatie uitstekend bereikbaar met openbaar vervoer en wordt in beginsel papierloos vergaderd.
 - Profit:
Het pensioenfonds heeft geen winstoogmerk, maar streeft evenwichtige belangenbehartiging na voor de actieve en gewezen deelnemers en uitkeringsgerechtigden. De belangen van de deelnemers zijn bepalend voor het handelen van het fonds. Het Bestuursbureau ziet in dat kader onder meer toe op de kostenefficiëntie.
- De maatschappelijke betrokkenheid van een organisatie.
Een pensioenfonds speelt een relevante rol in de maatschappij. De verwachting is dat grote pensioenfonds zoals Pensioenfonds Vervoer in 2018 zullen worden aangewezen als Organisatie van Openbaar Belang (OOB). Daaruit zullen bepaalde aanvullende integriteitseisen gaan voortvloeien.
Soms worden in dit kader ook activiteiten zoals sponsoring of het doen van giften aan goede doelen begrepen. Commerciële bedrijven kunnen inderdaad keuzes daartoe maken. Pensioenfonds Vervoer werkt echter met geld dat door werknemers en werkgevers is opgebracht. Het bestuur van het fonds is van mening dat dit geld alleen besteed mag worden aan het verzorgen van een goede pensioenvoorziening voor de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden. Het is niet aan het pensioenfonds om gelden anders te besteden, hoe goed bedoeld ook.

Kosten van de uitvoering van de pensioenregeling

Het bestuur hecht groot belang aan een kostenefficiënte uitvoering van de pensioenregeling. In paragraaf 9.2 doet het bestuur uitgebreid verslag van de ontwikkeling in de kosten van uitvoering. De kosten worden ook afgezet tegen de uitvoeringskosten bij vergelijkbare pensioenfonds.

Bestuurstermijnen

Het bestuur vindt het belangrijk om het in de afgelopen jaren opgebouwde draagvlak in de sectoren die het fonds bedient alsmede de kennis en ervaring die het bestuur heeft opgebouwd zo goed mogelijk te borgen. Het bestuur onderschrijft ook de normen uit de Code Pensioenfondsen met betrekking tot de maximale zittingstermijn van bestuursleden. Rekening houdend met beide aspecten heeft het bestuur besloten om met ingang van 17 december 2015 de zittingsduur van een bestuurslid te beperken tot vier jaar, waarna maximaal twee keer een herbenoeming kan plaatsvinden.

Dit betekent echter dat voor een beperkt aantal zittende bestuursleden de maximale zittingstermijn die de code stelt wordt overschreden. Het bestuur acht dit acceptabel en laat daarbij het belang van borgen van draagvlak, kennis en ervaring zwaarder wegen dan de norm uit de code. Bovendien zijn in 2016 drie nieuwe bestuursleden benoemd en heeft het bestuur in 2017 het voorgenomen besluit genomen om nog eens drie nieuwe bestuursleden te benoemen op vacatures die zijn ontstaan door het vertrek van een aantal zittende bestuursleden. Daardoor is sprake van een goede spreiding over de verschillende zittingstermijnen en is ook in de toekomst de continuïteit van een goed bestuur geborgd.

Diversiteit

Pensioenfonds Vervoer streeft naar diversiteit in het bestuur en de overige fondsgremia. De samenstelling van het bestuur voldoet aan de gestelde normen. De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan voldoet niet aan de norm dat één van de leden jonger is dan veertig jaar. Bij de vervulling van vacatures in het Verantwoordingsorgaan wordt hiermee rekening gehouden en wordt in overleg met de voordragende organisaties gezocht naar jongere kandidaten.

Geschied bestuur

In het bestuur wordt gewerkt met aandachtsgebieden, waarbij bestuurders een of meer aandachtsgebieden hebben. De volgende aandachtsgebieden worden onderscheiden: Vermogensbeheer & Risicomanagement; AO/IB, finance en uitbesteding; Communicatie en Pensioenen. In 2017 is daar het aandachtsgebied Governance aan toegevoegd.

Aan de geschiktheid van bestuurders van Pensioenfonds Vervoer worden hoge eisen gesteld. Pensioenfonds Vervoer volgt de geschiktheidseisen die door de Pensioenfederatie zijn vastgelegd in de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur. Voor alle bestuurders geldt geschiktheidsniveau B als basis. Voor de twee externe bestuursleden geldt geschiktheidsniveau E (het expertniveau) als eis voor de gebieden waarop zij deskundig zijn (vermogensbeheer en risicomanagement). Daarnaast kent Pensioenfonds Vervoer een vierde geschiktheidsniveau, B+, voor bestuurders met een specifiek aandachtsgebied. Deze bestuurders kennen de 'ins en outs' vanuit een bestuurlijk kader van een of meer deskundigheidsgebieden waarbij ze actief de ontwikkelingen volgen en veranderingen en trends signaleren. Bestuurders met geschiktheidsniveau B+ of E vervullen een voortrekkersrol ten aanzien van het betreffende aandachtsgebied binnen het bestuur en coachen de andere bestuursleden op hun terrein.

Jaarlijks wordt een vaste cyclus doorlopen waarin aan de hand van een gap-analyse individuele en collectieve leeractiviteiten worden gepland en gemonitord en waarin eveneens op individueel als collectief niveau een evaluatie van

het functioneren plaatsvindt. Dit vanuit een visie op leren waarbij het in de praktijk leren van elkaar een belangrijke onderdeel is. De wijze waarop Pensioenfonds Vervoer invulling geeft aan geschiktheidsbevordering is vastgelegd in het Geschiktheidsbeleidsplan 2017-2021. Jaarlijks wordt een Geschiktheidsjaarplan opgesteld met de leeractiviteiten voor het komende jaar.

Voor de Raad van Toezicht als geheel geldt dat op alle deskundigheidsgebieden tenminste twee leden over geschiktheidsniveau B beschikken. Ten minste één lid dient geschiktheidsniveau B+ te hebben op de deskundigheidsgebieden governance, beleggingsbeleid/vermogensbeheer en risicomangement. De Raad van Toezicht houdt de eigen geschiktheid op peil onder meer door relevante ervaringen op te doen in andere organisaties (nevenfuncties), door kennisbijeenkoms bij te wonen en door zich te laten informeren door de managers van het Bestuursbureau over fondsspecifieke beleidsterreinen. In het kader van het periodiek evalueren van zijn functioneren, bespreekt de Raad of er kennislacunes zijn die nadere actie vereisen.

Voor de leden van het Verantwoordingsorgaan wordt geschiktheidsniveau A gevraagd. De leden van het Verantwoordingsorgaan hebben daartoe een opleidingstraject gevolgd.

Compliance

Ook in 2017 is specifiek aandacht gegeven aan de werking en naleving van de compliance. Het bestuur wordt periodiek via de 'compliance (kwartaal)rapportage' en het 'risico dashboard niet-financiële risico's' over ontwikkelingen bij het pensioenfonds ten aanzien van compliance geïnformeerd. Naast de meldplicht die geldt voor verbonden personen vindt jaarlijks, aan de hand van een door alle verbonden personen in te vullen vragenlijst, een toetsing plaats van de naleving van de gedragscode. Het bestuur bespreekt de rapportage over de naleving van de gedragscode.

Naleving wet- en regelgeving

Het project Compliance 2.0, dat is gericht op het volledig in beeld krijgen van alle voor het fonds relevante wetgeving en de wijze waarop daaraan wordt voldaan, heeft in 2017 een vervolg gekregen. Naast een toets van de methodiek en het uitvoeren van een quick scan, is verkend op welke wijze dit in tijd en aandacht omvangrijke project op een adequate wijze vervolgd kan worden.

In het kader van Artikel 96 van de Pensioenwet verklaart het bestuur dat:

- aan Pensioenfonds Vervoer geen dwangsommen en/of boetes zijn opgelegd;
- door de toezichthouder (DNB) aan het pensioenfonds in 2017 geen aanwijzingen als bedoeld in artikel 171 PW zijn gegeven;
- door de toezichthouder geen curator / bewindvoerder als bedoeld in artikelen 172 PW en 173 PW is aangesteld;
- het pensioenfonds een herstelplan heeft ingediend. Daarover wordt op een aantal plaatsen in het jaarverslag nader bericht.

Bij het bestuur zijn over het verslagjaar 2017 geen overtredingen bekend van wet- en regelgeving door het pensioenfonds.

4. Algemene ontwikkelingen op pensioengebied

Nieuw pensioencontract – Regeerakkoord

Het nieuwe Kabinet pleit in het Regeerakkoord van 10 oktober 2017 voor een nieuw pensioencontract. Naar aanleiding daarvan is veel maatschappelijke discussie ontstaan. Het bestuur volgt de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe pensioencontract op de voet.

Pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar

Op 1 januari 2018 is de fiscale pensioenleeftijd 68 jaar. De pensioenrichtleeftijd is een (reken)leeftijd die wordt gebruikt voor de berekening van de maximaal toegestane fiscale opbouwruimte. De maximaal toegestane opbouw- en premiepercentages zijn gerelateerd aan een pensioen dat ingaat op de pensioenrichtleeftijd. De nieuwe fiscale pensioenrichtleeftijd heeft tot gevolg dat dat bijna alle pensioenregelingen moeten worden aangepast.

De verhoging van de pensioenrichtleeftijd heeft geen invloed op de vóór 1 januari 2018 opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten. Hierdoor wordt het volledige effect van de ophoging van de pensioenrichtleeftijd met één jaar – uitgaande van een opbouwperiode van 40 jaar – pas na 40 jaar gerealiseerd.

De pensioenrichtleeftijd staat los van de feitelijke ingangsdatum van het pensioen. De deelnemer kiest zelf de ingangsdatum van het pensioen.

Zoals ook in het volgende hoofdstuk wordt toegelicht, zijn de pensioenrichtleeftijd en het opbouwpercentage in de pensioenregeling van Pensioenfonds Vervoer op 1 januari 2018 gewijzigd.

Klein pensioen

Op 21 november 2017 is het wetsvoorstel Wet waardeoverdracht klein pensioen aangenomen. Deze wet zal ingaan op 1 januari 2019. Pensioenuitvoerders kunnen met betrekking tot kleine aanspraken (aanspraken tot de huidige afkoopgrens van €474,11 in 2018) automatische waardeoverdracht toepassen. Daarmee vervalt het recht voor de pensioenuitvoerder om pensioenen af te kopen en blijven de pensioengelden hun pensioenbestemming behouden. Daarnaast worden de administratieve lasten met de invoering van het systeem van automatische waardeoverdrachten verlaagd. Pensioenuitvoerders kunnen kleine aanspraken van slapers overdragen aan een nieuwe uitvoerder op het moment dat de betreffende deelnemer elders pensioen gaat opbouwen. Elke uitvoerder wordt verplicht inkomende automatische waardeoverdrachten te accepteren. Zeer kleine pensioenen van € 2,- of minder op jaarbasis vervallen bij beëindiging van de deelneming.

Deze wet regelt overigens ook dat er geen individueel bezwaarrecht meer geldt ingeval bij wijziging van de fiscale pensioenrichtleeftijd de opgebouwde aanspraken (m.u.v. prepensioenen) collectief worden herrekend naar de nieuwe pensioenrichtleeftijd. Dit is niet beperkt tot kleine pensioenen.

Wetsvoorstel fuserende bedrijfstakfondsen

Het Kabinet heeft op 9 oktober een wetsvoorstel ter bevordering van fusie van verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen bij de Tweede Kamer ingediend. Het wetsvoorstel wil het mogelijk maken dat een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds samen met maximaal vier andere verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen kan fuseren. Hierbij geldt dat dit fondsen zijn met ieder een beheerd vermogen van maximaal € 25 miljard. Door fusie mag het nieuwe bedrijfstakpensioenfonds voor een periode van maximaal vijf jaar een afgescheiden vermogen aanhouden; een afgescheiden vermogen omvat het vermogen van een gefuseerd fonds. Het nieuwe fonds kan derhalve maximaal vijf afgescheiden vermogens aanhouden (vermogenskringen genoemd). Deze tijdelijke maatregel is bedoeld om de verschillen in dekkingsgraad van de fondsen ten tijde van de fusie te overbruggen.

5. Ontwikkelingen met betrekking tot de pensioenregelingen

Pensioenregelingen vanaf 1 januari 2017

De opbouwpercentages en premies in de pensioenregelingen van Pensioenfonds Vervoer zijn niet veranderd in het verslagjaar 2017. Het opbouwpercentage in de basisregeling was sinds 1 januari 2015 voor alle sectoren 1,77%.

Op 1 januari 2018 is de pensioenregeling gewijzigd.

De pensioenrichtleeftijd is op 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar, in overeenstemming met de wijziging van de fiscale pensioenleeftijd. Het opbouwpercentage in de pensioenregeling is verhoogd naar 1,788%.

Bij deze wijziging van de regeling in 2018 zijn de premies voor de diverse regelingen ongewijzigd gebleven.

De verplichtstelling van Pensioenfonds Vervoer is als gevolg van de nieuwe pensioenrichtleeftijd aangepast.

De franchises voor de sectoren Goederenvervoer, Besloten Busvervoer en Orsima zijn op 1 januari 2018 vastgesteld op € 12.028. (waren in 2017 € 11.829). De franchise voor de sector Taxivervoer is niet veranderd en voor 2018 vastgesteld op € 12.206. De franchise voor de Taxisector is bevroren tot het moment dat de franchises van de andere sectoren door jaarlijkse aanpassing hetzelfde niveau hebben bereikt. Vanaf dat moment volgt ook de Taxisector de fiscaal minimale franchise.

Tegelijkertijd met de verhoging van de pensioenrichtleeftijd zijn alle door de deelnemers opgebouwde aanspraken op (voorwaardelijk) ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 65 jaar, 66 jaar en 67 jaar omgerekend naar een ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 68 jaar. In de pensioencommunicatie naar de deelnemers is duidelijk aangegeven dat dit een verhoging van de pensioenrichtleeftijd betreft, maar dat de deelnemer nog altijd zelf bepaalt op welk moment diens pensioen ingaat.

Ook de opgebouwde aanspraken op prepensioen worden omgerekend naar een ouderdomspensioen met pensioenrichtleeftijd 68 jaar mits de deelnemer tegen deze omzetting geen bezwaar heeft aangetekend.

Het maximaal pensioengevend salaris in de basisregeling voor alle sectoren bedraagt per 1 januari 2018 € 54.614 (was in 2017 € 53.701). De componenten van het pensioengevend loon verschillen per sector.

De verdeling van de premies in de verschillende sectoren naar een werkgevers- en werknemersdeel is in 2018 niet veranderd ten opzichte van 2017 en staat in de volgende tabel.

Premieverdeling pensioenregelingen (inclusief VPL-premie)

	Premie	Werkgeversdeel	Werknemersdeel
Goederenvervoer	30%	19,84%	10,16%
Besloten Busvervoer	30%	17,81%	12,19%
Taxivervoer	30%	17,75%	12,25%
Orsima	26,9%	16,05%	10,85%

De sectoren Goederenvervoer en Besloten Busvervoer betalen daarnaast ook 0,6% van de pensioengrondslag ten behoeve van een WIA-aanvulling bij arbeidsongeschiktheid. In beide sectoren geldt dat de premie voor de WIA-aanvulling voor rekening komt van de werknemer.

VPL-regelingen

Pensioenfonds Vervoer voert de VPL-overgangsregeling uit die door cao-partijen is overeengekomen voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en voldoen aan de gestelde voorwaarden met betrekking tot deelnemerschap en diensttijd. Deelnemers die voldoen aan de voorwaarden kunnen extra ouderdomspensioen en partnerpensioen verwerven. Op het moment dat, en voor zover dat, de extra aanspraken op ouderdoms- en partnerpensioen zijn gefinancierd worden deze toegekend. De financiering vindt plaats direct voorafgaand aan 31 december 2020² of, indien het pensioen ingaat vóór die datum, op het moment waarop het pensioen ingaat. Er vindt geen financiering plaats nadat de deelneming is beëindigd vóór ingang van het pensioen.

Een adviserend actuaris toetst jaarlijks de toereikendheid van de VPL-verplichting. De sector Vervoer en Orsima hebben elk een eigen VPL-overgangsregeling. Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan cao-partijen in deze sectoren over de uitvoering van de VPL-overgangsregeling.

VPL-overgangsregeling Sector Vervoer

Cao-partijen hebben, na advies van het bestuur, besloten om de VPL-aanspraken van deelnemers in de sector Vervoer op 31 december 2017 al (gedeeltelijk) in te kopen. Op 31 december 2017 is voor deelnemers van 63 jaar en ouder die voldoen aan de voorwaarden voor toekenning van het voorwaardelijk pensioen, het voorwaardelijk pensioen geheel ingekocht. Voor deelnemers jonger dan 63 jaar is op 31 december 2017 60% van het voorwaardelijk pensioen ingekocht waardoor dat deel nu onvoorwaardelijk is. Het resterende deel van de VPL-aanspraken wordt ingekocht bij het bereiken van de 63-jarige

² Zie echter de onder 'VPL-overgangsregeling Sector Vervoer' beschreven ontwikkelingen.

leeftijd of eerdere pensioeningang doch uiterlijk op 31 december 2020, mits er voldoende middelen zijn bijeengebracht voor deze VPL-regeling.

VPL-overgangsregeling Sector Orsima

Uit de toetsing door de adviserend actuaire bleek dat de aanwezige VPL-verplichting zowel op 31 december 2016 als op 31 december 2017 toereikend was. De VPL-regeling in de sector Orsima wordt ongewijzigd voortgezet.

Herstelplan

Als de dekkingsgraad van het pensioenfonds lager is dan de vereiste dekkingsgraad, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het fonds het vermogen binnen 10 jaar op het vereiste niveau brengt. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd en geactualiseerd. Ook in 2018 is een herstelplan opgesteld. Dit plan is gebaseerd op de situatie op 31 december 2017. Het herstelplan laat zien hoe de beleidsdekkingsgraad ruimschoots binnen 10 jaar herstelt tot boven de vereiste dekkingsgraad. De kritische dekkingsgraad (dit is de laagste dekkingsgraad waarbij herstel naar de vereiste dekkingsgraad binnen 10 jaar nog mogelijk is) is gestegen van 92,8% in 2017 naar 93,6% in 2018.

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft aan of het eigen vermogen stijgt of daalt als gevolg van premiebetalingen. Bij een premiedekkingsgraad van 100% is de ontvangen premie gelijk aan de kosten van de inkoop van een jaar pensioenopbouw op basis van de rentetermijnstructuur (inclusief UFR) en wijzigd het eigen vermogen (in euro's) derhalve niet.

Indien de premiedekkingsgraad lager is dan de actuele dekkingsgraad neemt de dekkingsgraad af als gevolg van pensioenopbouw.

De premiedekkingsgraad van Pensioenfonds Vervoer bedraagt 77% (eind 2016: 81%). De dekkingsgraad is in 2017 met 1,0% afgenomen ten gevolge van de inkoop van nieuwe aanspraken. Het herstel in het herstelplan vindt plaats via een verondersteld overrendement.

Haalbaarheidstoets

Onderdeel van het nFTK is de jaarlijkse haalbaarheidstoets. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die relevant zijn. Primair is de haalbaarheidstoets een beleidstool voor het bestuur van het pensioenfonds en de sociale partners om inzicht te krijgen of de pensioentoezegging kan worden waargemaakt. Op basis van de uitkomsten kunnen het bestuur en de sociale partners bepaalde beleidsbeslissingen nemen en onderbouwen. Er worden in de haalbaarheidstoets diverse toekomstscenario's doorgerekend over een periode van 60 jaar. De uitkomst hiervan wordt het pensioenresultaat genoemd.

Naar aanleiding van de aanvangshaalbaarheidstoets die in 2015 is uitgevoerd, heeft het bestuur ondergrenzen gesteld voor het pensioenresultaat en voor de maximale afwijking in het zogenoemde slechtweersscenario. Vervolgens moet jaarlijks worden getoetst middels de haalbaarheidstoets of nog wordt voldaan aan de gestelde ondergrenzen.

De haalbaarheidstoetsen die in 2016 en 2017 zijn uitgevoerd, leren dat slechts marginaal wordt afgeweken van de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Uit de haalbaarheidstoets die in 2017 is uitgevoerd blijkt dat:

- Het pensioenresultaat (op fondsniveau) van 105,4% (2016:106,6%) ruim boven de vastgestelde ondergrens van 85% ligt.
- Ook de maximale afwijking in het slechtweerscenario van 26,4% (2016: 27,3%) ruim onder de vastgestelde grens van 33% ligt.

Pensioenfonds Vervoer voldoet hiermee aan de normering van de pensioenresultaten die in 2015 door het bestuur zijn vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Pensioenstichting Security

Pensioenstichting Security (hierna PSS) is het pensioenfonds voor de (gewezen) werknemers van SecurCash Nederland B.V. en SecurCash Geldverwerking B.V. (voorheen bekend als Brinks Nederland B.V. en Brink's Geldverwerking B.V.). De partijen die betrokken zijn bij Pensioenstichting Security (hierna PSS) hebben besloten dit pensioenfonds te liquideren. De bij PSS opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten zijn op 1 januari 2017 via een collectieve waardeoverdracht overgedragen aan Pensioenfonds Vervoer.

Ook de toekomstige pensioenopbouw van de werknemers van SecurCash Nederland B.V. en SecurCash Geldverwerking B.V. is met ingang van 1 januari 2017 ondergebracht bij Pensioenfonds Vervoer. Voor de werknemers is de verplichte pensioenregeling (reglement I, sector goederenvervoer) van toepassing.

Handhaving

De loongegevens die werkgevers aanleveren vormen de basis voor de pensioen- en premieberekeningen.

In 2016 heeft het bestuur besloten het handhavingsproces verder aan te scherpen. In 2017 moest door de werkgever (of het administratiekantoor) voor 1 maart worden verklaard dat de loongegevens, zoals deze gelden op 1 januari 2017 en opgegeven zijn in het werkgeversportaal, juist zijn. Was men niet op tijd, dan werd eerst een opslag berekend (die men terugkreeg als men alsnog de verklaring afgaf) en na verloop van tijd een boete. Werkgevers hebben substantieel sneller gegevens aangeleverd. Deze gegevens waren completer en meer gegevens waren direct juist. De handhaving is hiermee verbeterd. Als gevolg hiervan hoefden minder 'veronderstelde werkgevers' aan het in het jaarverslag gerapporteerde aantal werkgevers te worden toegevoegd. Daardoor lijkt het alsof het aantal aangesloten werkgevers in 2017 is verminderd, maar in feite is het aantal juist iets toegenomen.

AOW-leeftijd

De AOW-leeftijd gaat sinds 2013 stapsgewijs omhoog. In 2022 is de AOW-leeftijd 67 jaar en 3 maanden. De AOW-leeftijd is gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting. Een verdere verhoging van de AOW-leeftijd wordt jaarlijks bepaald aan de hand van de macro gemiddelde resterende levensverwachting op 65 jaar. Het Centraal Bureau voor de Statistiek

(CBS) maakt de raming hiervoor. En als er sprake is van een verdere verhoging, dan gaat deze verhoging steeds in stappen van drie maanden. De overheid kondigt de verhoging telkens ten minste vijf jaar van te voren aan.

De AOW-leeftijd gaat in 2023 niet omhoog. Die blijft in 2023 67 jaar en 3 maanden, net als in 2022. Dat heeft de ministerraad op 3 november 2017 besloten, op basis van nieuwe cijfers over de levensverwachting van het CBS, op voorstel van minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De verwachting is dat de AOW-leeftijd daarna wel weer verder gaat stijgen.

6. Communicatie

Pensioenconsulenten

Pensioenfonds Vervoer heeft drie pensioenconsulenten in dienst. Zij houden zich onder meer bezig met het persoonlijk voorlichten van deelnemers over hun eigen pensioensituatie. Dit kan zijn op een van de zes pensioenspreekuurlocaties, op het bedrijf zelf (in company gesprekken) of tijdens een van de chauffeurscafébijeenkomsten die op verschillende locaties in het land worden georganiseerd. Ook verzorgen zij voorlichtingsbijeenkomsten aan deelnemers die hun AOW-leeftijd naderen en voor wie eerder stoppen met werken een reële mogelijkheid kan zijn. Daarnaast worden er pensioenpresentaties op bedrijfsniveau gegeven. Werkgevers kunnen zich door de pensioenconsulenten laten voorlichten over alle aspecten van de pensioenregeling. Ook worden er ten behoeve van werkgevers Pensioenworkshops gegeven.

In 2017 zijn de pensioenconsulenten nadrukkelijker onder de aandacht gebracht, via de website en in brieven. Deelnemers die de standaard pensioenleeftijd naderen, zien na inloggen welke consulent in hun regio actief is.

Berichtenbox

In 2017 zijn als extra service notificaties verstuurd via de Berichtenbox aan deelnemers met een account bij MijnOverheid.

Aankondiging nieuwe pensioenrichtleeftijd

Vanaf 1 januari 2018 is een pensioenregeling van kracht, waarbij de nieuwe pensioenrichtleeftijd 68 jaar is. Eerder opgebouwd pensioen is omgerekend naar een pensioen dat ook is berekend alsof het ingaat op iemands 68^e. Een uitzondering is het prepensioen. Dit pensioen wordt alleen omgerekend als de (gewezen) deelnemer geen bezwaar maakt.

In 2017 zijn richting actieve deelnemers de volgende boodschappen gecommuniceerd:

- Het pensioen dat u opbouwt gaat vanaf 1 januari standaard in als u 68 jaar wordt.
- Eerder opgebouwd pensioen wordt omgerekend naar een pensioen dat ook standaard ingaat op uw 68^e. Eventueel prepensioen wordt niet omgerekend als u dat niet wilt.
- U bepaalt zelf wanneer u het pensioen daadwerkelijk laat ingaan. Dat kan op uw 68^e, maar ook eerder of later.
- U raakt geen pensioen kwijt door de omrekening.

De werkgevers zijn overeenkomstig geïnformeerd. Dit geldt, met uitzondering van de eerste boodschap, eveneens voor de gewezen deelnemers. Deze boodschappen zijn gedeeld via een mailing op maat, een speciale website die voor de communicatie rondom de nieuwe regeling is gemaakt en nieuwsbrieven gericht aan de werkgevers en administratiekantoren.

Groene deelnemer

In de vooraankondiging met betrekking tot de nieuwe pensioenrichtleeftijd zijn de deelnemers ook geïnformeerd over het feit dat het fonds de vrijheid heeft genomen om van hen een 'groene deelnemer' te maken. Dit houdt in dat het fonds, als het beschikt over een e-mailadres, de desbetreffende deelnemer kan gaan berichten via e-mail, tenzij de deelnemer hiertegen bezwaar maakt. Enkele deelnemers hebben naar aanleiding van dit bericht inderdaad bezwaar gemaakt. Deze melding wordt vanaf 1 januari 2018 ook opgenomen in de startbrief, zodat alle deelnemers geïnformeerd zijn.

Procesbrieven

Op dit moment zijn er 220 'standaard' procesbrieven in gebruik. In 2016 is gestart met het herschrijven van de procesbrieven. In 2017 is weer een deel van de procesbrieven herschreven. In 2018 wordt het resterende deel van de procesbrieven opgepakt, evenals de formulieren.

Chauffeurscafés

In 2017 zijn er 9 chauffeurscafédagen georganiseerd. Geïnteresseerden kunnen tijdens een chauffeurscafé dag zonder afspraak op verschillende locaties in het land met één van de drie pensioenconsulenten spreken. In 2018 worden opnieuw chauffeursdagen ingepland.

Communicatiejaarplan 2018

Eind 2015 is het communicatiebeleidsplan voor de komende drie jaar opgesteld. Binnen dit kader wordt ieder jaar een jaarplan opgesteld. De aanpak in het beleidsplan leunt op vijf pijlers:

- Centrale set boodschappen (gericht op vergroten van het inzicht in de eigen situatie en vergroten van het draagvlak en verbeteren van de reputatie)
- Minder tekst en meer beeld
- Levensfasegerichte communicatie
- Minder informeren en meer overtuigen/activeren
- Stapsgewijze digitalisering

In 2018 zal de focus liggen op het verder ontwikkelen van de online dienstverlening. Het doel is dat de deelnemer meer informatie op maat kan vinden op de website na inloggen en dat verschillende processen eenvoudig online kunnen worden afgehandeld. Verder is het streven om meer op maat en proactief met deelnemers te kunnen communiceren. Het fonds werkt om die reden aan oplossingen gericht op een flexibeler en meer interactieve communicatie.

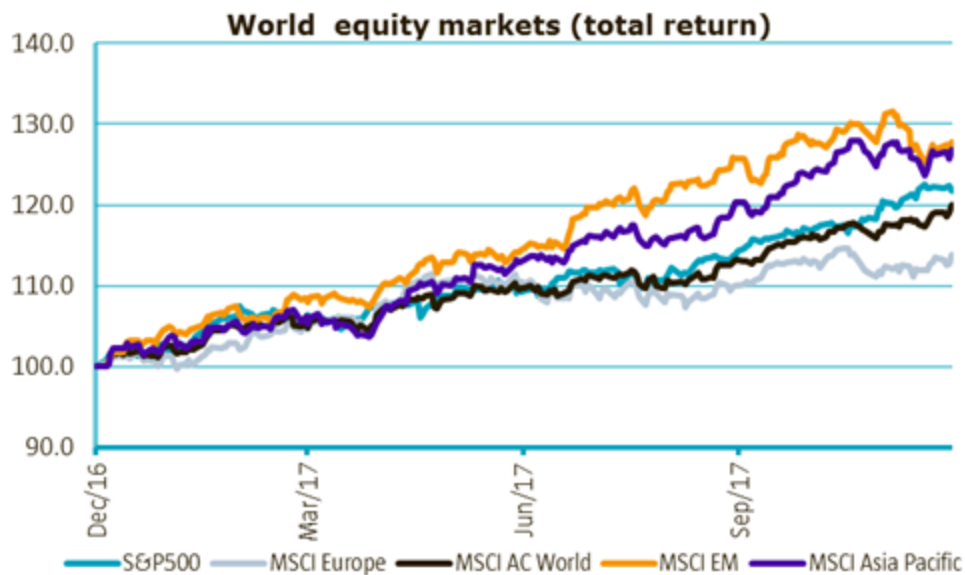
7. Beleggingen

Financiële markten in 2017

De economische ontwikkeling bleek zich in 2017 vanaf de start van het jaar positief te ontwikkelen. Wereldwijd groeiden economieën harder dan verwacht. Tegelijkertijd bleef de inflatie in verhouding tot de economische groei historisch laag en daalde de werkloosheid. Weinig landen bevonden zich in een recessie (negatieve groei). In veel landen was juist sprake van een stijgend consumenten- en producentenvertrouwen. Consumenten gaven meer uit en bedrijven lieten goede winstcijfers zien. Bedrijven werden hierbij mede geholpen door een lage rente waardoor geld lenen gemakkelijk bleek en goedkoop.

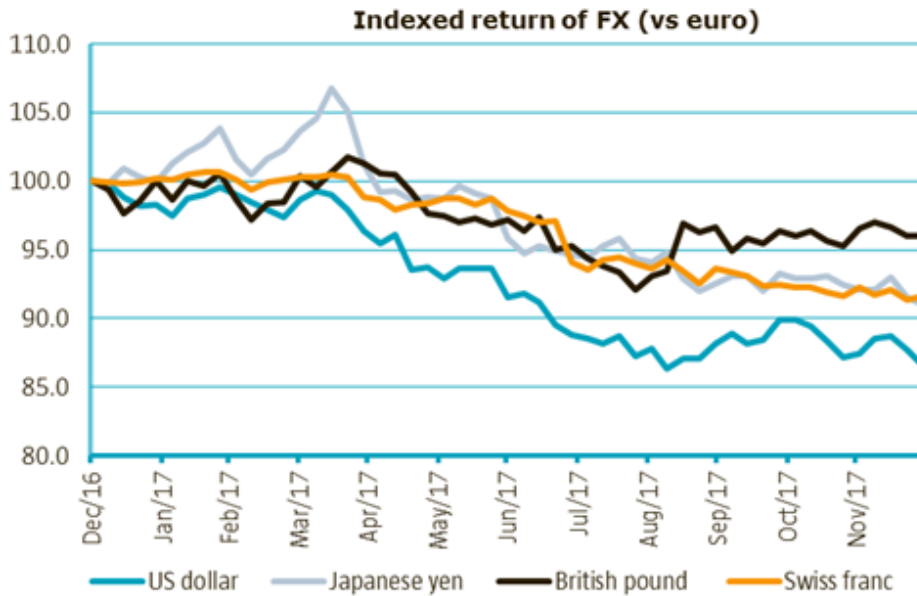
Deze positieve economische ontwikkeling zorgde voor omzetgroei en winstgroei bij bedrijven en vormde daardoor een sterk fundament voor de koersontwikkeling op financiële markten. Ook in 2017 was door de wereldwijde lage rente de zoektocht naar rendement een belangrijk thema. In 2017 bleken de besluiten van centrale banken en de nadere duiding hiervan wederom dominant voor de ontwikkelingen op rente- en obligatiemarkten.

Bovenstaande ontwikkelingen zorgden er voor dat risico nemen werd beloond op de financiële markten in 2017. Wereldwijd stegen de koersen van aandelenmarkten en ook beleggers in bedrijfsobligaties werden in 2017 beloond voor het kredietrisico dat zij nemen in de vorm van stijgende koersen. De keerzijde is dat veel beleggingen duur zijn geworden in 2017 in vergelijking met hun eigen langjarige historie. Zo waren er onder andere nieuwe records op Amerikaanse aandelenbeurzen en beleggers in bedrijfsobligaties namen genoeg met een historisch lage vergoeding voor het kredietrisico.

Bron: Robeco:

De euro kende een sterk jaar ten opzichte van de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond. Dit werd toegeschreven aan een sterkere economische Eurozone met positieve groeicijfers in combinatie met een sterkere politieke Eurozone na de verkiezingen in Frankrijk en Duitsland. Tegelijkertijd was er sprake van een sterk verdeeld Amerika ten aanzien van diverse (economische) maatregelen van Amerikaanse president Trump, waren er geopolitieke spanningen tussen Amerika en Noord Korea en een enorme economische en politieke worsteling in het Verenigd Koninkrijk met de gevolgen van de keuze voor een Brexit.

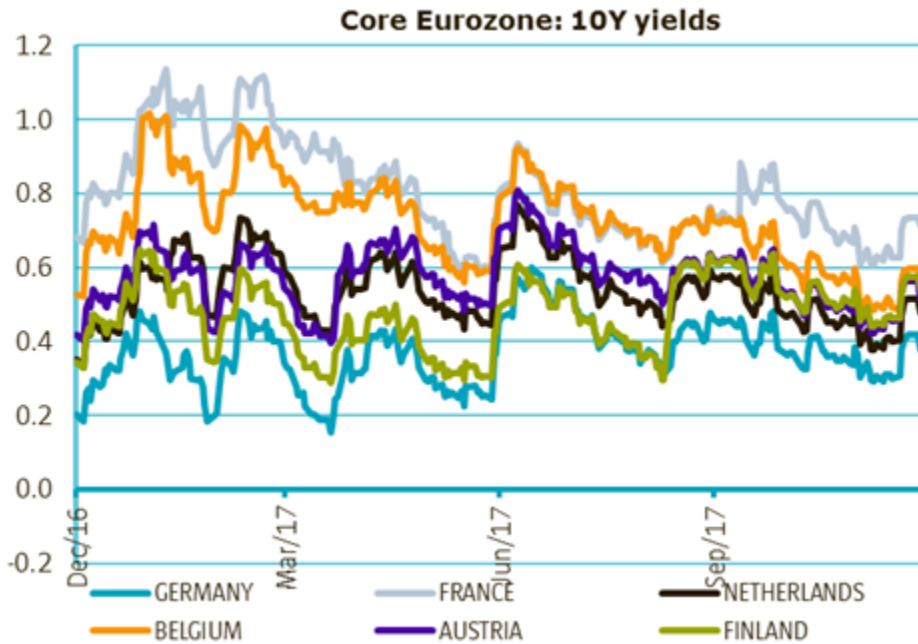

Bron: Robeco

Gesteund door lage inflatie(verwachtingen) – een belangrijke doelstelling voor een centrale bank is het onder controle houden van de inflatieontwikkeling – waren de besluiten van centrale banken en de nadere duiding hiervan ook in 2017 dominant voor de ontwikkelingen op de rente en obligatiemarkten. Mede door hun opkoopprogramma's van obligaties. In de laatste week van het tweede kwartaal kwamen duidelijke signalen dat centrale banken gingen nadenken over het afbouwen (ECB) dan wel terugdraaien (FED) van stimulerende maatregelen zoals het opkoop programma voor obligaties. Het zorgde voor een omkering in het sentiment met een stijging van de rente in de Verenigde Staten en de (kern)Eurolanden tot gevolg.

Toen de centrale bank van Amerika (FED) daadwerkelijk aankondigde het opkoop programma stapsgewijs terug te draaien en de Europese Centrale Bank (ECB) niet veel later aankondigde minder obligaties op te kopen – daarmee nog steeds een stimulerend beleid hanterend – waren de financiële markten niet meer verrast en reageerde de 10-jaars rente nauwelijks meer op deze besluiten. Sterker nog, de 10-jaars rente daalde in de eerste maanden na de aankondigingen van deze beleidswijzigingen in zowel de eurozone als de Verenigde Staten.

De 10-jaars rentes in Nederland, Duitsland en de andere kernlanden van de Eurozone zijn in 2017 per saldo licht gestegen, terwijl de 10-jaars rentes in de perifere Eurolanden zijn gedaald vanwege de verbeterde vooruitzichten van de eurozone. De swaprente – op basis waarvan de verplichtingen deels worden gewaardeerd – is per saldo gestegen in 2017.

Bron: Robeco

Beleggingsbeleid

Het strategisch beleggingsbeleid is in 2017 ten opzichte van 2016 vrijwel onveranderd gebleven. De relatief beperkte beleggingen in infrastructuur zijn afgebouwd.

Het Bestuur heeft in 2016 op basis van een studie naar de strategische beleggingsmix het lange termijn beleggingsbeleid 2020 vastgesteld. Het beleggingsplan 2017 vloeit voort uit dit beleggingsbeleid 2020.

In 2017 is deze studie aangevuld met een studie naar de impact van de kosten van het afdekken van Amerikaanse dollar. De conclusies hebben geleid tot een beleidswijziging in het beleggingsplan 2018 met betrekking tot de afdekking van de Amerikaanse dollar. Tevens zijn in 2017 twee multifactor aandelenindices met ESG restricties geselecteerd. Het betreft de vervolgstap van de huidige individuele factor aandelenbeleggingen. De beleggingen in deze nieuwe multifactor indices met ESG restricties worden in 2018 geïmplementeerd.

Rendement in 2017

Onderstaande tabel geeft per beleggingscategorie een overzicht van de behaalde rendementen, de bijbehorende normrendementen en de (bijdragen aan de) outperformance.

Rendementen per beleggingscategorie

	Waarde in € 1 miljoen	Weging in %	Portefeuille rendement in %	Benchmark rendement in %	Port. minus benchmark rend. in %	Bijdrage aan rendement in %
Vastrentende waarden	15.415	63	-2,1	-2,5	0,4	-1,4
Aandelen	7.953	33	12,2	9,8	2,4	3,9
Vastgoed	639	3	10,2	9,9	0,3	0,2
Derivaten	-934	-4	p.m.			2,2
Cash en overig	1.175	5	p.m.			-0,3
Totaal	24.248	100	4,6	3,9	0,7	4,6

In 2017 heeft de beleggingsportefeuille een nettorendement (na aftrek van de directe vermogensbeheerkosten) opgeleverd van 4,6%. Dat is 0,7% meer dan het benchmarkrendement. De grootste bijdrage aan deze 'outperformance' kwam voort uit de Amerikaanse aandelenportefeuille, gevolgd door de wereldwijde bedrijfsleningen, Nederlandse hypotheek, aandelen Europa en aandelen Japan. De belangrijkste negatieve bijdrage aan de outperformance voor het jaar 2017 kwam van de aandelen opkomende markten.

Het hoge absolute rendement op infrastructuur is toe te schrijven aan een verkoop van een tweetal beleggingen in 2017.

Onder 'derivaten' worden de afgeleide financiële instrumenten getoond die worden aangehouden in het kader van het (gedeeltelijk) afdekken van het rente- en valuta risico. De bijdrage aan het rendement over 2017 van de rente afdekking is 2,2% negatief. Met de afdekkingsinstrumenten wordt de dekkingsgraad deels beschermd tegen rentedaling. De rente is per saldo in 2017 echter gestegen, zodat de bijdrage van deze afdekking negatief is. De bijdrage aan het jaarrendement van de valuta afdekking is echter 4,4% positief. Enkele belangrijke valuta verzwakten ten opzichte van de Euro, zodat deze afdekking positief bijdroeg.

In bovenstaande tabel zijn de beleggingen overigens uitgesplitst conform de rubricering in de Jaarrekening. Daarbij is het 'look through'-principe toegepast. De procentuele verdeling kan daardoor afwijken van de verdeling vanuit strategisch

oogpunt. Bijvoorbeeld: een vastgoedfonds dat deel uitmaakt van een aandelenmandaat wordt strategisch als aandelenbelegging beschouwd, maar is de jaarrekening onder vastgoed gerubriceerd.

Verantwoord beleggen

In 2017 heeft Pensioenfonds Vervoer verdere stappen gezet in de ontwikkeling en implementatie van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

Uitsluiting

Periodiek rapporteert Pensioenfonds Vervoer op de eigen website over het uitsluitingenbeleid door de publicatie van een uitsluitingenlijst. Ultimo 2017 zijn zes landen en 33 bedrijven uitgesloten in de portefeuille van het pensioenfonds. In 2017 is één bedrijf toegevoegd en zijn vier bedrijven verwijderd van de uitsluitingenlijst.

In de afgelopen vijf jaar zijn in totaal 19 bedrijven toegevoegd en 20 bedrijven verwijderd van de uitsluitingenlijst. De meest voorkomende reden voor toevoeging aan deze lijst was in de afgelopen vijf jaar schending van mensenrechten. De meest voorkomende reden voor verwijdering uit deze lijst in dezelfde periode was dat er geen sprake meer was van betrokkenheid bij productie en/of onderhoud van controversiële wapens.

ESG-integratie

ESG-integratie betreft het meenemen van aspecten op het gebied van environmental, social & governance (gezamenlijk: ESG) in het beleggingsproces. Net als in voorgaande jaren zijn in 2017 alle beheerders van aandelenportefeuilles en vastrentende waardenportefeuilles op ESG-integratie geanalyseerd en beoordeeld. Hiervoor zijn naar alle beheerders vragenlijsten over ESG-integratie gestuurd en zijn met managers gesprekken geweest over hun ontwikkelingen en initiatieven op ESG-gebied. Naast de eerder genoemde informatiebronnen is ook dit jaar weer de verantwoording van de vermogensbeheerders als het gaat om de Principles for Responsible Investment (PRI) als informatiebron gebruikt. 28 van de 29 beheerders hebben de PRI getekend. Met de enige beheerder die nog geen ondertekenaar is van de PRI is een engagement-traject gaande, waarbij geconstateerd kan worden dat de inspanningen van deze manager op het gebied van verantwoord beleggen in het afgelopen jaar aanzienlijk zijn toegenomen. Een belangrijke constatering is dat de beheerders van Pensioenfonds Vervoer, gemeten op basis van PRI-scores, op het terrein van verantwoord beleggen aanzienlijk beter scoren dan de PRI-gemiddeldes. Uiteraard loopt de dialoog met de beheerders ook in 2018 door.

Naast de analyses en gesprekken met bestaande managers heeft Pensioenfonds Vervoer in 2017 een uitgebreid ontwikkeltraject doorlopen voor een nieuwe multifactor aandelenportefeuille waarbij in de constructie hiervan structureel een doelstelling wordt meegegeven voor de maatschappelijke scores van bedrijven. Voor deze aandelenportefeuille

worden expliciet doelstellingen opgelegd voor een lagere CO₂-uitstoot en betere werknemersrechtenscores dan het marktgemiddelde. In de loop van 2018 zullen de beleggingen in deze nieuwe aandelenportefeuille van start gaan.

Dialoog met het management van ondernemingen (engagement)

Engagement heeft als doel om via dialoog verbeteringen bij bedrijven door te voeren. Het feit dat een gesprek wordt aangegaan betekent lang niet altijd dat deze bedrijven slecht opereren, maar dat er op één of meer onderdelen ruimte is voor verbetering. In 2017 is door Hermes Equity Ownership Services (EOS), mede namens pensioenfonds Vervoer, met 498 bedrijven uit de portefeuille van Pensioenfonds Vervoer de dialoog gevoerd. Deze bedrijven vertegenwoordigen ca. 51% van de waarde van de aandelenportefeuille van Pensioenfonds Vervoer. De regionale verdeling van de bedrijven en de onderwerpen waarover dialoog gevoerd is, staat op de website van het pensioenfonds.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

In 2017 heeft Pensioenfonds Vervoer op 99,7% van de aandeelhoudersvergaderingen (waarbij dit mogelijk was) gestemd. In enkele landen wordt niet gestemd vanwege de hoge kosten die het gevolg zijn van lokale wet- en regelgeving. Van de voorstellen waarover is gestemd, is 97% ingebracht door het management en 3% door aandeelhouders. Pensioenfonds Vervoer heeft op 88% van de voorstellen van het management vóór gestemd, op 11% tegen en in 1% van de gevallen is niet gestemd of heeft het pensioenfonds zich onthouden van stemming. Het pensioenfonds heeft vóór 39% van de voorstellen van aandeelhouders gestemd, bij 56% van de aandeelhoudersvoorstellen tegen gestemd en in 5% van de gevallen zich van stemming onthouden of niet gestemd. De belangrijkste onderwerpen waar het pensioenfonds tegen voorstellen van het management heeft gestemd, waren 'beloning' en 'benoeming van bestuurders'. Van de aandeelhoudersvoorstellen viel 39% in de categorie 'goed bestuur' (bijvoorbeeld beloningsbeleid, voorstel benoeming directielid), 47% in de categorie 'sociaal' (bijvoorbeeld arbeidsomstandigheden, diversiteit van management) en 14% in de categorie 'milieu' (bijvoorbeeld rapporteren over CO₂-uitstoot).

Doelinvesteringen

Doelinvesteringen zijn investeringen die aannemelijk positief kunnen bijdragen aan het verwezenlijken van de Sustainable Development Goals (SDG) van de VN. De SDG zijn de opvolgers van de UN Millennium Goals. Pensioenfonds Vervoer heeft twee doelinvesteringsfondsen opgenomen in de beleggingsportefeuille. In totaal bedroeg het belegd vermogen in deze fondsen ultimo 2017 € 49,1 mln. De initiële looptijd van de belegging in het Actiam Microfinancieringsfonds is in 2016 afgelopen en de belegging is nagenoeg afgebouwd. De belegging in het Actiam-FMO SME Finance Fund is conform toezeggingen vergroot. Dit fonds verschaft leningen aan financiële instellingen in opkomende- en ontwikkelingslanden. Hierbij wordt geëist dat de leningen gebruikt worden voor verstrekking van MKB-kredieten. Actiam is de fondsmanager en FMO zoekt en selecteert geschikte investeringen.

Z-score

De performancetoets geeft een indicatie voor de kwaliteit van de uitvoering van het beleggingsbeleid. Als de performancetoets onder minus 1,28 uitkomt, staat het aangesloten bedrijven vrij om een alternatief te zoeken voor de uitvoering van de verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsregeling. De performancetoets wordt berekend op basis van de z-scores van vijf opeenvolgende jaren (de toetswaarde is de som van de z-scores gedeeld door de wortel van 5 jaren). De z-score geeft per jaar de afwijking aan van het door het pensioenfonds behaalde rendement ten opzichte van dat van de vooraf bepaalde normportefeuille, waarbij gecorrigeerd wordt voor kosten en risico.

Ontwikkeling van de z-scores en de performancetoets

Jaar	Z-score	Periode	Toetswaarde
2013	0,84	2009-2013	-0,21
2014 ³	0,06	2010-2014	0,59
2015 ⁴	0,45	2011-2015	0,59
2016 ⁵	0,23	2012-2016	0,28
2017	0,60	2013-2017	0,97

De voorlopige z-score voor het jaar 2017 is 0,60. Pensioenfonds Vervoer behaalde over de periode 2013 - 2017 een toetswaarde van 0,97 voor de uitvoering van de beleggingen. Dit is groter dan het vereiste minimum van -1,28. Pensioenfonds Vervoer is daarmee geslaagd voor de performancetoets. Overigens wordt veelal een 'presentatiecorrectie' gehanteerd, waarbij 1,28 bij de uitkomst en de norm van de performancetoets wordt opgeteld, zodat de vereiste ondergrens van de performancetoets precies op nul uitkomt. Op die wijze gemeten bedraagt de uitkomst van de performancetoets over 2013 – 2017: 2,25.

³ De in het jaarverslag 2014 vermelde z-score van 0,03 was een voorlopige waarde. In verband met het op een later moment beschikbaar komen van enkele benchmarkontwikkelingen is de z-score van 2014 later opnieuw, definitief vastgesteld op 0,06. De toetswaarde 2010-2014 is daardoor toegenomen van 0,58 naar 0,59.

⁴ De in het jaarverslag 2015 vermelde z-score van 0,43 was een voorlopige waarde. In verband met het op een later moment beschikbaar komen van enkele benchmarkontwikkelingen is de z-score van 2015 later opnieuw, definitief vastgesteld op 0,45. De toetswaarde 2011-2015 is daardoor toegenomen van 0,58 naar 0,59.

⁵ De in het jaarverslag 2016 vermelde z-score van 0,20 was een voorlopige waarde. In verband met het op een later moment beschikbaar komen van enkele benchmarkontwikkelingen is de z-score van 2016 later opnieuw, definitief vastgesteld op 0,23. De toetswaarde 2012-2016 is daardoor toegenomen van 0,26 naar 0,28

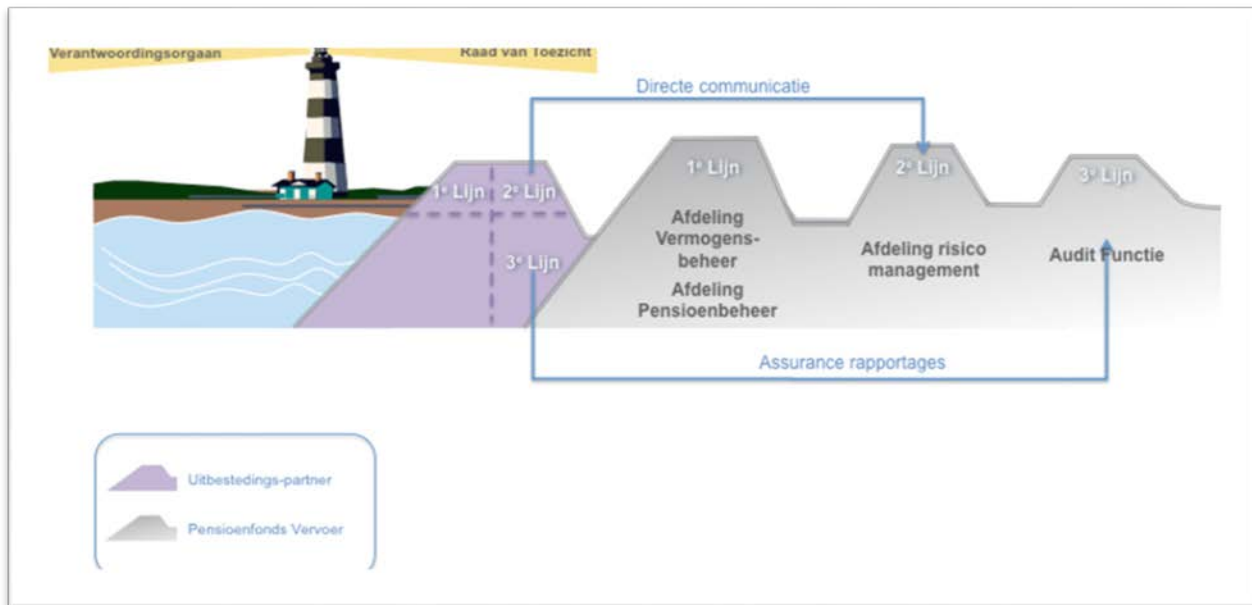
8. Risicomanagement

Inrichting van het risicomanagement

Voorafgaand aan het beschrijven van de inrichting van het risicomanagement worden onderstaand eerst de doelen van het integraal risicomanagement beleid van het Bestuur van het Pensioenfonds weergegeven:

- Het positief beïnvloeden van de cultuur, waarbij risicobewustzijn voorop staat en het erkennen van fouten wordt gestimuleerd.
- Het waarborgen van de onafhankelijkheid van de risicomanagement functie binnen de organisatie.
- Het versterken van de interne beheersing.
- Het borgen van een adequate rapportagestructuur, zowel intern als met externe partijen.
- Het borgen van een juiste aansluiting van de risicomanagementafdelingen van uitbestedingspartijen met de afdeling risicomanagement van het Bestuursbureau.
- Het bewaken van het tijdig en adequaat behandelen en afhandelen van incidenten door het Bestuursbureau en uitbestedingspartijen.

De risico-governance structuur van het Pensioenfonds is ingericht volgens het Three Lines of Defence model. Vanwege de uitbesteding van een groot aantal activiteiten heeft de eerste verdedigingslijn van het Bestuursbureau een andere rol dan in het traditionele Three Lines of Defence model. In het traditionele model bevat de eerste lijn de uitvoering van de operationele processen, welke door de tweede lijn worden gecontroleerd. In het uitbestedingsmodel van het Pensioenfonds zijn de meeste operationele processen uitbesteed. Een belangrijke taak van de eerste lijn van het Bestuursbureau is daarom de monitoring (controle) van deze uitbesteede processen. De afdeling risicomanagement heeft, mede ter borging van haar onafhankelijke rol, een directe communicatie- en rapportagelijne met de tweede lijn (de afdelingen risicomanagement) van de uitbestedingspartijen. Aan de hand van de FIRM-risicoclassificatie, rapporteert de afdeling risicomanagement onafhankelijk naar het bestuur met de dashboards financiële en niet-financiële risico's. De volgende figuur geeft het Three Lines of Defence model van het Pensioenfonds weer inclusief de relatie met de uitbestedingspartijen en de bestuurlijke inbedding.

Three Lines of Defence model Pensioenfonds Vervoer

Bron: *Integraal Risicomanagement beleid Pensioenfonds Vervoer 2015*

De 3e verdedigingslijn, de auditfunctie, van het Pensioenfonds bestaat uit de analyse van de jaarlijkse assurance rapporten, zoals ISAE 3402 / SOC 1 type II, van de uitbestedingspartijen door de eerste en tweede lijn van het Bestuursbureau. In een dergelijke rapportage wordt door het management van een serviceorganisatie een beschrijving gegeven van de interne beheersing. Een onafhankelijke accountant geeft hierbij een Assurance rapport af met betrekking tot de opzet, implementatie en effectieve werking van de beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisatie. Daarnaast voeren externe auditors in opdracht van het fonds desgewenst onafhankelijke onderzoek uit op het gebied van operationele, IT- en datakwaliteitsrisico's etc.

Door het risicomanagement volgens de lijnen van het geschetste model in te richten zijn meerdere onafhankelijke controlelagen ingebouwd. Deze opzet sluit daarmee aan bij de doelen uit het integraal risicomanagement beleid zoals hiervoor vermeld.

Financiële risicobereidheid

De financiële risicobereidheid van het pensioenfonds is gekoppeld aan de eerste van de vier strategische doelen die horen bij de missie, visie en strategie. De strategische doelen zijn:

1. Een adequaat beleggingsrendement gegeven de randvoorwaarden met betrekking tot risico's; 'korten' voorkomen.
2. Een optimale deelnemerstevredenheid.

3. Relatief lage en beheerste uitvoeringskosten.
4. Een kwalitatief toereikende interne organisatie.

De risicohouding van Vervoer is in 2015 volgens het wettelijk kader (het nFTK) vastgesteld in afstemming met de sociale partners. De risicohouding van het fonds is de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgever of werknemers/pensioengerechtigden en na overleg met de organen van het fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren, en de mate waarin het fonds (beleggings-)risico's kan lopen, gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding vormt de basis voor het vaststellen van het strategisch (beleggings-)beleid. De financiële risicobereidheid van het pensioenfonds laat zich kortweg formuleren als: het voorkomen van korten is belangrijker dan het niet (volledig) kunnen indexeren.

In de actuariële paragraaf hierna wordt de zogenoemde korte en lange termijn risicohouding kwantitatief toegelicht. De korte termijn risicohouding komt tot uiting in het zogenoemde Vereist Eigen Vermogen, dat wordt bepaald op basis van het risicomodel van DNB. Dit model bevat de belangrijkste financiële risico's van het pensioenfonds en wordt, evenals de betreffende risico's zelf, toegelicht in de jaarrekening hierna. De lange termijn risicohouding betreft de zogenoemde haalbaarheidstoets.

Strategische risico's

In 2016 is de toekomstvisie en strategie van Pensioenfonds Vervoer vastgesteld. In het strategierapport zijn drie strategische risico's benoemd:

1. de vraag of de huidige verplichtstelling vervalt, en wat er eventueel voor in de plaats komt,
2. de mate waarin keuzes en maatwerk verplicht gesteld worden en de doorsneesystematiek wijzigt,
3. het aantal deelnemers in de sector, dat mogelijk sterk wijzigt door ontwikkelingen in technologie en wetgeving (vervoersektor).

Gericht op het beheersen van deze risico's zijn strategische speerpunten benoemd die vertaald zijn naar een Meerjarenbeleidsplan 2017-2021 en een Jaarplan visie & strategie 2017. Het eerste jaar uit het Meerjarenbeleidsplan, 2017, met als titel 'Verkenning afgerond', stond vooral in het teken van het verzamelen van informatie en het doen van nader onderzoek naar de belangrijkste strategische risico's (verplichtstelling, doorsneesystematiek, effect ontwikkelingen in technologie en wetgeving op het aantal deelnemers) en het verkennen van de consequenties van flexibiliteit van de uitvoering.

Ontwikkelingen risicomangement in 2017

Financiële risico's

De monitoring van de financiële risico's heeft geen significante risico's naar voren gebracht. De governance van de balansbeheerorganisatie is in 2017 versterkt met het vaststellen van het balansbeheerbeleid, waarbij rollen en taken tussen het bestuur, Bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie nader zijn gespecificeerd. Hierop zijn onder meer de rapportages naar het bestuur vanuit de uitvoerder en het Bestuursbureau aangepast.

De volgende financiële schokmatrix geeft inzicht in de gevoeligheid van de UFR-dekkingsgraad voor renteveranderingen en waardeveranderingen van zakelijke waarden, zoals aandelen:

Schokmatrix Pensioenfonds Vervoer

			procentuele verandering zakelijke waarden portefeuille																
			rentestand	-40.0%	-35.0%	-30.0%	-25.0%	-20.0%	-15.0%	-10.0%	-5.0%	0.0%	5.0%	10.0%	15.0%	20.0%	25.0%	30.0%	35.0%
r e n t e v e r a n d e r i n g	-2.00%	-0.39%	87%	88%	89%	91%	92%	94%	95%	96%	98%	99%	100%	102%	103%	104%	106%	107%	108%
	-1.75%	-0.14%	87%	88%	90%	91%	93%	94%	96%	97%	98%	100%	101%	103%	104%	106%	107%	108%	110%
	-1.50%	0.11%	87%	89%	90%	92%	93%	95%	96%	98%	99%	101%	102%	104%	105%	107%	108%	110%	111%
	-1.25%	0.36%	88%	89%	91%	92%	94%	96%	97%	99%	100%	102%	103%	105%	107%	108%	110%	111%	113%
	-1.00%	0.61%	88%	90%	92%	93%	95%	96%	98%	100%	101%	103%	105%	106%	108%	110%	111%	113%	115%
	-0.75%	0.86%	89%	91%	92%	94%	96%	97%	99%	101%	103%	104%	106%	108%	110%	111%	113%	115%	116%
	-0.50%	1.11%	89%	91%	93%	95%	97%	98%	100%	102%	104%	106%	108%	109%	111%	113%	115%	117%	118%
	-0.25%	1.36%	90%	92%	94%	96%	98%	100%	102%	103%	105%	107%	109%	111%	113%	115%	117%	119%	121%
	0.00%	1.61%	91%	93%	95%	97%	99%	101%	103%	105%	107%	109%	111%	113%	115%	117%	119%	121%	123%
	0.25%	1.86%	92%	94%	96%	98%	100%	102%	104%	107%	109%	111%	113%	115%	117%	119%	121%	123%	125%
	0.50%	2.11%	93%	95%	97%	99%	102%	104%	106%	108%	110%	113%	115%	117%	119%	121%	124%	126%	128%
	0.75%	2.36%	94%	96%	99%	101%	103%	106%	108%	110%	112%	115%	117%	119%	122%	124%	126%	129%	131%
	1.00%	2.61%	95%	98%	100%	103%	105%	107%	110%	112%	115%	117%	119%	122%	124%	127%	129%	131%	134%
	1.25%	2.86%	97%	99%	102%	104%	107%	109%	112%	114%	117%	119%	122%	124%	127%	129%	132%	134%	137%
	1.50%	3.11%	98%	101%	103%	106%	109%	111%	114%	117%	119%	122%	124%	127%	130%	132%	135%	138%	140%
	1.75%	3.36%	100%	103%	105%	108%	111%	114%	116%	119%	122%	125%	127%	130%	133%	135%	138%	141%	144%
	2.00%	3.61%	102%	105%	107%	110%	113%	116%	119%	122%	124%	127%	130%	133%	136%	139%	142%	144%	147%

Operationele en IT-risico's

De monitoring van operationele risico's van de uitvoeringsorganisaties heeft via de incidentenprocedure of anderszins geen zwaarwegende risico impact opgeleverd. Conform het operational due diligence beleid is op een aantal activiteiten van de integraal manager van het Pensioenfonds een operational due diligence uitgevoerd. Hierbij zijn geen materiele tekortkomingen geconstateerd.

Het risico van cybercrime bij de uitvoerders en het pensioenfonds is onderzocht. De bevindingen om dit risico verder te verminderen zijn vertaald in een actieplan. Het IT-beveiligingsrisico van het Bestuursbureau zelf is verlaagd door de migratie naar een cloud-omgeving.

Integriteitsrisico's

Er zijn geen significante integriteitsrisico's opgetreden. Aan het compliance beleid is aandacht besteed met een vernieuwde gedragscode, een e-learning voor verbonden personen, een meer uitgebreide kwartaalrapportage aan het bestuur, het uitnodigen van de externe compliance officer in de bestuursvergaderingen, en een aangescherpt screeningsbeleid voor verbonden personen van het pensioenfonds. Daarnaast heeft het pensioenfonds een vertrouwenspersoon voor ongewenste omgangsvormen aangesteld. Ook heeft het pensioenfonds aandacht besteed aan de herijking van de SIRA (de systematische risicoanalyse). Wat betreft privacy, heeft de functionaris gegevensbescherming van het Bestuursbureau voorbereidende werkzaamheden verricht voor de invoering van de privacywetgeving uit de Europese Unie in 2018.

Het fonds heeft de bewustwording over IT-beveiliging, privacy en integriteit via de RAAC-vergadering en andere bijeenkomsten vormgegeven.

Geplande ontwikkeling risicomanagement in 2018

Het risicomanagement wordt in 2018 verder ontwikkeld door onder meer:

- nader formuleren van de risicobereidheidsprincipes van het Pensioenfonds
- procesbeheersing van het Bestuursbureau verhogen door het vaststellen en toetsbaar maken van de sleutelprocessen en sleutelbeheersmaatregelen
- voorbereiding op de sleutelfuncties voor de IORP II-richtlijn
- uitvoeren van de actieplannen IT-beveiliging, cybercrime, SIRA, AVG, Compliance 2.0 etc.

9. Financiële kengetallen

9.1 Statistische gegevens

Aantal werkgevers verplicht tot premiebetaling en aantal deelnemers

	31-12-2017	31-12-2016
Werkgevers verplicht tot premiebetaling	7.730	8.185
Werkgevers vrijwillig aangesloten	222	209
Totaal aantal aangesloten werkgevers	7.952	8.394
Deelnemers, actief en voortgezet	170.325	161.410
Gewezen deelnemers	392.690	388.695
Pensioengerechtigden	89.932	85.801
Totaal aantal deelnemers	652.947	635.906

Werkgevers verplicht tot premiebetaling

In 2017 is het aantal werkgevers dat verplicht is tot premiebetaling afgenomen met 455. Wel was er een toename van het aantal vrijwillig aangesloten werkgevers met 13. Het totaal aantal aangesloten werkgevers is daarmee in 2017 gedaald met 442. In 2016 was ten opzichte van 2015 nog sprake van een stijging van het aantal aangesloten werkgevers. Er kan dus niet gesproken worden van een trendmatige daling. De afname in 2017 hangt samen met een verbetering van het opsporings- en aansluitproces. Door de beschikking over meer informatie vooraf, worden minder werkgevers aangesloten waarvan pas later blijkt dat ze niet onder de werkings sfeer van de verplichtstelling vallen.

Aantal vrijgestelde ondernemingen en werknemers

Op 31 december 2017 zijn de volgende vrijstellingen verleend:

- vrijstelling voor het hele personeel:
17 ondernemingen (2016: 17 ondernemingen);

- vrijstelling voor een groep van het personeel of afwikkelings-/individuele vrijstelling voor één of meer werknemers: 14 ondernemingen (2016: 12 ondernemingen).

Faillissementen

Het aantal werkgevers dat onder de verplichtstelling van het pensioenfonds valt en dat in staat van faillissement werd verklaard, is ten opzichte van 2016 met 2 gestegen. Na jarenlange afname van het aantal faillissementen lijkt het aantal nu te stabiliseren.

Faillissementen in de afgelopen vijf jaar

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantal	184	182	210	305	357

Aantal vrijwillige individuele voortzettingen

In 2017 zijn drie aanvragen (2016: één aanvraag) voor vrijwillige voortzetting na afloop van de verplichte deelneming toegekend.

Aantallen werkgevers, deelnemers en gewezen deelnemers in de afgelopen 5 jaar

	Werkgevers	Deelnemers	Gewezen deelnemers met rechten
2013	8.215	161.172	377.490
2014 [1]	7.899	156.343	375.830
2015	7.914	157.268	381.315
2016	8.394	161.410	388.695
2017	7.952	170.325	392.690

[1] De deelnemersaantallen ultimo 2014 zijn gecorrigeerd conform een in 2015 ingevoerde nieuwe methodiek van tellen. De verbeteringen hebben onder meer betrekking op het niet meer meetellen van deelnemers die wel in het pensioenadministratiesysteem voorkomen, maar geen pensioenaanspraken hebben, en op het ontdebelen in situaties waar deelnemers gedeeltelijk actief en gedeeltelijk uitkeringsgerechtigd zijn. Voor het jaar 2014 zijn de aantallen herrekend

naar de nieuwe methode. Het was technisch niet mogelijk om de aantallen van de jaren vóór 2014 ook te herrekenen naar de nieuwe methode. De in bovenstaande tabel gepresenteerde aantallen van 2013 zijn dan ook niet aangepast.

Premie-inning

Ultimo 2017 was aan premiedebiteuren nog te ontvangen een bedrag van € 195 miljoen (na aftrek van de voorziening dubieuze debiteuren). Hiervan was ultimo 2017 voor een bedrag van € 167 miljoen de vervalltermijn nog niet verstreken (ultimo 2016: € 182 miljoen, waarvan € 156 miljoen nog niet vervallen).

Specificatie van de vastgestelde en gefactureerde premie ten gunste van het boekjaar

	2017	2016
Pensioenregeling		
- Verplichte bijdrage	992	959
- Aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering	18	18
Totaal	1.010	977

Premieontvangsten en premie ten laste van het pensioenfonds voor arbeidsongeschikte deelnemers in de afgelopen 5 jaar

	Premieontvangsten (excl. Ao-ers, Anw, prepensioen, VUT en VPL) (1)	Premie t.l.v. pensioenfonds voor arbeidsongeschikte deelnemers (2)	Totale premie (3) = (1) + (2)	(4) = (2) in procenten van (3)
2013	730	17	747	2,3
2014	640	16	656	2,4
2015	551	16	567	2,8
2016	643	18	661	2,8
2017	707	18	725	2,5

Pensioen en andere uitkeringen

In 2017 is aan pensioenen en overige (eenmalige) uitkeringen een bedrag van € 368 miljoen uitbetaald tegen € 334 miljoen in het jaar daarvoor.

Pensioen en andere uitkeringen		
	2017	2016
Ouderdomspensioen	231	225
Partnerpensioen	55	52
Wezenpensioen	2	2
Aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering	35	16
Prepensioen-uitkeringen	18	20
Afkopen	18	16
Overige uitkeringen	9	3
Totaal	368	334

9.2 Uitvoeringskosten

Het bestuur van Pensioenfonds Vervoer hecht grote waarde aan kostenefficiëncy en kostentransparantie. Daarbij wordt onder meer aansluiting gezocht bij de presentatie zoals beschreven in de Pensioenwet, waarbij de kosten als volgt worden vermeld:

- administratieve uitvoeringskosten, opgenomen als totaalbedrag en als bedrag per deelnemer of pensioengerechtigde;
- kosten van vermogensbeheer als totaalbedrag en als percentage van het gemiddeld belegde vermogen;
- transactiekosten als totaalbedrag en als percentage van het gemiddeld belegde vermogen.

Kosten pensioenbeheer 2017

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling bestaan uit de kosten van de werkzaamheden van TKP aan wie de uitvoering van de regeling is uitbesteed, de kosten van het bestuur, een pro rata deel van de kosten van het Bestuursbureau en de kosten van het toezicht. De totale pensioenuitvoeringskosten over 2017 bedroegen € 23 miljoen (2016: € 21 miljoen). De kosten van bestuur(sgremia), toezichthouders en accountant worden 50/50 verdeeld over

pensioenbeheer en vermogensbeheer. De kosten van de adviserend en certificerend actuaire worden 75/25 toegerekend aan resp. pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Omdat het aantal deelnemers en pensioengerechtigden in belangrijke mate bepalend is voor de hoogte van de kosten en om pensioenfondsen onderling te kunnen vergelijken, worden de pensioenuitvoeringskosten ook weergegeven als een bedrag per deelnemer (inclusief pensioengerechtigden, maar exclusief de gewezen deelnemers met 'slappende' rechten). De kosten per deelnemer waren in 2017 € 89 (2016 € 84). De toename van de kosten is deels incidenteel van aard, en wordt verklaard uit projecten, zoals: het vinden van rechthebbenden op nog niet opgevraagde pensioenen, de omzetting van voorwaardelijke VPL-aanspraken naar onvoorwaardelijke pensioenaanspraken, het toekennen PVD/WIA aanvulling vanaf 1/1/2009 (aan alle deelnemers die volgens het UWV per 1 januari 2009 arbeidsongeschikt zijn en die op het moment van aanvang van die arbeidsongeschiktheid een dienstverband binnen Pensioenfonds Vervoer hadden en aan wie vroeger nog geen (volledige) PVD/aanvulling is toegekend, is, voor zover en voor zolang op grond van de geldende reglementen op die voorzieningen er wel een recht bestaat, alsnog met terugwerkende kracht vanaf 01-01-2009 een PVD/aanvulling toegekend en uitgekeerd), verbeterde procescommunicatie et cetera.

Kosten vermogensbeheer 2017 (exclusief transactiekosten)

Bij het bepalen van de kosten van het vermogensbeheer streeft Pensioenfonds Vervoer ernaar zo transparant mogelijk te zijn. Dit betekent dat niet alleen de directe kosten, maar ook de kosten die indirect via het beleggingsrendement in rekening zijn gebracht, in de berekening worden meegenomen. De kosten van vermogensbeheer bestaan voorts uit een pro rata deel van de kosten van het Bestuursbureau, de integraal vermogensbeheerder en de inhuur van externe adviseurs. De totale kosten van het vermogensbeheer komen in 2017 uit op € 85 miljoen (2016: € 71 miljoen). De toename is deels het gevolg van het gestegen gemiddelde belegde vermogen: de managementfees zijn veelal een vast percentage van het door een manager beheerde vermogen. Er is ook sprake van een éénmalige toename van de vermogensbeheerkosten vanwege verkoop van het grootste deel van de infrastructuurfondsen. Daar staat echter een nog grotere toename van de waarderingsresultaten op deze beleggingen tegenover. Tenslotte speelt een rol dat in 2017 op de aandelenbeleggingen een aanzienlijk hoger rendement is behaald dan op de vastrentende beleggingen. De omvang van de aandelenportefeuille binnen het totaal belegd vermogen is daardoor toegenomen, en aandelenbeleggingen zijn doorgaans duurder in het beheer dan vastrentende beleggingen. Uitgedrukt als een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedroegen de vermogensbeheerkosten in 2017 0,36% ten opzichte van 0,31% over 2016.

Kostenbenchmarking (boekjaar 2016)

Pensioenfonds Vervoer neemt voor de toetsing van het niveau van de kosten deel aan het jaarlijkse onderzoek van het Institutioneel Benchmarking Instituut (IBI) naar het (gemiddeld) niveau van deze kosten bij pensioenfondsen (de benchmark). Tevens laat het pensioenfonds de kosten, rendementen en risico's door First Pensions vergelijken met de 'Top 50' van de Nederlandse pensioenfondsen. De resultaten uit deze onderzoeken worden onder meer gebruikt bij de beoordeling van het niveau van deze kosten bij Pensioenfonds Vervoer in relatie tot het niveau van soortgelijke kosten bij andere, vergelijkbare pensioenfondsen.

De in dit bestuursverslag opgenomen cijfers van de kostenbenchmarking hebben betrekking op het jaar voorafgaande aan het jaarverslag-boekjaar. IBI en First Pensions kunnen hun rapportages over een boekjaar pas opleveren nadat van alle (deelnemende, dan wel tot de Top 50 behorende) pensioenfonds de cijfers beschikbaar zijn. Het jaarverslag van Pensioenfonds Vervoer van dat boekjaar is dan al vastgesteld. Wij kunnen hierdoor dus nog niet de benchmarkinguitkomsten van 2017 presenteren. U treft daarom hieronder de cijfers van 2016 aan, met die van 2015 ter vergelijking.

Aan het onderzoek door IBI over boekjaar 2016 deden 37 (2015: 28) Nederlandse pensioenfonds mee, onderverdeeld in: 13 (2015: 13) bedrijfstakpensioenfonds en 24 (2015: 15) ondernemingspensioenfonds. Voor de beeldvorming: op basis van het bestand van DNB waren er 272 actieve pensioenfonds (fondsen in liquidatie niet meegeteld) op 31 december 2016. Ten opzichte van de situatie van eind 2015 is het aantal pensioenfonds met 5,2% afgenomen. Van de 272 pensioenfonds zijn er 70 bedrijfstakpensioenfonds en beroepspensioenfonds en 202 ondernemingspensioenfonds.

De door IBI gehanteerde peergroepen voor Pensioenfonds Vervoer zijn verschillend als het gaat om pensioenbeheer of vermogensbeheer. Voor pensioenbeheer zijn 5 (2015: 8) pensioenfonds in de IBI-peergroep opgenomen. Deze 5 fondsen zijn in zoverre vergelijkbaar dat het bedrijfstakpensioenfonds betreft met meer dan 50.000 deelnemers. De peergroep voor vermogensbeheer wordt samengesteld op basis van de omvang van het beheerd vermogen ultimo verslagjaar. De peergroep 2016 voor Pensioenfonds Vervoer bestaat uit 13 (2015: 12) deelnemende fondsen met een belegd vermogen groter dan € 5 miljard.

De door First Pensions gehanteerde peergroep bestaat uit 13 qua omvang met Pensioenfonds vervoer enigszins vergelijkbare pensioenfonds.

Samengevat zijn de uitkomsten als volgt:

Pensioenbeheer uitvoeringskosten per deelnemer in €

	2016	2015
Pensioenfonds Vervoer	84	84
First Pensions Peergroep	173	172
First Pensions gemiddelde Top 50	207	202
IBI Peergroep	108	89
IBI Universum	299	375

Vermogensbeheerkosten in basispunten van het belegd vermogen

	2016	2015
Pensioenfonds Vervoer	31	33
First Pensions Peergroep	40	40
First Pensions gemiddelde Top 50	38	40
IBI Peergroep	35	34
IBI Universum	40	40

Pensioenfonds Vervoer heeft over 2016 lagere kosten dan gemiddeld. Dit geldt voor zowel de pensioenbeheerkosten uitgedrukt in € per deelnemer als de vermogensbeheerkosten uitgedrukt in basispunten van het vermogen.

First Pensions zet de vermogensbeheerkosten ook af tegen de gerealiseerde langere termijn rendementen en risico's. De uitkomsten over de afgelopen vijf jaar (2012-2016) zijn samengevat als volgt.

2012-2016	Beleggings- rendement (A)	Verplichtingen- rendement (B)	Relatief rendement A min B (C)	Risico indicator: vereist eigen vermogen (D)	Performance ratio: C gedeeld door D ⁶ (E)
Pensioenfonds Vervoer	9,8%	8,9%	0,9%	15,1%	6,1%
First Pensions Peergroep	9,3%	8,2%	1,1%	19,0%	6,0%
First Pensions gemiddelde Top 50	9,1%	8,2%	0,8%	17,5%	4,9%

Uit bovenstaande tabel kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Over de periode 2012-2016 heeft Pensioenfonds Vervoer een hoger relatief rendement (beleggingsrendement t.o.v. het benodigde rendement voor de verplichtingen) behaald t.o.v. het gemiddelde van de top 50, maar lager dan van de First Pensions peer groep.
- Pensioenfonds Vervoer heeft daarbij minder risicobudget dan gemiddeld ingezet met vooral een lager dan gemiddeld aandelen- en vastgoedrisico (S2) en valutarisico (S3).

⁶ De performance ratio is bepaald met de niet afgerond cijfers

- Doordat er minder risico is ingezet dan het gemiddelde van de top 50 en t.o.v. de peer groep (en er een bijna gelijk relatief rendement is behaald) heeft Pensioenfonds Vervoer een hogere performance ratio behaald t.o.v. beide groepen. Dit betekent dat er per eenheid risico meer waarde is toegevoegd door Pensioenfonds Vervoer.

De hierboven gepresenteerde vermogensbeheerkosten zijn exclusief de transactiekosten.

Transactiekosten vermogensbeheer

De bovengenoemde cijfers over de kosten van het vermogensbeheer zijn exclusief de kosten van transacties. Een deel van die transactiekosten kan lastig precies zichtbaar worden gemaakt omdat deze kosten, met name bij de vastrentende waarden en financiële derivaten, versleuteld zitten in de transactiekoersen. In die gevallen hebben de vermogensbeheerders van Pensioenfonds Vervoer aangegeven wat de omzet en de daarmee gepaard gaande kosten zijn geweest. Voor zover de transactiekosten niet precies of aannemelijk bepaald konden worden, is gebruik gemaakt van een schattingsmethode, die in lijn ligt met de eerder genoemde aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De (deels geraamde) transactiekosten komen over 2017 uit op 0,12% (2016: 0,12%) van het gemiddeld belegd vermogen. Het aangegeven percentage heeft niet alleen betrekking op de zichtbare kosten, maar ook op de kosten die een niet zichtbaar deel uitmaken van transactiekoersen. Ook zijn inbegrepen de zichtbare en niet zichtbare transactiekosten die voortvloeien uit transitie, voortvloeiend uit het gefaseerd omzetten van de portefeuille op grond van het door het bestuur bepaalde beleggingsbeleid, het switchen van vermogensbeheerder indien de uitvoering van het beleid daartoe aanleiding geeft, en het stroomlijnen van de rekeningenstructuur met betrekking tot de diverse beleggingen. Daarnaast zijn in het transactiekostenpercentage de kosten inbegrepen van zogenaamde 'restrikes'. Dit betreft het veranderen van derivatenposities die worden aangehouden voor het afdekken van het renterisico, om binnen vooraf afgesproken bandbreedtes te blijven.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten) en de transactiekosten over 2017 per beleggingscategorie. Deze zijn uitgedrukt in het gemiddeld belegd vermogen over 2017.

Kosten per beleggingscategorie

	Gemiddelde allocatie in € 1 miljoen	Gemiddelde allocatie in %	Kosten ⁷ in € 1 miljoen	Kosten in % van gem. allocatie	Transactie- kosten in € 1 miljoen	Transactie- kosten in % van gem. alloc.
Vastrentende waarden	15.321	64	37,4	0,24	23,5	0,15
Aandelen	7.884	33	38,6	0,49	4,8	0,06
Vastgoed	419	2	4,8	1,15	0,6	0,13
Derivaten	-256	-1	3,0	p.m.	0,7	p.m.
Cash en overig	409	2	1,3	0,32	0,1	0,03
Totaal	23.777	100	85,1	0,36	29,7	0,12

9.3 Actuariële paragraaf

Financiële positie van het pensioenfonds

Vanaf 1 januari 2015 is het nieuwe FTK (nFTK) van kracht. De dekkingsgraad wordt vastgesteld als het pensioenvermogen gedeeld door de totale technische voorzieningen. De dekkingsgraad is op 31 december 2017 uitgekomen op 107,0%. Eind 2016 was de dekkingsgraad nog 101,0%.

De toetsingsgrootte in het nFTK is de beleidsdekkingsgraad. Dit is de gemiddelde dekkingsgraad van de laatste 12 maanden. In het boekjaar is de beleidsdekkingsgraad toegenomen van 98,9% eind 2016 naar 105,0% op 31 december 2017.

Het Pensioenvermogen van het pensioenfonds wordt berekend als het eigen vermogen vermeerderd met de technische voorzieningen. Het aldus bepaalde pensioenvermogen op 31 december 2017 bedraagt € 24,8 miljoen (eind 2016: € 21,8 miljoen). Het pensioenvermogen gedeeld door de technische voorzieningen (eind 2017: € 23,2 miljoen / eind 2016: € 21,6 miljoen) leidt (als niet de afgeronde maar de exacte cijfers worden gebruikt) tot bovengenoemde dekkingsgraad van 107,0% (eind 2016: 101,0%). Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen worden veronderstellingen gehanteerd

⁷ Betreft management fees, custody fees plus kosten integraal manager, externe adviseurs en Bestuursbureau. Exclusief transactiekosten.

ten aanzien van bijvoorbeeld sterftekansen, rendementen en kosten. Gedurende het boekjaar wijken de werkelijke ontwikkelingen onvermijdelijk af van deze veronderstellingen, waardoor er ten opzichte van de veronderstellingen winst of verlies wordt gerealiseerd.

Onder het nFTK worden twee toetsingsgrenzen gedefinieerd:

Het 'minimaal vereist vermogen' is gelijk aan de voorziening pensioenverplichtingen verhoogd met een opslag ("minimaal vereist eigen vermogen") voor algemene risico's. De uitkomst van deze exercitie uitgedrukt als percentage van de technische voorzieningen bedroeg 104,3% op 31 december 2017 (104,4% op 31 december 2016). Gelet op de op 31 december 2017 aanwezige beleidsdekkingsgraad van 105,0% is er geen sprake meer van een 'dekkingstekort', maar dat wel nog het geval op 31 december 2016 (beleidsdekkingsgraad toen 98,9% versus een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,4%).

Het 'vereist vermogen' is gelijk aan de voorziening pensioenverplichtingen, verhoogd met een zodanige opslag ('vereist eigen vermogen'), dat de kans maximaal 2,5% is dat de aanwezige dekkingsgraad van het pensioenfonds in een periode van één jaar lager wordt dan 100%. Voor de vaststelling van deze opslag is door DNB een standaardtoets ontwikkeld. Met name het renterisico en het zakelijke waarden risico zijn bepalend voor de uitkomst van deze toets bij Pensioenfonds Vervoer. Het vereist vermogen op basis van de strategische portefeuille bedroeg op 31 december 2017 17,5% van de nominale pensioenverplichtingen. De vereiste dekkingsgraad komt daarmee uit op 117,5% (eind 2016: 117,2%). Gelet op de aanwezige beleidsdekkingsgraad van 105,0% is eind 2017 (net als eind 2016) sprake van een 'reservetekort'. Voor de volledigheid vermelden we het vereist vermogen tevens op basis van de feitelijke beleggingsmix: de uitkomst op 31 december 2017 is dan 118,3% (eind 2016: 118,1%).

Herstelplan en ontwikkeling dekkingsgraad

Op grond van het in 2015 geconstateerde reservetekort heeft het bestuur in 2016 een herstelplan ingediend. Onderdeel van het huidige FTK is dat ieder jaar opnieuw wordt getoetst of binnen tien jaar herstel tot het vereist vermogen mogelijk is. In dat kader heeft Pensioenfonds Vervoer in het eerste kwartaal van 2017 en 2018 een geactualiseerd herstelplan opgesteld en bij DNB aangeleverd. Uit de herstelplannen blijkt steeds dat het pensioenfonds binnen de wettelijke termijnen kan herstellen naar het vereiste vermogen, zonder dat hiervoor aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. DNB heeft in mei 2017 laten weten in te stemmen met het in maart 2017 ingediende herstelplan. De reactie van DNB op het in maart 2018 geactualiseerde herstelplan is op het moment van schrijven nog niet ontvangen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het daadwerkelijke verloop van de dekkingsgraad in 2017 ten opzichte van het verloop zoals geschat in het herstelplan dat in 2017 van toepassing was.

Verloop dekkingsgraad in 2017

	Feitelijk	Herstelplan	Vershil
Startdekkingsgraad in herstelplan (ultimo 2016)	101,0%	101,3%	-0,3%
Verandering van de dekkingsgraad als gevolg van:			
Nieuwe aanspraken	-0,9%	-1,0%	0,1%
Gedane uitkeringen	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening	0,0%	0,0%	0,0%
Wijziging rente (RTS)	1,4%	0,0%	1,4%
Beleggingsresultaat	4,9%	2,8%	2,1%
Overige oorzaken	0,6%	0,2%	0,4%
Dekkingsgraad per 31 december 2017	107,0%	103,3%	3,7%

Actuariële analyse van het resultaat

In onderstaand overzicht wordt het saldo van de baten en lasten uitgesplitst naar diverse bronnen. Het betreft een actuariële analyse waarbij de genoemde individuele resultaatcomponenten niet noodzakelijkerwijs één op één gematched kunnen worden met uitsplitsingen in de Jaarrekening, die vanuit een andere invalshoek zijn weergegeven. Het totaal resultaat is uiteraard wel identiek.

Saldo van baten en lasten (bedragen x 1.000.000)

	2017	2016
Grondslagen resultaatbepaling:		
<i>Overlevingstafel primo boekjaar</i>	<i>AG 2016</i>	<i>AG2014</i>
<i>Gemiddelde rente primo boekjaar</i>	<i>1,45%</i>	<i>1,81%</i>
Premies en koopsommen	-253	-117
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	1.470	336

Toeslagverlening	1	2
Sterfte	24	21
Arbeidsongeschiktheid	15	-67
ANW-hiaat en wezenpensioen	2	2
Kosten	3	5
Mutaties / diversen	14	-73
Wijziging door bijzondere oorzaken	48	-75
Toekenning VPL per 31 december 2017	86	0
Totaal resultaat	1.410	34

Kostendeekkende premie

Onder het FTK wordt een kostendeekkende premie gedefinieerd voor nieuwe pensioenaanspraken. De verschuldigde premie wordt getoetst op kostendeekendheid door een vergelijking met de kostendeekkende (toets)premie. Als toetsingsmoment wordt uitgegaan van 30 september van het jaar voorafgaand aan het boekjaar; in dit geval dus 30 september 2016. De kostendeekkende (toets)premie is naar de omstandigheden op dat moment dan ook maatgevend voor de toetsing in het boekjaar. In de kostendeekkende (toets)premie is uitgegaan van een gedempte rentevoet, namelijk het gemiddelde van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuren (RTS) over de afgelopen 120 maanden, voorafgaand aan het toetsmoment.

De onderdelen van de kostendeekkende premie worden samengevat in de volgende tabel:

Feitelijke versus kostendekkende (toets)premie

	Feitelijke premie	Ex-post kosten dekkende premie 'toetspremie'	Zuivere kosten dekkende premie
<i>Overlevingstafel</i>		AG 2016	AG 2016
<i>Rente</i>		120 maands gemiddelde RTS t/m 30 sept. 2016	RTS 31-12-2016
a) Inkoop nominale pensioenen		625	957
b) Uitvoeringskosten in boekjaar		16	16
c) Solvabiliteitsopslag (vereist eigen vermogen)		110	164
TOTAAL	[A] 725	[B] 751	[C] 1.137
d) Verschil feitelijke en kostendekkende premie [A] - .[B] ⁸		-26	
e) Rendementstoevoeging		10	
f) Naar premie-egalisatiedepot		-16	

We lichten de diverse componenten toe:

- Dit betreft de jaarinkoop voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen, alsmede de risicopremies voor het overlijdens- en de arbeidsongeschiktheidsrisico's. De in de technische voorzieningen op te nemen opslag ad 2% voor toekomstige uitvoeringskosten zijn eveneens in deze post begrepen.
- De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan de werkelijke uitvoeringskosten in het boekjaar, na verrekening van het uit de technische voorzieningen vrijvallende bedrag als gevolg van gedane uitkeringen.
- De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van de nieuwe aanspraken de dekkingsgraad op het benodigde peil blijft en/of komt. Het pensioenfonds dient immers ook voor de nieuwe aanspraken over weerstandsvermogen te beschikken, wat nog niet begrepen is in onderdeel a. De hoogte van de solvabiliteitsopslag hangt af van het Vereist Eigen Vermogen (zie: 'Financiële positie van het pensioenfonds'). Op het toetsmoment 30 september 2016 bedroeg

⁸ De onder d) en f) genoemde posten zijn in de jaarrekening gesaldeerd onder 'premie in premie-egalisatiedepot voor toekomstige opbouw'.

het Vereist Eigen Vermogen 17,5% (op basis van het strategisch beleggingsbeleid). Uitgedrukt over post a. bedraagt deze solvabiliteitsopslag afgerond € 109 miljoen (zie de middelste kolom met cijfers van bovenstaande tabel, rij c). Voor de bepaling van de zuivere kostendeekkende premie wordt uitgegaan van het Vereist Eigen vermogen op 31 december 2016 van 17,2%, wat resulteert in een bedrag van afgerond € 164 miljoen (zie de meest rechtse kolom met cijfers, rij c).

De feitelijke (verschuldigde) wordt vastgesteld op basis van een doorsneepremie. De doorsneepremie in 2017 bedraagt € 840 miljoen. Daarop wordt eerst de premie in mindering gebracht die benodigd is in het kader van de VPL-verplichting. Het saldo daarvan (afgerond € 725 miljoen) wordt vergeleken met de kostendeekkende toetspremie (€ 751 miljoen). Het negatieve verschil van € 26 miljoen (rij d.) is, na toevoeging van het positieve bijbehorende rendement (€ 10 miljoen, rij e.) onttrokken aan het premie egalisatiedepot (rij f.).

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is (behoudens de excedentregeling) voorwaardelijk en afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening wordt gegeven. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen; de premiestelling is gebaseerd op de ambitie om een nominaal pensioen te kunnen verstrekken. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, die voor een belangrijk deel worden beïnvloed door de jaarlijkse beleggingsresultaten.

Indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de volledige toeslagengrens kan het bestuur eventueel besluiten om een extra toeslagverlening toe te passen. Daarvan zal alleen sprake kunnen zijn indien in eerdere jaren gekort is op de toeslagverlening en/of vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten heeft plaatsgevonden. De actieve en gewezen deelnemers van het pensioenfonds en de uitkeringsgerechtigden kunnen formeel geen aanspraak maken op een extra toeslagverlening als de situatie zoals hierboven beschreven aan de orde is. De reglementen en de ABTN van Pensioenfonds Vervoer kennen geen rechten op inhaaltoeslagen. Het eventueel toch toekennen daarvan is aan het bestuur.

Het pensioenfonds kent voorwaardelijk en onvoorwaardelijke toeslagverlening. Ten aanzien van de voorwaardelijke toeslagverlening heeft het bestuur vanwege de financiële positie van het pensioenfonds per 30 september 2017 besloten om zowel op 1 januari 2017 als op 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen op de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten. Onvoorwaardelijke toeslagen worden verleend op de tot 1 januari 2010 opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in de excedentregeling. Op 1 januari 2018 zijn deze met 1,04% verhoogd (1 januari 2017: nihil).

Haalbaarheidstoets en risicohouding

Ter vervanging van de continuïteitsanalyse onder het oude FTK, is met het nieuwe FTK de haalbaarheidstoets ingevoerd. De haalbaarheidstoets beoogt inzicht te geven in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte

pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Minimaal eenmaal per jaar moet deze toets worden uitgevoerd, voor het eerst vóór 1 oktober 2015. Dat was de zogenaamde aanvangshaalbaarheidstoets. Gegeven de lange prognoseperiode van 60 jaar zijn de uitkomsten slechts in geringe mate maatgevend voor de korte termijn. Onderstaand beschrijven wij de risicohouding aan zoals deze in 2015 door het bestuur, in overleg met Cao-partijen en het Verantwoordingsorgaan, zijn opgesteld. Een evenwichtige belangenafweging heeft daarbij centraal gestaan. Deze risicohouding komt in termen van het risicoprofiel van de beleggingen overeen met de huidige strategische norm.

De risicohouding van het pensioenfonds, zoals vastgelegd in het besluit financieel toetsingskader van december 2014, bestaat uit drie onderdelen:

1. Kwalitatieve beschrijving van de risicohouding;
2. Kwantitatieve beschrijving van de korte termijn risicohouding;
3. Kwantitatieve beschrijving van de lange termijn risicohouding.

De risicohouding van het pensioenfonds voldoet aan de 'prudent person-regel'. Voor de korte termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de hoogte van (een bandbreedte voor) het vereist eigen vermogen. Voor de lange termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets.

De haalbaarheidstoets is een stochastische toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn door DNB voorgeschreven.

Ad 1: Kwalitatieve beschrijving van de risicohouding:

- De premie is minimaal en maximaal gelijk aan 30% van de pensioengrondslag.
- De premie dient (inclusief financiering van de VPL-verplichting) kostendekkend te zijn.
- Bij de bepaling van de kostendekkende premie voor de pensioenopbouw wordt rekening gehouden met een 120-maands middeling van de rente. Bij de bepaling van de gedempte kostendekkende premie voor de VPL-regeling wordt een rentevoet gehanteerd die gelijk aan het gemiddelde van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuren over de aan het desbetreffende kalenderjaar voorafgaande vijf jaren waarbij de rentetermijnstructuur van 30 september als basis dient.
- Het niet hoeven korten van pensioenen is voorlopig belangrijker dan de toeslagverlening. Dit betekent dat de kans op korting klein moet zijn.

Ad 2: Kwantitatieve beschrijving van de korte termijn risicohouding.

De korte termijn risicohouding is vertaald in een strategische beleggingsportefeuille met bandbreedtes. Het risico, gemeten door midden van het vereist eigen vermogen bij de strategische portefeuille bedraagt circa 18%. Toekomstige wijzigingen van het vereist eigen vermogen veroorzaakt door fluctuaties in de rentestand zijn toegestaan. Het bestuur heeft besloten voor de vereist vermogen-bandbreedte een ondergrens van 85% en een bovengrens van 125% op basis van de strategische portefeuille te hanteren. Ten opzichte van het vereist eigen vermogen van de strategische portefeuille van

circa 18% betekent dit een bandbreedte van 15,3% tot 22,5%. Met dit beleid heeft het bestuur beoordeeld dat deze bandbreedte acceptabel is uit hoofde van balansrisicomanagement.

Ad 3: Kwantitatieve beschrijving van de lange termijn risicohouding.

Om invulling te geven aan het bepaalde in artikel 22 van het Besluit Financieel Toetsingskader kiest het pensioenfonds de volgende grenzen in het kader van de uitvoering van de aanvangshaalbaarheidstoets:

- De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de situatie dat het pensioenfonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen is gelijk aan 85%.
- De ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad van het pensioenfonds bij het van toepassing worden van het nieuwe financiële toetsingskader is gelijk aan 85%.
- Bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets berekent het pensioenfonds vanuit de feitelijke dekkingsgraad zowel het verwachte pensioenresultaat als het pensioenresultaat in een slechtweersscenario. De maximale relatieve afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slecht weer scenario die het pensioenfonds dan acceptabel vindt is 33%. Dit betekent dat het pensioenresultaat in slechts 5% van de scenario's meer dan 33% lager mag zijn dan het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad.

Resultaten van de haalbaarheidstoets per 1 januari 2017:

In het lange termijn risicohouding beleid is de ondergrens bij het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau vastgesteld op 85%. De uitkomst per 1 januari 2017 bedraagt 105,4%.

In het lange termijn risicohouding beleid is de maximale afwijking van het pensioenresultaat op fondsniveau in een slechtweer scenario vastgesteld op 33%. De uitkomst per 1 januari 2017 bedraagt 26,4%.

De resultaten per 1 januari 2017 vallen binnen de in 2015 vastgestelde grenzen. De resultaten per 1 januari 2018 zijn nog niet bekend; de nieuwe haalbaarheidstoets zal pas eind juni 2018 bij DNB worden ingediend.

10. Ontwikkelingen na afloop verslagjaar

Naar verwachting zal per 1 juli 2018 het Besluit OOB in werking treden, op grond waarvan Pensioenfonds Vervoer vermoedelijk vanaf 1 januari 2019 zal worden aangemerkt als OOB (Organisatie van Openbaar Belang). Dit stelt nadere eisen aan het pensioenfonds, waaraan overigens al in belangrijke mate wordt voldaan. Nieuw, en nog te realiseren, is dat het pensioenfonds zal moeten beschikken over een Audit Commissie. Deze commissie ziet toe op de integriteit van de financiële verslaggeving en het systeem van interne beheersing. In die hoedanigheid speelt de Audit Commissie een rol bij de selectie van de accountant, en beoordeelt en monitort de commissie de wijze waarop de accountant diens taken ten aanzien van het pensioenfonds uitvoert. Het bestuur oriënteert zich op deze wijze waarop invulling zal worden gegeven aan de Audit Commissie, zodra aanwijzing van het pensioenfonds als OOB een feit is geworden.

Den Haag, 19 april 2018

Het bestuur

Mw. R. Hidding

Dhr. L.J.H. Ceelen

Mw. S. Kraaijenoord

Dhr. M. van Ballegooijen

Mw. A.J. Stevens

Mw. W. Westerborg

Dhr. P.A. Stork

Dhr. S. Lahiri (bestuurslid vanaf 1 februari 2018)

Dhr. L.C.A. Scheepens (bestuurslid vanaf 8 maart 2018)

Dhr. M. Hulsegge (bestuurslid vanaf 8 maart 2018)

JAARREKENING

11. Balans

		31-12-2017	31-12-2016
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen		641	639
Aandelen		7.953	7.166
Vastrentende waarden		15.422	14.437
Derivaten		1.398	1.683
Overige beleggingen		1.713	1.399
		27.127	25.324
Vorderingen en overlopende activa	(2)	844	790
Overige activa	(3)	13	21
		27.984	26.135
TOTAAL ACTIVA			
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)		
Stichtingskapitaal		0	0
Solvabiliteitsreserve		1.625	215
		1.625	215
Technische voorzieningen	(5)	23.210	21.558
Premie-egalisatiedepot	(6)	185	201
VPL-verplichting	(7)	47	1.235
Derivaten	(8)	2.332	2.328
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	585	598
		27.984	26.135
TOTAAL PASSIVA			

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 81.

12. Staat van baten en lasten

		2017		2016	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(10)		865		764
Inkoop toegekende aanspraken VPL	(11)		1.313		0
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(12)		1.072		2.528
Overige baten	(13)		1		1
Totaal baten			3.251		3.293
Lasten					
Pensioenuitkeringen	(14)		368		334
Pensioenuitvoeringskosten	(15)		23		21
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds					
- Pensioenopbouw		954		811	
- Toeslagverlening		-1		-2	
- Rentetoevoeging		-47		-10	
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-361		-336	
- Wijziging marktrente		-299		2.091	
- Wijziging uit hoofd van overdracht van rechten		163		-1	
- Aanpassing sterftekansen		0		75	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-48		0	
Overige mutaties		64		144	
Inkoop VPL per 31-12-2017		1.227		0	
			1.652		2.772
Mutatie overige voorzieningen					
Beleggingsrendement premie-egalisatiedepot	(16)		10		20
Beleggingsrendementen inzake VPL	(17)		-51		112
Saldo herverzekering	(18)		0		1
Saldo overdracht van derden	(19)		-164		-4
Overige lasten	(20)		3		3
Totaal lasten			1.841		3.259
Saldo van baten en lasten			1.410		34

Bestemming van het saldo baten en lasten

Solvabiliteitsreserve

1.410

34

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 118.

13. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2017		2016	
	€	€	€	€
<i>Kasstroom uit pensioenactiviteiten</i>				
Ontvangsten				
Ontvangen premies (incl. VPL-premie)	996		967	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	178		13	
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	2		1	
Overige	1		0	
		1.177		981
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-380		-331	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-14		-8	
Betaalde premies herverzekering	-2		-2	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-22		-23	
	-1		-1	
		-419		-365
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		758		616
<i>Kasstroom uit beleggingsactiviteiten</i>				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	838		722	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	11.890		11.784	
		12.728		12.506
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-13.381		-13.081	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-68		-70	
Overige	-45		20	
		-13.494		-13.131
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-766		-625
Netto kasstroom		-8		-9
Mutatie geldmiddelen		-8		-9

Samenstelling geldmiddelen	2017	2016
	€	€
Liquide middelen primo boekjaar	21	30
Liquide middelen ultimo boekjaar	13	21
Waarvan:		
Voor risico pensioenfonds	13	21
Voor risico deelnemers	0	0

14. Toelichting op de jaarrekening

14.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg (hierna 'het fonds') is opgericht in 1963, statutair gevestigd te Amsterdam en kantoorhoudend te Den Haag.

De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199575.

Het fonds heeft overeenkomstig artikel 4 van de statuten als doel om binnen de kring van aangesloten werkgevers en overeenkomstig de bepalingen van de statuten en de reglementen van het fonds aan de deelnemers, de gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden alsmede hun nabestaanden aanspraken c.q. rechten toe te kennen op uitkering bij ouderdom, arbeidsongeschiktheid of overlijden en/of op uitkering wegens vervroegde uittreding.

Onder toelichting 5 bij de technische voorzieningen is een korte beschrijving van de verschillende pensioenregelingen opgenomen.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen. Het bestuur heeft op 19 april 2018 de jaarrekening opgemaakt.

Alle bedragen zijn vermeld in euro's x 1.000.000, tenzij anders aangegeven.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

14.2 Grondslagen

14.2.1 ALGEMENE GRONDSLAGEN

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Als een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het fonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta

	31 december 2017	Gemiddeld 2017	31 december 2016	gemiddeld 2016
USD	0,8300	0,8800	0,9480	0,9059
GBP	1,1265	1,1425	1,1715	1,2156
JPY	0,0073	0,0078	0,0081	0,0083

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Door het bestuur gevormde oordelen bij toepassing van de grondslagen die belangrijke gevolgen hebben voor de jaarrekening, hebben met name betrekking op de beleggingen en de technische voorzieningen.

Wijziging pensioenregeling

Op 1 januari 2018 is de pensioenregeling gewijzigd. De pensioenrichtleeftijd is op 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar, in overeenstemming met de wijziging van de fiscale pensioenleeftijd. Het opbouwpercentage in de pensioenregeling is verhoogd naar 1,788%. Bij deze wijziging van de regeling in 2018 zijn de premies voor de diverse regelingen ongewijzigd gebleven. De verplichtstelling van Pensioenfonds Vervoer is als gevolg van de nieuwe pensioenrichtleeftijd aangepast. Gezien het beperkte effect op de technische voorzieningen (circa € 3) vindt de verwerking in 2018 plaats. De technische voorzieningen in 2017 wijzigen niet. Het effect op de dekkingsgraad is nihil.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de nominale dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden. Een voor de berekening van de beleidsdekkingsgraad gebruikte gepubliceerde voorlopige dekkingsgraad wordt alleen vervangen door een latere definitieve dekkingsgraad als het verschil tussen het voorlopige en definitieve vermogen en/of het verschil tussen de voorlopige en definitieve verplichtingen de voor het boekjaar vastgestelde materialiteitsgrens overschrijdt. Voor boekjaar 2017 ligt deze grens op € 105 miljoen.

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende en langlopende verplichtingen inzake VPL en Premie-egalisatie te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de 'indexatiedekking', de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie mogelijk is, onafhankelijk van de eigen toeslagambitie van het fonds.

14.2.2 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering op actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, welke gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle gerealiseerde- en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Vastgoed wordt gewaardeerd tegen actuele waarde per 31 december van het boekjaar. De actuele waarde van de directe belangen wordt voor het overgrote deel van de portefeuille bepaald middels gedurende het jaar uitgevoerde externe taxaties. Van dat deel wordt elk kwartaal circa 25% extern getaxeerd door een erkende taxateur conform richtlijnen die aansluiten op die van de ROZ/IPD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt elk kwartaal gewaardeerd op basis van interne indexering. Deze is gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per 31 december van de objecten die niet extern zijn getaxeerd, is ten behoeve van de interne waardering in het laatste kwartaal een sectorupdate van de externe taxateur ontvangen.

De actuele waarde wordt gebaseerd op de onderhandse verkoopwaarde, welke bij aanbieding in verhuurde staat, op de voor het onroerend goed meest geschikte wijze, na de beste voorbereiding, door de meest biedende gegadigde – niet zijnde de huurder – zou kunnen worden verkregen. De kosten van verwerving, bestaande uit notariskosten, verschuldigde overdrachtsbelasting en dergelijke, komen voor rekening van de koper en zijn derhalve in de actuele waarde begrepen.

De onderhandse verkoopwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, indien noodzakelijk, aangepast voor specifieke omstandigheden en courantheid van het object. Als deze informatie onvoldoende beschikbaar is, worden marktprijzen geschat op basis van de gekapitaliseerde huurwaardemethode of contante waarde methode.

De actuele waarde voor niet beursgenoteerde participaties en deelnemingen in vastgoedmaatschappijen is de berekende intrinsieke waarde van de onderliggende beleggingen. Dit betreft de actuele waarde per 31 december van het boekjaar.

Vastgoed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waardeveranderingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar actuele waarde geherwaardeerd. Objecten in het boekjaar verkocht maar met levering in het volgende boekjaar zijn niet als verkoop in het boekjaar verantwoord.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van de in deze categorie mede opgenomen niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen, met name infrastructuurbeleggingen, is gebaseerd op het aandeel dat het fonds heeft in het eigen vermogen van de betreffende beleggingsvehikels per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd onder de kortlopende vorderingen en maken derhalve geen onderdeel uit van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Voor het berekenen van de marktwaarde van renteswaps wordt als basis een 'Overnight Indexed Swap (OIS)'-curve gebruikt.

Indien een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde.

Securities lending

Het fonds neemt deel aan een securities lendingprogramma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder kortlopende beleggingsdebiteuren. Indien als onderpand ontvangen geldmiddelen zijn herbelegd, worden deze beleggingen opgenomen onder de desbetreffende beleggingencategorie. De schuld uit hoofde van de ontvangen zekerheden is opgenomen onder de overige schulden. Indien uit hoofde van een securities lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans van het fonds opgenomen. Alle uit het securities lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de desbetreffende transacties verantwoord en in de beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder overige schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor premievrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid, waarbij rekening wordt gehouden met revalidatiekansen.

In de voorziening pensioenverplichtingen zijn verder de volgende posten opgenomen:

- Een voorziening voor het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid;
- Een voorziening voor onvoorwaardelijke toeslagen voor de tot 1 januari 2010 opgebouwde rechten in excedentregelingen. Hierbij is verondersteld dat er jaarlijks 2% wordt geïndexeerd.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

- Marktrente: de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Dit is de RTS inclusief UFR;
- Sterftegrondslagen: AG prognosetafel 2016, startjaar 2018, met leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftekansen;
- Gehuwdheidsfrequenties: voor alle actieve en nog niet gepensioneerde gewezen deelnemers worden tot de 63-jarige leeftijd fondsspecifieke leeftijds- en geslachtsafhankelijke partnerfrequenties toegepast. Vanaf de 63-jarige leeftijd bedraagt de partnerfrequentie 1. Voor gepensioneerden wordt het bepaalde partnertarief gehanteerd.
- Leeftijdsverschil Man-Vrouw: 3 jaar;
- Arbeidsongeschiktheid en revalideringskansen bij arbeidsongeschiktheid: Afgeleid uit gegevens van UWV over 2006 t/m 2008;
- Kostenopslag excasso: 1% van de netto pre-pensioenenverplichtingen, 2% van de netto overige pensioenverplichtingen;
- Kostenopslag lopende kosten: 0,55% van de pensioengrondslag;
- Kostenopslag wezenpensioen: 0,10% van de pensioengrondslag;
- Kostenopslag premievrijstelling: 2,50% op de bruto premie.

Premie-egalisatiedepot

Het premie-egalisatiedepot is onderdeel van de CDC-financieringsafspraken tussen de sociale partners en de werkgever. Het is een depot ter egalisatie van de premie over de looptijd van de cao afspraak tot en met 31 december 2020. De middelen kunnen tijdens de looptijd niet anders gebruikt worden als voor dekking van de gedempte kostendekkende premie in enig jaar en of (extra) indexatie, in casu de opbouw van de pensioenaanspraken van actieve deelnemers. In feite is het een schuld aan de deelnemers gedurende de looptijd van de afspraak.

In de jaren 2015 tot en met naar verwachting 2019 waarin de ontvangen doorsneepremie voor de pensioenregelingen en (VPL)-overgangsregelingen (na aftrek van de dotatie aan de VPL-verplichting) hoger is dan de gedempte kostendekkende premie voor de pensioenregelingen, wordt dit verschil (overschot ten opzichte van de gedempte kostendekkende premie) toegevoegd aan het premie-egalisatiedepot. In 2017 is overigens € 26 onttrokken uit het depot.

In de jaren tot en met 2020 waarin de ontvangen doorsneepremie voor de pensioenregelingen en (VPL-) overgangsregelingen (na aftrek van de dotatie aan de VPL-verplichting) lager is dan de gedempte kostendekkende premie voor de pensioenregelingen, wordt dit verschil (tekort ten opzichte van de gedempte kostendekkende premie) onttrokken aan het premie-egalisatiedepot indien en voor zover het depot toereikend is. Een eventueel resterend positief saldo per 31 december 2020 in het depot zal worden toegevoegd aan een te vormen depot toeslagverlening. Indien het premie-egalisatiedepot niet toereikend is, wordt de pensioenopbouw in dat jaar zodanig verlaagd dat de ontvangen premie (na aftrek van de dotatie aan de schuld financiering overgangsregeling) alsnog kostendekkend is.

Jaarlijks wordt een deel van het beleggingsrendement met betrekking tot het depot van het fonds toegevoegd aan het premie-egalisatiedepot.

VPL-verplichting

De VPL-verplichting betreft de vooruit ontvangen gelden uit hoofde van VPL. Aan het saldo wordt een verondersteld rendement toegerekend, waarbij de middelen worden verondersteld te zijn belegd in een portefeuille die het renterisico, dat over de nog in te kopen aanspraken wordt gelopen, zo goed mogelijk afdekt. Voorts wordt de inkoopsum van de extra pensioenaanspraken in enig jaar onttrokken aan het saldo. De regeling is door de sociale partners van het fonds in het leven geroepen waarbij in een overeenkomst is opgenomen dat de uitvoering is gedelegeerd aan het fonds. Het fonds heeft derhalve een verplichting op de balans opgenomen op basis van de overeenkomst.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

14.2.3 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte of te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde- en ongerealiseerde wijzigingen in de waarderingsuitkomsten van de beleggingen inclusief wijzigingen in de koersen van de valuta waarin de beleggingsobjecten luiden ten opzichte van de verslagvaluta (Euro). In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en overige kostencomponenten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging betreft de verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van de actuariële benodigde koopsommen voor overgenomen pensioenverplichtingen en de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen die betrekking heeft op de overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties betreft een vrijval van de voorziening voor arbeidsongeschikte deelnemers. Verder worden hier verschillende mutatierechten samengenomen die niet onder een eerdere mutatierechten zijn opgenomen.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

14.2.4 KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

14.3 Toelichting op de balans

ACTIVA

(1) Beleggingen voor risico van het pensioenfonds

Beleggingen voor risico pensioenfonds 2017

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 01/01/2017	639	7.166	14.437	-645	1.399	22.996
Aankopen	99	2.535	10.326	33	312	13.305
Verkopen	-125	-2.479	-8.520	-728	0	-11.852
Herwaardering	26	731	-828	406	-5	330
Overige mutaties	2	0	7	0	7	16
Stand per 31/12/2017	641	7.953	15.422	-934	1.713	24.795
						2.332
						27.127

Beleggingen voor risico pensioenfonds 2016

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 01/01/2016	601	5.857	12.749	-443	1.047	19.811
Aankopen	94	2.634	9.860	254	323	13.165
Verkopen	-71	-1.922	-8.746	-1.065	-1	-11.805
Herwaardering	23	597	608	609	-5	1.832
Overige mutaties	-8	0	-34	0	35	-7
Stand per 31/12/2016	639	7.166	14.437	-645	1.399	22.996
						Schuldpositie derivaten (credit)
						2.328
						25.324

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Directe vastgoedbeleggingen in exploitatie	145	140
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	231	0
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	264	499
Liquide middelen	1	0
Totaal	641	639

Toelichting

Binnen de totale vastgoedportefeuille wordt een vastgoedmandaat aangehouden. Binnen dit mandaat zijn 22 objecten

eigendom van het fonds (2016: 20). Van deze objecten zijn 20 (2016: 19) getaxeerd door een onafhankelijke beëdigd taxateur. Twee objecten zijn intern getaxeerd.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Aandelen

	2017		2016	
	Beurs- genoteerd	Niet beurs- genoteerd	Beurs- genoteerd	Niet beurs- genoteerd
	€	€	€	€
<i>Directe aandelenbeleggingen</i>				
Aandelen	7.704	4	6.876	2
<i>Indirecte aandelenbeleggingen</i>				
Aandelen	31	125	24	115
Private Equity	0	89	0	149
Totaal	7.735	218	6.900	266

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Vastrentende waarden

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Staatsobligaties	7.915	7.512
Inflatie gerelateerde obligaties	21	33
Bedrijfsobligaties	5.953	5.395
Particuliere hypothekeken via beleggingsfondsen	1.086	1.069
Zakelijke hypothekeken via beleggingsfondsen	372	362
Overige hypothecaire leningen via beleggingsfondsen	75	66
Totaal	15.422	14.437

Toelichting

Van de obligatieportefeuille is eind 2017 een deel groot € 6.356 inclusief de opgelopen rente (2016: € 6.172) gestort in een gesepareerd depot als zekerheid voor derivaten, voor het geval deze een negatieve marktwaarde krijgen. De gesepareerde obligaties staan niet zonder meer ter vrije beschikking van het fonds. Het feit dat genoemde bedragen beschikbaar zijn om als zekerheid te dienen, betekent niet dat deze bedragen ook volledig benodigd zijn als onderpand. De feitelijke behoefte aan onderpand hangt samen met de dagelijkse waardering van de derivaten.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Duitse Staatsobligaties	2.794	18,1	2.791	19,3
Nederlandse Staatsobligaties	3.488	22,6	3.303	22,9
Totaal staatsobligaties	6.282	40,7	6.094	42,2

Derivaten

	31-12-2017		31-12-2016	
	€		€	
Valutatermijn contracten	118		-234	
Aandelenderivaten	0		1	
Renteswaps	-1.055		-414	
Swaptions	0		1	
CDS	3		0	
Overige derivaten	0		1	
Totaal derivaten	-934		-645	

Overige beleggingen

	31-12-2017		31-12-2016	
	€		€	
Liquide middelen en deposito's	1.713		1.399	
Totaal overige beleggingen	1.713		1.399	

De liquide middelen worden aangehouden in de vorm van geldmarktfondsen.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Northern Trust Global PLC - Euro Liquidity Fund	663	38,7	583	41,7
Institutional Cash Series Eur Liquidity	512	29,9	284	20,3
Totaal	1.175	68,6	867	62,0

Securities lending

Het fonds stelt een deel van de aandelen- en obligatieleningen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten (securities lending). Het fonds behoudt economisch eigendom. Voor het risico van niet terug levering zijn zekerheden in stukken en geld ontvangen. De afdekking (verhouding tussen de ontvangen zekerheden en de uitgeleende effecten) bedraagt per eind 2017 104% (2016: 104%). De in geld ontvangen zekerheden worden herbelegd in kasfondsen. De waarde van de kasfondsen is verantwoord onder 'Vorderingen en overlopende activa'. De verplichting tot terugstorten van de ontvangen zekerheden is opgenomen onder 'Overige schulden en overlopende passiva'. Dit alles kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	€	€	€
<i>Uitgeleende effecten</i>				
Aandelen	642		611	
Vastrentende waarden	2.273		1.403	
Totaal		2.915		2.014
<i>Zekerheden</i>				
In stukken	2.630		1.748	
In geld	413		339	
Totaal		3.043		2.087

Eén van de grotere risico's in het securities lendingprogramma betreft een default (faillissement) van een partij die effecten heeft geleend van Pensioenfonds Vervoer. De kans bestaat dan dat het fonds de uitgeleende stukken niet terug zal ontvangen.

Dit risico is (in grote mate) beheerst door:

- De vereiste financiële stabiliteit van in het programma participerende tegenpartijen (minimaal A-);
- De afspraak dat voor alle uitgeleende stukken een hogere waarde aan onderpand wordt gestort (minimaal 102%);
- De mogelijkheid voor het fonds om partijen (ongeacht rating) uit te sluiten. Dit kan gewenst zijn om de blootstelling per tegenpartij (ook vanuit andere activiteiten, zoals de renteoverlay) niet te groot te laten worden;

- De 'indemnification' van de custodian. Hierin is geregeld dat de custodian de plicht heeft om in geval van default van een tegenpartij het ontvangen onderpand weer om te zetten in de oorspronkelijk uitgeleende stukken.

Het resterende risico heeft vooral betrekking op de situatie dat de uitvoering van laatstgenoemd punt markttechnisch onmogelijk blijkt te zijn in tijden van grote marktstress, veroorzaakt door het in default geraken van een grote financiële partij. In dat geval zal de custodian proberen de originele positie van het fonds te herstellen. Indien dat niet lukt, zal de waarde van de uitgeleende stukken op moment van default worden uitgekeerd. Het is mogelijk dat de betreffende stukken op dat moment duurder zijn waardoor een direct financieel verlies zal optreden.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en –technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingniveaus:

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

	Direct markt- noteringen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Totaal
Per 31 december 2017				
Vastgoedbeleggingen	232	0	409	641
Aandelen	7.735	0	218	7.953
Vastrentende waarden	13.265	390	1.767	15.422
Derivaten	0	-934	0	-934
Overige beleggingen	1.713	0	0	1.713
	<u>22.945</u>	<u>-544</u>	<u>2.394</u>	<u>24.795</u>
Per 31 december 2016				
Vastgoedbeleggingen	193	0	446	639
Aandelen	6.901	0	265	7.166
Vastrentende waarden	5.811	7.063	1.563	14.437
Derivaten	0	-645	0	-645
Overige beleggingen	1.399	0	0	1.399
	<u>14.304</u>	<u>6.418</u>	<u>2.274</u>	<u>22.996</u>

Ten opzichte van 2016 heeft met name bij de vastrentende waarden een verschuiving plaatsgevonden tussen directe marktnoteringen en afgeleide marktnoteringen. Dit wordt verklaard door de implementatie van een gewijzigde methodiek.

De waarde van beleggingen met directe marktnoteringen zijn gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

De afgeleide marktnoteringen bestaan volledig uit derivaten. Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor het berekenen van de marktwaarde van renteswaps wordt als basis een 'Overnight Indexed Swap (OIS)'-curve gebruikt.

De beleggingen in niveau 3 bestaan vooral uit niet beursgenoteerd vastgoed, hypotheek, bankloans, infrastructuur beleggingen en private equity. Het vastgoed wordt gewaardeerd op basis van taxaties, volgens algemeen gangbare modellen.

De marktwaarde van de hypotheeklen is berekend door middel van de DCF-methode. Bij de reële waarde berekening is uitgegaan van een aantal parameters en/of veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van de het gewogen gemiddelde momenten van de ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

De waarde van de niet-beursgenoteerde bank lenen wordt bepaald met behulp van theoretische modellen die worden gevoed met actuele gegevens vanuit de financiële markten, gebaseerd op de specifieke kenmerken van de betreffende bank lenen.

De marktwaarde van de infrastructuur-beleggingen is ook berekend door middel van de DCF- methode. Bij de reële waarde berekening is uitgegaan van een aantal parameters en/of veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom.

(2) Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Premievorderingen	196	181
Beleggingsdebiteuren	647	604
Overige vorderingen en overlopende activa	1	5
Totaal	844	790

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan vooral uit een claim op het UWV in verband met faillissementen van werkgevers. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Premievorderingen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Premie debiteuren	209	194
Voorzeningen dubieuze debiteuren	-13	-13
Totaal	196	181

Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren

	2017	2016
	€	€
Stand per 1 januari	13	13
Afboeking wegens oninbaarheid	3	3
Toevoeging/onttrekkingen ten laste/bate van staat van baten en lasten	-3	-3
Stand per 31 december	13	13

Beleggingsdebiteuren

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Te ontvangen interest en dividend	179	175
Te ontvangen uit hoofde van transacties	37	75
Herbelegging van ontvangen cash collateral	413	339
Terug te vorderen dividendbelasting	18	15
Totaal	647	604

(3) Overige activa

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Liquide middelen	13	21

De liquide middelen worden aangehouden bij Nederlandse kredietinstellingen. De tegoeden staan ter vrije beschikking van het fonds.

PASSIVA

(4) Stichtingskapitaal en reserves

Solvabiliteitsreserve

	€
Stand per 1 januari 2016	181
Bestemming van saldo baten en lasten 2016	34
Stand per 1 januari 2017	215
Bestemming van saldo baten en lasten 2017	1.410
Stand per 31 december 2017	1.625

De algemene reserve is gelijk aan het verschil tussen het totaal eigen vermogen van het fonds en de bedragen die benodigd zijn voor de vorming van de solvabiliteitsreserve. De solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen en kan nooit negatief zijn. Omdat het totaal eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen is de algemene reserve nihil. Het stichtingskapitaal is € 0.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Solvabiliteitsreserve	1.625	215

De solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	31-12-2017	31-12-2016
	%	%
Nominale dekkingsgraad	107,0	101,0
Reële dekkingsgraad	84,3	80,5
Beleidsdekkingsgraad	105,0	98,9

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaard model. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de paragraaf 'Risicobeheer beleid en uitvoering'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	1.625	215
Minimaal vereist eigen vermogen	1.001	947
Vereist eigen vermogen	4.061	3.714

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds per 31 december 2016 is lager dan de vereiste dekkingsgraad, maar hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Evaluatie herstelplan, geen korting op ingegane pensioenen

Het fonds heeft eind maart 2017 een herstelplan ingediend bij de toezichthouder. De toezichthouder heeft het herstelplan goedgekeurd.

Per 1 april 2018 is het herstelplan geactualiseerd. Het herstelplan laat zien dat, gegeven de wettelijk voorgeschreven manier van berekenen, het fonds naar verwachting binnen 8 jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die hoger is dan de vereiste dekkingsgraad (circa 118%). Daarbij zijn verwachte beleggingsrendementen gehanteerd die (grotendeels) lager zijn dan de voor een herstelplan toegestane maximale rendementen, wordt de pensioenpremie stabiel gehouden en worden pensioenaanspraken en uitkeringen niet voor prijsstijgingen gecompenseerd.

Voorstel tot resultaatbestemming

Het saldo van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de solvabiliteitsreserve omdat de totale reserves ultimo 2017 lager zijn dan het vereist eigen vermogen.

(5) Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	2017	2016
	€	€
Stand per begin boekjaar	21.558	18.786
Pensioenopbouw	954	811
Toeslagverlening	-1	-2
Rentetoevoeging	-47	-10
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-361	-336
Wijziging marktrente	-299	2.091
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	163	-1
Aanpassing sterfttekansen	0	75

Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-48	0
Overige mutaties	64	144
Inkoop VPL per 31 december 2017	1.227	0
Stand per eind boekjaar	23.210	21.558
<p>Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddelde discontovoet 1,62% (2016: 1,45%). De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds bestaat uit een pensioenregeling en een pre-pensioenregeling. Het verloop van beide regelingen is hieronder weergegeven.</p>		
<i>Pensioenregeling</i>		
Stand per begin boekjaar	20.425	17.682
Pensioenopbouw	954	811
Toeslagverlening	-1	-2
Rentetoevoeging	-45	-9
Onttrekking voor uitkering en kosten	-343	-315
Wijziging marktrente	-289	2.026
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	163	0
Aanpassing sterftekansen	0	76
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-59	0
Overige mutaties	82	156
	1.227	0
Stand per eind boekjaar	22.114	20.425
<i>Pré-pensioenregeling</i>		
Stand per begin boekjaar	1.133	1.104
Rentetoevoeging	-2	-1
Onttrekking voor uitkering en kosten	-18	-21
Wijziging marktrente	-10	65
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	0	-1
Aanpassing sterftekansen	0	-1
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	11	0
Overige mutaties	-18	-12
Stand per eind boekjaar	1.096	1.133

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de pensioenopbouw in het boekjaar. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Ook de premie voor de dekking van de risico's ten aanzien van overlijden en arbeidsongeschiktheid is hierin opgenomen.

Toeslagverlening

Het fonds kent voorwaardelijke en onvoorwaardelijke toeslagverlening. Vanwege de financiële positie van het fonds heeft het bestuur besloten per 1 januari 2018 geen toeslag te verlenen op de aanspraken en rechten met een voorwaardelijke toeslagverlening.

Voor de onvoorwaardelijke rechten van de tot 1 januari 2010 opgebouwde aanspraken in de excedentregeling is een toeslag verleend van 1,04% per 1 januari 2018. Per 1 januari 2017 was de toeslagmaatstaf (afgeleide consumentenprijsindex alle huishoudens CPI) over de referentieperiode voorafgaand aan het moment van toeslagverlening negatief. Er is besloten geen toeslag te verlenen per 1 januari 2017 en bij de toeslagverlening per 1 januari 2018 uit te gaan van de stijging van de CPI tussen juli 2015 en juli 2017. In de technische voorziening is een reservering opgenomen van 2% voor onvoorwaardelijke toeslagverlening welke wordt verrekend met de werkelijk toegekende toeslag.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn aan het begin van het verslagjaar 2017 opgerent met -0,022% (2016: -0,060%), op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

De onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten bedraagt 2% (pensioenregeling) respectievelijk 1% (prepensioenregeling) van de verwachte afname van de voorziening pensioenverplichtingen voor het doen van uitkeringen en is bestemd voor het betalen van de uitvoeringskosten.

Wijziging rente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging rente.

	Rentepercentage per 31 december
2015	1,81
2016	1,45
2017	1,62

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Onder deze mutatiereden worden de gevolgen op de voorziening pensioenverplichtingen van flexibilisering opgenomen alsmede de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen ten behoeve van de niet opgevraagde uitkeringen na het bereiken van de leeftijd van 70 jaar.

Wijziging pensioenregeling

Op 1 januari 2018 is de pensioenregeling gewijzigd. De pensioenrichtleeftijd is op 1 januari 2018 verhoogd naar 68 jaar, in overeenstemming met de wijziging van de fiscale pensioenleeftijd. Het opbouwpercentage in de pensioenregeling is verhoogd naar 1,788%. Bij deze wijziging van de regeling in 2018 zijn de premies voor de diverse regelingen ongewijzigd gebleven. De verplichtstelling van Pensioenfonds Vervoer is als gevolg van de nieuwe pensioenrichtleeftijd aangepast. Gezien het beperkte effect op de technische voorzieningen (circa € 3) vindt de verwerking in 2018 plaats. De technische voorzieningen in 2017 wijzigen niet. Het effect op de dekkingsgraad in 2017 is nihil.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	2017	2016
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	175	8
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-12	-9
Totaal	163	-1

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
<i>Resultaat op kans systemen:</i>		
Sterfte	-24	-21
Arbeidsongeschiktheid	-15	67
Overige technische grondslagen	103	98
Inkoop VPL	1.227	0
Totaal	1.291	144

Inkoop VPL

Uit het laatste jaar zijn de beschikbare middelen voor de financiering van de VPL-overgangsregeling voor de sector Vervoer aangewend om een groot deel van de VPL-aanspraken toe te kennen. De toekenning is voor de verschillende groepen deelnemers als volgt:

- 100% van de VPL-aanspraken van deelnemers geboren tot en met 31 december 1954;
- 100% van de VPL-aanspraken van deelnemers die per 31 december 2017 in deeltijd met pensioen zijn;
- 60% van de VPL-aanspraken van deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1955.

De toekenning van VPL-aanspraken per 31 december 2017 leidt tot een toename van de technische voorzieningen van € 1.227. De financiering vindt plaats vanuit de VPL-verplichting voor de sector Vervoer. De inkoop som is bepaald als de contante waarde van de VPL-aanspraken op basis van de fondsgrondslagen per 31 december 2017, vermeerderd met een opslag voor de solvabiliteit ter grootte van de dekkingsgraad per 31 december 2017 (7,0%). De totale onttrekking uit de VPL-schuld is daarom hoger dan de toevoeging aan de technische voorzieningen bedroeg.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2017		2016	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	13.293	170.325	8.465	161.410
Pensioengerechtigden	4.937	89.932	5.035	85.801
Gewezen deelnemers	4.525	392.690	7.648	388.695
	22.755	652.947	21.148	635.906
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	455	-	410	-
Voorziening voor pensioenverplichtingen	23.210	652.947	21.558	635.906

Op basis van recente onderzoeken is gebleken dat binnen de voorziening pensioenverplichting een verschuiving dient plaats te vinden tussen de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden naar actieven. De verklaring hiervoor is dat indien een Deelnemer een actief en slapend dienstverband heeft bij het fonds, zijn pensioenaanspraken en technische voorziening voor een gedeelte bij actieven en voor een gedeelte bij gewezen deelnemers werd meegenomen. Voor de presentatie dient echter gekeken te worden naar de status aan het einde van enig jaar. De status op dat moment is leidend voor de presentatie van alle aanspraken en technische voorzieningen. De wijziging is puur presentatie technisch en heeft geen effect op de totale technische voorzieningen en de dekkingsgraad van het fonds.

Korte beschrijving pensioenregeling

Deelnemers geboren op of na 1 januari 1950 (Reglement I)

Middelloodregeling met voorwaardelijke toeslagverlening. De jaarlijkse opbouw van het ouderdomspensioen is 1,788% van de pensioengrondslag. Vanaf 2013 loopt de opbouwperiode van de 21-jarige leeftijd van de deelnemer tot de 67-jarige leeftijd. Ingeval van arbeidsongeschiktheid wordt naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid premievrije deelneming verleend. Per 1 januari 2015 is de sector Orsima aan reglement I toegevoegd.

Deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 (Reglement VI)

Middelloodregeling met voorwaardelijke toeslagverlening. De regeling van Reglement VI is vergelijkbaar met Reglement I met uitzondering van het volgende. De jaarlijkse opbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 1,975% van de pensioengrondslag. De opbouwperiode loopt van de 21-jarige leeftijd van de deelnemer tot de 60-jarige leeftijd (oude regeling 21 jaar tot 65 jaar). Voor deelnemers die vanaf 31 maart 2001 tot de (vervroegde) ingangsdatum van het ouderdomspensioen onafgebroken deelnemer waren, is er overgangsregeling. Het bestuur kan aan deze deelnemers een toeslag toekennen gelijk aan het positieve verschil van het ouderdomspensioen dat zou zijn verkregen bij voortzetting van de tot 1 april 2001 geldende regeling en het op de (vervroegde) ingangsdatum van het ouderdomspensioen daadwerkelijk opgebouwde ouderdomspensioen. Bij overlijden voor de (vervroegde) ingangsdatum van het ouderdomspensioen kan een vergelijkbare toeslag op het nabestaandenpensioen worden toegekend.

VPL-overgangsregeling (Reglement V)

Deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en die voldoen aan de voorwaarden met betrekking tot deelnemerschap en diensttijd kunnen extra aanspraken op ouderdoms- en partnerpensioen verwerven. Deze voorwaardelijke aanspraken zijn op 1 januari 2006 eenmalig berekend en zijn gelijk aan het positieve verschil tussen enerzijds de aanspraken die opgebouwd hadden kunnen worden als de pensioenregeling per 1 januari 2006 in het verleden had gegolden en anderzijds de aanspraken die opgebouwd hadden kunnen worden op basis van het tot 1 januari 2006 geldende reglement. De extra aanspraken worden verworven op het moment dat en voor zover de aanspraken zijn gefinancierd. Per 31 december 2017 zijn de aanspraken (gedeeltelijk) gefinancierd. Voor deelnemers uit de geboortejaren t/m 1955 en reeds deeltijd gepensioneerd zijn de aanspraken volledig gefinancierd. Voor de overige deelnemers zijn de aanspraken voor 60% gefinancierd. De financiering van de nog niet gefinancierde aanspraken zal plaatsvinden op 63 jarige leeftijd, ofwel op het (eerdere) moment waarop het pensioen ingaat, ofwel direct voorafgaand aan 31 december 2020. Er

vindt geen verdere financiering plaats nadat de deelneming is beëindigd vóór de ingang van het pensioen. De inkoop per 31 december 2017 geldt niet voor de deelnemers van Orsima.

Prepensioenregeling goederenvervoer

De prepensioenregeling geldt per 1 januari 2002. De prepensioenregeling voorziet in een uitkering van 60 (richtleeftijd) tot 65 jaar.

Vanaf 1 januari 2006 is deze regeling in het bijzonder van belang voor werknemers geboren tussen 1 april 1947 en 1 januari 1950. Zij bouwen na 1 januari 2006 nog prepensioen op.

Een volledig prepensioen, dat voorziet in een uitkering van circa 85% van de prepensioengrondslag, wordt opgebouwd in een deelnemingsperiode van 39 jaar (van 21 tot 60 jaar). Omdat niet iedere werknemer in staat is voldoende prepensioen op te bouwen is door Cao-partijen een overgangsregeling in het leven geroepen. Deze overgangsregeling heeft tot doel een aanvulling te geven op het prepensioen. De overgangsregeling is een voorwaardelijke regeling: het bestuur beslist jaarlijks, gegeven de financiële positie van het fonds, of de aanvulling kan worden toegekend aan de deelnemers die in het volgende kalenderjaar de reglementaire datum voor ingang van het overgangsrecht bereiken.

De hoogte van de prepensioenuitkering is afhankelijk van hetgeen aan prepensioen opgebouwd is. Per jaar wordt 2,179% aan prepensioen opgebouwd. Het prepensioen wordt opgebouwd over het vaste jaarsalaris en over het loon uit een aantal overuren en/of over de uren van het structureel verrichten van arbeid als gevolg van werken in een rouleersysteem volgens een rooster.

Prepensioenregelingen personenvervoer

De prepensioenregeling is van start gegaan op 1 januari 2004 en is per 1 januari 2006 van toepassing op werknemers in de sectoren besloten busvervoer en taxivervoer die geboren zijn vóór 1 januari 1950 en die op 31 december 2003 jonger waren dan 62 jaar.

De prepensioenregeling is met ingang van 1 januari 2006 alleen nog van toepassing op werknemers die geboren zijn vóór 1 januari 1950.

Bij een volledige opbouwperiode van 41 jaar (21 tot 62 jaar) komt een werknemer op 85% van de gemiddelde prepensioengrondslag uit. Ieder jaar wordt er 2,073% van de prepensioengrondslag van dat jaar opgebouwd.

De prepensioenregeling is met ingang van 1 januari 2006 alleen nog van toepassing op werknemers die geboren zijn vóór 1 januari 1950.

Voor werknemers die bij de start van de regeling, 1 januari 2004, ouder dan 21 jaar waren is een overgangsregeling afgesproken. Deze overgangsregeling zorgt voor een aanvulling op het prepensioen tot 85% van de gemiddelde prepensioengrondslag. De overgangsregeling is een voorwaardelijke regeling. Het bestuur beslist jaarlijks, gegeven de financiële situatie van het fonds, of de aanvulling kan worden toegekend aan de deelnemers die in het volgende kalenderjaar de prepensioenleeftijd (62 jaar) bereiken. Het bestuur heeft besloten in 2011 de prepensioenaanspraken uit de overgangsregeling voor de betreffende groep deelnemers volledig toe te kennen.

Werknemers die als actieve deelnemer met prepensioen zijn gegaan, ontvangen een vergoeding ter compensatie van de ziektekostenpremie. Het bestuur beslist jaarlijks, gegeven de financiële situatie van het fonds, over de hoogte van de vergoeding.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het fonds en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element. Per 1 januari 2017 zijn de pensioenaanspraken niet verhoogd.

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2018 de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten, de opgebouwde prepensioenaanspraken en –rechten niet te indexeren.

De onvoorwaardelijke toeslag op de tot 1 januari 2010 opgebouwde aanspraken in de excedentregeling bedroeg per 1 januari 2017 1,04%. In de technische voorziening is een reservering opgenomen van 2% voor onvoorwaardelijke toeslagverlening welke wordt verrekend met de werkelijk toegekende toeslag. Per 1 januari 2018 is de toekenning ook 1,04%

Inhaaltoeslagen

Indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de volledige toeslagengrens kan het bestuur eventueel besluiten om een extra toeslagverlening toe te passen. Daarvan zal alleen sprake kunnen zijn indien in eerdere jaren gekort is op de toeslagverlening en/of vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten heeft plaatsgevonden.

Een eventueel toekomstig voor een extra toeslagverlening beschikbaar budget zal als volgt worden vastgesteld:

- het beschikbare budget is maximaal gelijk aan een vijfde van de overschrijding van de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de volledige toeslagengrens;
- de beleidsdekkingsgraad moet na de extra toeslagverlening het niveau van het vereist eigen vermogen behouden.

De actieve en gewezen deelnemers van het pensioenfonds en de uitkeringsgerechtigden kunnen formeel geen aanspraak maken op een extra toeslagverlening als de situatie zoals hierboven beschreven aan de orde is. De reglementen en de ABTN van Pensioenfonds Vervoer kennen geen rechten op inhaaltoeslagen. Het eventueel toch toekennen daarvan is aan het bestuur. Een eventueel in de toekomst voor een extra toeslagverlening beschikbaar komend budget zal op een door het fonds te bepalen wijze worden ingezet voor extra toeslagverlening op pensioenaanspraken en pensioenrechten van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden. Gelet op de financiële situatie van het fonds is extra toeslagverlening niet op korte termijn te verwachten.

(6) Premie-egalisatiedepot

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Premie-egalisatiedepot	185	201

Verloop premie-egalisatiedepot

	2017	2016
	€	€
Stand begin boekjaar	201	124
Dotatie inzake premies	-26	57
Rendementstoerekening	10	20
Stand eind boekjaar	185	201

Omdat voorzien wordt dat de doorsneepremie de komende jaren mogelijk niet altijd kostendekkend is, is er met ingang van 1 januari 2015 een premie-egalisatiedepot voor de actieven gevormd. Door het vormen van dit depot is het mogelijk de doorsneepremie toch voor een langere periode vast te stellen.

In 2017 is het verschil tussen de kostendekkende (toets)premie van € 751 en de verschuldigde premie € 725 onttrokken aan het depot. Gedurende 2017 is hier het fondsrendement van € 10 aan toe gevoegd.

(7) VPL-verplichting

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
VPL-verplichting	47	1.235

Verloop VPL-verplichting

	2017	2016
	€	€
Stand begin boekjaar	1.235	967
Collectieve waardeoverdracht Orsima	7	0
Dotatie inzake premies	283	259
Rendementstoerekening	-51	112
Toekenning VPL-aanspraken	-114	-103
	1.360	1.235
Inkoop toegekende VPL aanspraken op 31 december 2017	-1.313	-
Stand eind boekjaar	47	1.235

De VPL-verplichting bestaat uit een regeling voor de sector Vervoer en Orsima.

De jaarlijkse dotatie, die onderdeel is van de doorsneepremie, wordt ex ante vastgesteld op basis van een 5-jaars gedempte rente. Jaarlijks wordt een verondersteld rendement aan de langlopende schuld toegevoegd uitgaande van volledig gematchte beleggingen (100% renteafdekking op de werkelijke rentetermijnstructuur, de zogenaamde zero swapcurve zonder rekening te houden met een UFR-systematiek of mogelijk andere vormen van afwijking van de werkelijke rentetermijnstructuur). In de overeenkomst met de sociale partners is verondersteld dat de beleggingen zo goed mogelijk worden belegd waardoor deze systematiek wordt gehanteerd. Jaarlijks wordt de koopsom onttrokken die benodigd is voor de financiering van de daadwerkelijk in enig jaar toegekende VPL-aanspraken. Deze koopsom wordt kostendekkend berekend op basis van de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. In 2017 is hierbij de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van 31 december 2016 inclusief middeling gehanteerd.

Ultimo jaar zijn de beschikbare middelen voor de financiering van de VPL-overgangsregeling voor de sector Vervoer aangewend om een groot deel van de VPL-aanspraken toe te kennen. Hiervoor is € 1.313 onttrokken uit de VPL-verplichting.

(8) Derivaten

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Derivaten	2.332	2.328

De derivaten zijn verantwoord conform de hiervoor beschreven grondslagen voor de waardering van activa en passiva.

(9) Overige schulden en overlopende activa

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Nog te verrekenen premies	30	28
Pensioenuitkeringen	5	17
Beleggingscrediteuren	537	538
Belastingen en premies sociale verzekeringen	8	8
Overige schulden en overlopende passiva	5	7
Totaal	585	598

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen bestaan uit een schuld inzake niet opgevraagde pensioenen. Dit zijn personen die recht hebben op een pensioenuitkering, maar geen uitkering ontvangen omdat zij deze niet hebben opgevraagd. Nadat de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) is vervangen door de Basisregistratie Personen (BRP) is het ook mogelijk geworden om naast persoonsgegevens van ingezetenen ook persoonsgegevens te ontvangen van personen in het buitenland die een relatie hebben met de Nederlandse overheid. Hierdoor konden bepaalde gegevens worden achterhaald waardoor personen konden worden getraceerd en de schuld onvoorwaardelijk werd.

De overige schulden bestaan onder andere uit het Spaarfonds Gemoedsbezwaren (€ 2) en nog te betalen kosten (€ 2).

Beleggingscrediteuren

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Beleggingscrediteuren	107	183
Te retourneren cash collateral	413	339
Schulden kosten vermogensbeheer	17	16
Totaal	537	538

Risicobeheer beleid en uitvoering

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM studies. Een ALM studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de ondernemingen en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De solvabiliteit wordt weergegeven door middel van de dekkingsgraad: de marktwaarde van het aanwezige vermogen uitgedrukt in de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. Het solvabiliteitsrisico is in feite de combinatie van beleggings- en actuariële risico's. De dekkingsgraad is als volgt berekend: (totaal activa -/- schulden) / technische voorzieningen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2017	2016
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	101,0	101,0
Premie	-1,0	-1,2
Uitkering	-	-
Toeslagverlening	-	-
Korting van aanspraken en rechten	-	-
Rendement	4,9	12,6
Renteafdekking	-	-
Wijziging in de rente termijn structuur	1,4	-10,1
Aanpassing levensverwachting	-	-0,4
Overige oorzaken	0,7	-0,9
Dekkingsgraad per 31 december	107,0	101,0

Zoals uit dit overzicht blijkt is de dekkingsgraad in 2017 toegenomen. De stijging van de dekkingsgraad werd vooral veroorzaakt door het positieve effect van het beleggingsresultaat (inclusief renteafdekking). De stijging werd gedeeltelijk teniet gedaan door de negatieve resultaten op premies.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt (bedragen in € x1 miljard):

	2017	2016
	€	€
S1 Renterisico	0,9	0,7
S2 Risico zakelijke waarden	2,6	2,5
S3 Valutarisico	0,8	0,6
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	1,2	1,2
S6 Verzekeringstechnisch risico	0,8	0,7
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-

S9	Operationeel risico	-	-
S10	Actief Risico	0,2	0,2
	Diversificatie-effect	-2,4	-2,2
Totaal per 31 december		4,1	3,7

Toelichting

Het vereist eigen vermogen is bepaald als de wortel van: $S1^2+S2^2+(0,5x2xS1xS2)+S3^2+S4^2+S5^2+S6^2+S10^2$

	2017	2016
	€	€
Vereist pensioenvermogen	27.271	25.272
Voorziening pensioenverplichting	23.210	21.558
Vereist eigen vermogen	4.061	3.714
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	1.625	215
Tekort/Tekort	2.436	3.499

Het vereist eigen vermogen wordt bepaald op basis van de strategische beleggingsmix. Het vereist eigen vermogen op basis van de strategische mix uitgedrukt in percentages bedraagt ultimo 2017 17,5% (2016: 17,2%). Het vereist eigen vermogen op basis van de feitelijke beleggingsmix bedraagt 18,2% (2016: 18,1%).

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico.

Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het fonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody- risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek aan het bestuur gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico op een verandering in de dekkingsgraad als gevolg van een verandering van de rente. Zonder afdekking van dit risico stijgt de marktwaarde van de pensioenverplichtingen bij een rentedaling harder dan de marktwaarde van de beleggingen; bij een rentestijging doet zich het omgekeerde effect voor. Dat komt doordat de

pensioenverplichtingen een veel langere gemiddelde looptijd hebben. Doorgaans geldt: hoe langer de looptijd, hoe rentegevoeliger.

Het beleid van het fonds is op gericht om het renterisico voor 58% (op marktwaarde basis, en ongewijzigd ten opzichte van 2016) af te dekken. Besloten is om voor de renteafdekking te sturen op marktwaarde basis, omdat het lastig is om een normportefeuille te creëren gebaseerd op van toepassing zijnde UFR-methodiek. Het fonds realiseert de afdekking van renterisico door langlopende (staats)obligaties te kopen en gebruik te maken van rentederivaten (interest rate swaps). Hiermee wordt de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille meer in lijn gebracht met die van de pensioenverplichtingen. De werkelijke afdekking ultimo 2017 bedraagt 54,8% (ultimo 2016: 57,9%).

Het fonds maakt gebruik van rentederivaten om de renteafdekking efficiënt en tegen lage kosten uit te voeren. Het gebruik van derivaten brengt wel additionele risico's met zich mee zoals tegenpartij-, liquiditeit- en juridisch risico. Deze risico's zijn aan de hand van door het bestuur geformuleerde randvoorwaarden tot aanvaardbare niveaus gebracht en vormen onderdeel van de continue risicomonitoring.

Looptijdoverzicht van de vastrentende waarden, rentederivaten en technische voorzieningen

2017	Nominale		< 1 jaar	> 1 en < 5 jaar	> 5 en < 10 jaar	>10 en < 20 jaar	> 20 en < 30 jaar	> 30 en < 40 jaar	> 40 en < 50 jaar	> 50 jaar
	Markt- waarde	kas- stromen								
	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	15.422	18.850	1,165	6.218	6.924	2.188	2.210	91	10	44
Rentederivaten	-1.055	11.802	-414	630	-5.361	6.364	6.974	2.291	1.318	0
Pensioen- verplichtingen	23.210	35.283	340	1.396	2.444	7.186	8.938	7.663	4.714	2.602

2016	Nominale		< 1 jaar	> 1 en < 5 jaar	> 5 en < 10 jaar	>10 en < 20 jaar	> 20 en < 30 jaar	> 30 en < 40 jaar	> 40 en < 50 jaar	> 50 jaar
	Markt- waarde	kas- stromen								
	€	€	€	€	€	€	€	€	€	€
Vastrentende waarden	14.437	17.808	1.029	6.006	6.300	1.801	2.456	181	6	29
Rentederivaten	-414	9.806	53	-572	-3.728	6.710	6.431	2.212	-1.300	0
Pensioen- verplichtingen	21.558	30.063	354	1.587	2.462	6.528	7.246	5.965	3.749	2.172

Zoals reeds is aangegeven worden instrumenten aangehouden die grote schommelingen in de dekkingsgraad als gevolg van renteveranderingen moeten voorkomen. In bovenstaande tabellen wordt voor de jaren 2017 en 2016 zichtbaar gemaakt wat de marktwaarde per jaareinde was van de instrumenten die het renterisico mitigeren (en wel de vastrentende waarden plus de rentederivaten, per looptijdsegment). De pensioenverplichtingen zijn op dezelfde wijze per looptijd gesegmenteerd. Het is relevant dat de mate van afdekking ook per looptijdsegment in verhouding is, omdat renteveranderingen veelal niet in elk looptijdsegment even sterk zijn.

Risico zakelijke waarden (S2)

Het marktrisico is het risico dat de waarde van de beleggingen in de portefeuille verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Het zakelijke waardenrisico heeft voornamelijk betrekking op de aandelen- en vastgoedportefeuilles van het fonds.

Het marktrisico wordt gemitigeerd door spreiding van de beleggingsportefeuille over verschillende categorieën, regio's, landen en sectoren. Om goede spreiding te borgen legt het fonds haar externe managers richtlijnen op waardoor ook binnen mandaten bovengenoemde spreiding gerealiseerd wordt. Controle op naleving van deze richtlijnen vindt plaats aan de hand van onafhankelijke rapportages van de custodian van het fonds.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen die in vreemde valuta liden verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Conform het beleid van het fonds zijn in 2017, net als in 2016, de valutaposities van de normportefeuille in de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 100% afgedekt.

De valutapositie per 31 december 2017 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2017		
	Totaal voor afdekking	Valuta- derivaten afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	10.767	10.861	21.628
GBP	860	-831	29
JPY	1.125	-1.129	-4
USD	9.427	-9.114	313
Overige	2.608	331	2.939
Totaal - niet EUR	14.020	-10.743	3.277
Totaal	24.787	118	24.905

De valutapositie per 31 december 2016 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2016		
	Totaal voor afdekking	Valuta- derivaten afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	10.560	9.691	20.251
GBP	766	-758	8
JPY	1.006	-1.044	-38
USD	8.698	-8.257	441
Overige	2.265	134	2.399
Totaal - niet EUR	12.735	-9.925	2.810
Totaal	23.295	-234	23.061

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het fonds. In aanvulling hierop maakt het fonds voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	10.538	42,5	10.046	43,6
Europa (niet-EU)	1.708	6,9	1.518	6,6
Noord-Amerika	7.286	29,4	6.773	29,5
Zuid-Amerika	439	1,8	466	2,0
Japan	1.165	4,7	1.028	4,5
Azië en Oceanië	2.034	8,2	1.744	7,6
Overig/opkomende markten	846	3,4	667	2,9
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	24.016	96,9	22.242	96,7
Derivaten	-934	-3,8	-645	-2,8
Overige beleggingen	1.713	6,9	1.399	6,1
Totaal	24.795	100,0	22.996	100,0

De segmentatie van de aandelen naar sectoren is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Energie	368	1,5	365	1,6
Materialen	456	1,8	435	1,9
Industrie	889	3,6	755	3,3
Consumentengebruiksgoederen	2.349	9,5	2.111	9,2
Financiële dienstverlening	1.667	6,7	1.533	6,7
Informatietechnologie	851	3,4	634	2,8
Telecommunicatie	894	3,6	877	3,8
Utilities	243	1,0	244	1,1
Overige	236	1,0	212	0,8
Totaal	7.953	32,1	7.166	31,2

De segmentatie van de vastgoedbeleggingen naar aard van het vastgoed is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Kantoren	98	15,3	108	16,9
Winkels	125	19,5	135	21,2
Woningen	176	27,5	181	28,3
Bedrijfsruimten	242	37,7	215	33,6
Totaal	641	100,0	639	100,0

Het vastgoed bevindt zich in Europa 64% (2016: 60%), Amerika 18% (2016: 22%) en Azië 17% (2016: 18%).

Grondstoffenrisico (S4)

Het fonds belegde in 2017 net als in 2016 niet in grondstoffen en loopt derhalve geen direct grondstoffenrisico.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of andere vormen van betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Van de vastrentende waarden heeft € 1.209 (2016: € 929) betrekking op obligaties uitgegeven door de Nederlandse, Duitse en Franse staat. Deze hebben een rating van AAA of AA.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het fonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau. Dat wil zeggen: met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds, het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten alsmede het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beurssgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Het kredietrisico ten aanzien van de te ontvangen pensioenpremies is gespreid over een groot aantal verschillende werkgevers.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Nederland en andere EU-landen	8.892	57,8	8.499	58,8
Europa (niet-EU)	807	5,2	710	4,9
Noord-Amerika	4.046	26,2	3.762	26,1
Zuid-Amerika	329	2,1	360	2,5
Japan	53	0,3	31	0,2
Azië en Oceanië	657	4,3	584	4,1
Overige/opkomende markten	638	4,1	491	3,4
Totaal	15.422	100,0	14.437	100,0

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door Standard & Poors is als volgt:

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
AAA	6.400	41,5	6.208	43,0
AA	282	1,8	226	1,6
A	1.312	8,5	1.087	7,5
BBB	2.106	13,7	1.931	13,4
<BBB	3.431	22,3	3.285	22,8
Geen rating	1.891	12,2	1.700	11,7
Totaal	15.422	100,0	14.437	100,0

De beleggingen met rating < BBB en zonder rating betreffen met name beleggingen in hoogrentende leningen.

Pensioenfonds Vervoer genereert extra opbrengsten uit de beleggingen door in bepaalde gevallen, tegen een gedegen onderpand, effecten gedurende een bepaalde periode uit te lenen. Dit staat bekend als 'securities lending'. Het risico van securities lending wordt onder meer beheerst door middel van een zogenaamd 'custom fund', met strakke eisen aan het te stellen onderpand.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Gezien de omvang van het pensioenfonds wordt het grootste deel van de verzekeringstechnische risico's niet herverzekerd. Uitzonderingen hierop zijn de Anw- en WIA-excedentregelingen, die wel volledig zijn herverzekerd. Bij deze verzekeringen geldt geen winstdeling.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds onvoldoende voorzieningen zijn getroffen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds extra voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het fonds.

Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het fonds heeft meer liquiditeiten en snel liquide te maken instrumenten beschikbaar dan in een extreem scenario noodzakelijk is. Het liquiditeitsrisico voor het fonds is derhalve beperkt. Dit is onder meer bereikt door effecten zoals obligaties van Nederland en Duitsland te gebruiken als onderpand voor de rentederivaten, in plaats van 'cash'. Het fonds zal door deze keuze niet snel geconfronteerd worden met een onverwachte vraag naar liquide middelen door een extreme

beweging in de rente. Het liquiditeitsrisico vanuit valutaderivaten is gespreid doordat daar gekozen is voor een dakpanstructuur. Maandelijks loopt één derde deel van de valuta-afdekking af, zodat het afrekenen van de waardeontwikkeling van de contracten in de tijd is gespreid.

De beleggingen van het fonds bestaan eind 2017 voor € 22.942 (2016: € 14.304) uit niveau 1 beleggingen die snel liquide te maken zijn. De aanwezige liquiditeit is derhalve meer dan voldoende om in de mogelijke liquiditeitsvraag in een extreem scenario te kunnen voorzien.

Tenslotte is het fonds een relatief jong fonds, de premie-inkomsten zijn hoger dan de pensioenuitkeringen. Kas in- en uitstromen uit de reguliere bedrijfsvoering zijn bekend: per saldo is het fonds netto ontvanger van liquide middelen.

In het ultieme geval dat het fonds onmiddellijk en onvoorzien meer liquiditeiten nodig zou hebben dan beschikbaar is of op korte termijn vrijgemaakt kan worden, is een krediet faciliteit van € 50 beschikbaar bij de custodian.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het fonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt.

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentraties in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het fonds vastgesteld op basis van een ALM-studie en zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders. Het bestuur monitort op maandelijks basis de naleving hiervan op basis van de rapportages van de risicomanager van het fonds en van de vermogensbeheerder.

Er zijn enkele grote posities binnen de vastrentende waarden; deze worden echter geacht een zeer beperkt risico te hebben. Het betreft de volgende posities:

Vastrentende waarden

	31-12-2017		31-12-2016	
	€	%	€	%
Duitse Staatsobligaties	2.794	10,0	2.791	10,7
Nederlandse Staatsobligaties	3.488	12,5	3.303	12,6
Totaal	6.282	22,5	6.094	23,3

Voorts zijn er twee grote posities in geldmarktfondsen Northern Trust GBL Euro Liquidity Fund ad € 663 (2016: € 583) en Institutional Cash Series EUR Liquidity Fund ad € 512 (2016: € 284).

Binnen de pensioenverplichtingen van het fonds kan de demografische opbouw van de deelnemers een concentratierisico vormen. Gegeven de aard is dit risico niet te beïnvloeden. Ultimo 2017 is de verhouding tussen mannen en vrouwen in het fonds 88%/12% (2016: 89%/11%). De gemiddelde leeftijd bedraagt 55,5 jaar (2016: 54,9 jaar), waarbij sprake is van een gelijkmatige leeftijdsverspreiding.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille wordt beheerd door Robeco Institutional Asset Management en de feitelijke uitvoering is ondergebracht bij een dertigtal vermogensbeheerders. Met al deze partijen zijn overeenkomsten en service level agreement (SLA) gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt beheerd doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij een custodian, Northern Trust.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten.

Het bestuur beoordeelt periodiek de kwaliteit van de uitvoering van het vermogensbeheer en pensioenbeheer door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

De mate waarin het actieve beleggingsbeleid bijdraagt aan het totale risico van de beleggingen is mede afhankelijk van de correlatie die verondersteld wordt te bestaan tussen het benchmark rendement en het extra rendement als gevolg van actief beheer. Het actief beheer risico is bij het fonds beperkt, maar is toch meegenomen in de bepaling van het vereist eigen vermogen.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Putopties op aandelen: dit betreft al dan niet beursgenoteerde opties waarmee het pensioenfonds het neerwaartse koersrisico van de aandelenportefeuille kan beperken. Voor deze opties wordt bij de verwerving een premie betaald die onder meer afhankelijk is van het actuele koersniveau van de onderliggende index, de looptijd van de opties en de uitoefenprijs van de opties.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabellen geven een samenvatting van de derivatenposities op achtereenvolgens 31 december 2017 en 31 december 2016.

2017 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Renteswaps	<1 jaar	553	-7	0	7
Renteswaps	>1 en <5 jaar	3.714	-40	7	47
Renteswaps	>5 en <10 jaar	6.629	-73	50	123
Renteswaps	>10 en <20 jaar	8.009	259	453	194
Renteswaps	>20 en <30 jaar	6.278	-338	178	516
Renteswaps	>30 en <40 jaar	4.932	-407	272	679
Renteswaps	>40 en <50 jaar	3.791	-448	230	678
Futures gekocht	<1 jaar	1.111	0	0	0
Valuta termijncontracten	<1 jaar	10.861	118	204	86
Overige derivaten		420	2	4	2
Totaal		46.298	-934	1.398	2.332

De ontvangen zekerheden van € 35 (2016 € 56) omvatten vooral Duitse, Franse en Nederlandse staatsobligaties die een AA- of AAA-rating hebben conform de met tegenpartijen gesloten overeenkomsten (ISDA/CSA). De gestelde zekerheden van € 1.209 (2016 € 929) bestaan uit Duitse en Nederlandse staatsobligaties en cash. De omvang van de zekerheden wordt afgestemd op het saldo van de derivatenposities per tegenpartij.

2016 Type contract	Gemiddelde looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
		€	€	€	€
Renteswaps	<1 jaar	69	-1	1	2
Renteswaps	>1 en <5 jaar	3.489	-59	5	64
Renteswaps	>5 en <10 jaar	5.039	-119	39	158
Renteswaps	>10 en <20 jaar	7.511	399	569	170
Renteswaps	>20 en <30 jaar	5.689	-26	274	300
Renteswaps	>30 en <40 jaar	4.865	-265	372	636
Renteswaps	>40 en <50 jaar	3.759	-344	330	674
Futures gekocht	<1 jaar	760	0	0	0
Valuta termijncontracten	<1 jaar	9.691	-234	88	322
Overige derivaten		492	4	5	2
Totaal		41.364	-645	1.683	2.328

14.4 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst gesloten met TKP Pensioen B.V. Het betreft een langlopende overeenkomst inzake pensioenadministratie en bestuursondersteuning voor een periode van vijf jaar vanaf 1 januari 2015 met een opzegtermijn van één jaar. De vergoeding voor 2017 bedraagt € 17 (2016: € 15).

Ultimo 2017 bedroegen de investeringstoezeggingen in vastgoed en de overige beleggingen € 168 (2016: € 190).

Het fonds heeft kantoorruimte gehuurd voor de huisvesting van het Bestuursbureau. Met de verhuurder is een nieuw huurcontract gesloten met een looptijd van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2022. De totale verplichting voor de resterende looptijd van het nieuwe contract bedraagt € 1.

Verstreckte zekerheden en garanties

Het fonds heeft een bankgarantie afgegeven van € 49.781 aan de verhuurder van het kantoor aan het Prinses Margrietplantsoen 89 in Den Haag.

14.5 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, het bestuur van het fonds, de aangesloten ondernemingen en hun werknemers.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting bij de pensioenuitvoeringskosten. Het fonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het fonds heeft een Uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een Uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers.

Er wordt door het fonds ultimo boekjaar niet belegd in deelnemende partijen.

Deelname in de pensioenregeling

De bestuurders van het fonds nemen niet deel in de pensioenregeling van Pensioenfonds Vervoer. De medewerkers van het Bestuursbureau nemen deel aan de pensioenregeling.

14.6 Gebeurtenissen na balansdatum

Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum.

14.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

(10) Premiebijdrage voor risico pensioenfonds

Specificatie premiebijdragen

	2017	2016
	€	€
Verplichte bijdrage	707	700
Aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering	18	18
Premie VPL	114	103
Ottrekking/dotatie Premie-egaliserings depot	26	-57
Totaal	865	764

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgevers in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgevers ingehouden op het salaris van de werknemers.

De premiebijdragen zijn gebaseerd op een doorsneepremie. Deze zogenaamde combiheffing wordt op basis van vooraf bepaalde verdeelsleutels toegerekend aan de diverse regelingen.

De doorsneepremie wordt in het najaar van enig jaar vastgesteld voor het jaar daaropvolgend. Deze vaststelling vindt plaats op basis van de dan beschikbare gegevens en dan geldende actuariële grondslagen. Voor de berekening van de gedempte kostendeekkende premie is 30 september als referentiepunt gebruikt.

Jaarlijks worden aan de VPL-gelden een koopsom onttrokken die benodigd is voor de financiering van de daadwerkelijke in enig jaar toegekende VPL-aanspraken, ongeacht het geboortjaar van de desbetreffende deelnemer. Deze koopsom wordt vastgesteld als kostendeekkende inkoop op basis van de voor de technische voorzieningen van het fonds gehanteerde rentetermijnstructuur (door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur inclusief UFR). In 2017 was deze kostendeekkende onttrekking (inclusief solvabiliteitsopslag) gelijk aan € 114 (2016: € 103). Dit bedrag is als premiebate gepresenteerd en is onttrokken aan de langlopende schulden. Het bedrag is gebaseerd op de deelnemers waarvan het pensioen is ingegaan in 2017.

De premie voor het goederenvervoer en kraanverhuur bedraagt 30% in 2017, de deelnemersbijdrage is 10,16%. In het besloten busvervoer bedraagt de premie 30% in 2017, de deelnemersbijdrage is 12,19% van de pensioengrondslag. De premie voor de sector taxivervoer bedraagt in 2017 30%, de deelnemersbijdrage is 12,25% van de pensioengrondslag. De premie voor de sector Orsima is 26,9%, de deelnemersbijdrage is 10,85%. De in deze alinea voor 2017 genoemde cijfers zijn conform die van het jaar 2016.

Kostendekkende, gedempte en feitelijke premie

	2017	2016
	€	€
Kostendekkende premie	1.137	980
Feitelijke premie (exclusief VPL – zie onderstaande tabel 'feitelijke premie')	725	718
Gedempte premie	751	669

Samenstelling kostendekkende premie

	2017	2016
	€	€
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw	957	811
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	164	154
Opslag voor uitvoeringskosten	16	15
Totaal kostendekkende premie	1.137	980

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Samenstelling feitelijke premie

	2017	2016
	€	€
Als omzet geboekte premie	751	661
Premie in premie egalisatiedepot voor toekomstige opbouw	-26	57
Totaal feitelijke premie	725	718

Samenstelling gedempte premie

	2017	2016
	€	€
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	625	548
Opslag voor in stand houden c.q. op peil brengen van het vereist eigen vermogen	110	106
Opslag voor uitvoeringskosten	16	15
Totaal gedempte premie	751	669

Het verschil tussen de gedempte kostendekkende premie en de actuariële premie uit de analyse van het resultaat is voornamelijk het gevolg van het feit dat de gedempte kostendekkende toetspremie op basis van een andere rentetermijnstructuur wordt berekend. Dit is de gemiddelde RTS per 30 september over de aan het boekjaar voorafgaande 120 maanden.

De feitelijke (verschuldigde) wordt vastgesteld op basis van een doorsneepremie. De doorsneepremie in 2017 bedraagt € 1.009 (2016: € 977). Daarop wordt eerst de premie in mindering gebracht die benodigd is in het kader van de VPL-verplichting (2017: € 284; 2016: € 259) Het saldo daarvan (2017: € 725; 2016: € 718) wordt vergeleken met de kostendekkende toetspremie (2017: € 751; 2016: € 669).

Deze toetspremie is samengesteld uit de volgende componenten:

- De voor pensioenopbouw benodigde actuariële premie:
Dit betreft de jaarinkoop voor ouderdoms-, partner- en prepensioen, alsmede de risicopremies voor het overlidens- en de arbeidsongeschiktheidsrisico's. De in de technische voorzieningen op te nemen excassokosten zijn eveneens in deze post begrepen.
- De opslag voor uitvoeringskosten:
Dit betreft de daadwerkelijke uitvoeringskosten na verrekening van de vrijval uit gedane uitkeringen.
- De solvabiliteitsopslag:
Deze opslag zorgt ervoor dat door de inkoop van de nieuwe aanspraken de dekkingsgraad op het benodigde peil blijft en/of komt. Het pensioenfonds dient immers ook voor de nieuwe aanspraken over weerstandsvermogen te beschikken, hetgeen nog niet begrepen is in de voor pensioenopbouw benodigde actuariële premie. De hoogte van de solvabiliteitsopslag hangt af van het Vereist Eigen Vermogen per het toetsmoment 30 september 2016 (2016: 30 september 2015). Op die datum bedroeg het Vereist Eigen Vermogen 17,6% (19,4%). De solvabiliteitsopslag bedraagt afgerond € 110 (2016: € 106). Ten behoeve van de kostendekkende premie wordt uitgegaan van het Vereist Eigen vermogen op 31 december 2016 (31 december 2015) van 17,2% (2015 19,0% op basis van het oude FTK), wat resulteert in een bedrag van afgerond € 164 (€ 154).

Zoals gemeld wordt de feitelijke premie groot € 725 (€ 718) vergeleken met de kostendekkende toetspremie van € 751 (€ 669). Het saldo van minus € 26 (2016: plus € 57) is, na toevoeging van het bijbehorende rendement (2017: € 10, 2016: € 20), onttrokken (2016: toegevoegd) aan het premie egalisatiedepot.

(11) Inkoop toegekende aanspraken VPL

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Inkoop toegekende aanspraken VPL	1.313	0

Ultimo jaar zijn de beschikbare middelen voor de financiering van de VPL-overgangsregeling voor de sector Vervoer aangewend om een groot deel van de VPL-aanspraken toe te kennen. De toekenning is voor de verschillende groepen deelnemers als volgt:

- 100% van de VPL-aanspraken van deelnemers geboren tot en met 31 december 1954;
- 100% van de VPL-aanspraken van deelnemers die per 31 december 2017 in deeltijd met pensioen zijn;
- 60% van de VPL-aanspraken van deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1955.

De toekenning van VPL-aanspraken per 31 december 2017 leidt tot een toename van de technische voorzieningen van € 1.227. De financiering vindt plaats vanuit de VPL-verplichting voor de sector Vervoer. De inkoop som is bepaald als de contante waarde van de VPL-aanspraken op basis van de fondsgrondslagen per 31 december 2017, vermeerderd met een opslag voor de solvabiliteit ter grootte van de dekkingsgraad per 31 december 2017 (7,0%). De totale onttrekking uit de VPL-verplichting bedroeg € 1.313.

(12) Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds 2017

	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	25	28	-3	50
Aandelen	167	733	-31	869
Vastrentende waarden	502	-826	-32	-356
Overige beleggingen	10	-52	0	-42
Derivaten	141	413	-3	551
Totaal	845	296	-69	1.072

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds 2016

	Directe beleggings- Opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	25	27	-4	48
Aandelen	150	600	-28	722
Vastrentende waarden	420	614	-36	998
Overige beleggingen	36	4	0	40
Derivaten	110	613	-3	720
Totaal	741	1.858	-71	2.528

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan voor € 51 (2016: € 57) uit vaste vergoedingen inzake managementfees, een pro rata deel van de kosten (2017: 62%, 2016: 53%) van het Bestuursbureau en de aan het vermogensbeheer toegerekende algemene pensioenuitvoeringskosten in het kader van de aanbevelingen ten aanzien van de kostenbehandeling van de Pensioenfederatie. De overige vermogensbeheerkosten omvatten de kosten voor fiduciair beheer (2017: € 10, 2016: € 10), bewaarloon (2017: € 3, 2016: € 3), advieskosten vermogensbeheer (2017: € 1, 2016: € 1).

In het kader van de aanbevelingen ten aanzien van de kostenbehandeling van de Pensioenfederatie wordt een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer. In 2017 bestaat deze post ad € 1 (2016: € 1) uit kosten voor bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichhouders. De actuariële adviesdiensten worden voor 25% toegerekend aan vermogensbeheer, de overige posten voor 50%.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsfondsen worden verrekend (€ 16). Omwille van de vergelijkbaarheid wordt gemeld dat dit een aanpassing in de presentatiewijze is ten opzichte van 2016. Toen werden de kosten binnen de beleggingsfondsen ad € 7 als kosten vermogensbeheer gepresenteerd.

(13) Overige baten

	2017 €	2016 €
Interest overig	1	0
Andere baten	0	1
Totaal	1	1

(14) Pensioenuitkeringen

	2017	2016
	€	€
Ouderdomspensioen	245	225
Prepensioen	18	20
Partnerpensioen	57	52
Wezenpensioen	2	2
Arbeidsongeschiktheidspensioen	35	16
Afkopen	23	16
Overige uitkeringen	-12	3
Totaal	368	334

De post 'afkopen' betreft de afkoop (x € 1,-) van pensioenen die individueel lager zijn dan € 467,89 (2016: € 465,94) per jaar.

De overige uitkeringen bestaan uit niet opgevraagde pensioenen van personen die recht hebben op een pensioenuitkering, maar geen uitkering ontvangen omdat zij deze niet hebben opgevraagd. Nadat de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) is vervangen door de Basisregistratie Personen (BRP) is het ook mogelijk geworden om naast persoonsgegevens van ingezetenen ook persoonsgegevens te ontvangen van personen in het buitenland die een relatie hebben met de Nederlandse overheid. Hierdoor konden bepaalde gegevens worden achterhaald waardoor personen konden worden getraceerd die recht hebben op een uitkering. De gevormde reservering tot en met boekjaar 2016 (€ 17) is vrijgevallen omdat deelnemers een nabetaling hebben ontvangen. Ultimo 2017 is een nieuwe reservering gevormd van € 5.

(15) Pensioenuitvoeringskosten

	2017	2016
	€	€
Administratiekostenvergoeding	17	15
Contributies en bijdragen	1	1
Dwangsommen en boetes	0	0
Personeelskosten	3	3
Overige kosten	2	2
Totaal	23	21

Kosten uitvoering

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling bestaan uit de kosten van de werkzaamheden van TKP aan wie de uitvoering van de regeling is uitbesteed, de kosten van het bestuur, een pro rata deel van de kosten van het Bestuursbureau en de kosten van het toezicht.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders (x € 1.000) tezamen bedraagt € 530 (2016: € 428). Er wordt per bestuurder een vast bedrag aan vacatiegeld toegekend. Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Accountantshonoraria

De onafhankelijke accountant in boekjaar 2016 was: KPMG Accountants N.V. Met ingang van boekjaar 2017 is PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. de onafhankelijke accountant.

Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is de vermelding van de honoraria van de onafhankelijke accountant als volgt weergegeven (x € 1.000):

Honoraria onafhankelijke accountant

€ x 1.000	2017			2016		
	Onafh. accountant	Overig netwerk	Totaal	Onafh. accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle Jaarrekening	182	0	182	242	0	242
Andere controleopdrachten	15	0	15	42	0	42
Fiscale advisering	0	0	0	0	162	162
Andere niet-controlediensten	0	50	50	0	370	370
Totaal	197	50	247	284	532	816

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2017, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

Personeelskosten Bestuursbureau

Personeelskosten * € 1000

	2017	2016
	€	€
Salarissen medewerkers	2.321	2.081
Pensioenlasten	457	418
Sociale lasten	343	353
Totaal	3.121	2.852

Het aantal personeelsleden in dienst van het pensioenfonds is 25 (2016: 25). Daarnaast worden beheeractiviteiten op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van de pensioenuitvoerder dan wel de vermogensbeheerder.

De personeelsleden van het Bestuursbureau voeren werkzaamheden uit in het kader van pensioenuitvoering en vermogensbeheeruitvoering. Van de bovenstaande personeelskosten is € 1.527 ofwel 47,6% (2016: € 1.506 ofwel 52,8%) toegerekend de kosten van het vermogensbeheer. De resterende personeelskosten zijn opgenomen onder de pensioenuitvoeringskosten.

Algemene kosten toegewezen aan kosten vermogensbeheer

In het kader van de aanbevelingen ten aanzien van de kostenbehandeling van de Pensioenfederatie wordt een deel van de totale kosten toegerekend aan vermogensbeheer. Deze post ad € 1 (2016: € 1) bestaat uit kosten voor bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. De actuariële adviesdiensten worden voor 25% toegerekend aan vermogensbeheer, de overige posten voor 50%. De toerekeningspercentages zijn bepaald door de uitgevoerde activiteiten in te schatten als pensioenbeheer of vermogensbeheer.

(16) Beleggingsrendement premie-egalisatiedepot

	2017	2016
	€	€
Toegerekende beleggingsrendement premie-egalisatiedepot	10	20

(17) Beleggingsrendementen inzake VPL

	2017	2016
	€	€
Effect wijziging RTS	-51	112

Jaarlijks wordt op basis van hetgeen is vastgelegd in de overeenkomst met de sociale partners rendement aan de VPL-voorziening toegerekend, uitgaande van volledig gematchte beleggingen (100% renteafdekking op de werkelijke RTS, de zogenaamde zero swap curve zonder rekening te houden met de UFR-systematiek of mogelijke andere vormen van afwijking van de werkelijke rentetermijnstructuur).

(18) Saldo herverzekering

	2017	2016
	€	€
Premie herverzekering ANW	2	2
Uitkeringen uit hoofde van herverzekering	-2	-1
Totaal	0	1

(19) Saldo overdracht van rechten

	2017	2016
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten	-17	-12
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	-161	0
Uitgaande waardeoverdrachten	14	8
Totaal	-164	-4

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De inkomende collectieve waardeoverdracht in 2017 heeft betrekking op Pensioenfonds PSS. De opgebouwde rechten en aanspraken van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenfonds PSS zijn via een collectieve waardeoverdracht per 1 januari 2017 ondergebracht bij het fonds.

De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren. Van PSS is op 1 januari 2017 € 161 ontvangen. Hiervoor zijn nominale aanspraken ingekocht voor € 152. Het batige restsaldo van € 9 is gebruikt om een eenmalige slotindexatie in te kopen.

(20) Overige lasten

	2017	2016
	€	€
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	3	3

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Den Haag, 19 april 2018

Het bestuur,

Mw. R. Hidding

Dhr. L.J.H. Ceelen

Mw. S. Kraaijenoord

Dhr. M. van Ballegooijen

Mw. A.J. Stevens

Mw. W. Westerborg

Dhr. P.A. Stork

Dhr. S. Lahiri (bestuurslid vanaf 1 februari 2018)

Dhr. L.C.A. Scheepens (bestuurslid vanaf 8 maart 2018)

Dhr. M. Hulsegge (bestuurslid vanaf 8 maart 2018)

OVERIGE GEGEVENS

15. Rapport Raad van Toezicht

Algemeen

De Raad van Toezicht is per 1 juli 2014 geïnstalleerd. De taak van de Raad wordt bepaald door het wettelijk kader, incl. de Code Pensioenfondsen en de statuten en reglementen van PF Vervoer. De Raad past de door de VITP (Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector) uitgebrachte Toezichtcode toe. Dit vindt o.a. zijn weerslag in het gehanteerde normenkader. Conform de code betreft de Raad in haar toezicht het functioneren van de governance, het functioneren van het bestuur, transparante en begrijpelijke communicatie, de naleving van de Code Pensioenfondsen en cultuur en gedrag.

De Raad kan beschikken over alle bestuursstukken van het fonds en heeft vrije toegang tot alle gremia en het bestuursbureau van het fonds. De Raad heeft recht van overleg met de externe accountant, de externe actuaaris, de integraal manager (fiduciair vermogensbeheer) en de uitvoeringsorganisatie.

De Raad vergadert tweemaal per jaar met het voltallige bestuur, ieder kwartaal met een (wisselende) delegatie van het bestuur en in eigen kring en verder zo vaak als nodig, i.c. wanneer actuele onderwerpen daartoe aanleiding geven. Daarnaast voert de Raad jaarlijks overleg met de certificerend accountant, de actuaaris, en in beginsel tweejaarlijks met de sleutelpersoon/sonen van de integraal manager (Robeco) en van de uitvoeringsorganisatie (TKP). De Raad wordt proactief geïnformeerd over belangrijke beleidsbeslissingen van het fonds, ook als die niet de goedkeuring van de Raad behoeven. Einde jaar overlegt de Raad met de voorzitters van het bestuur over de toezichtthema's voor het jaar volgend. De Raad vergadert een maal per jaar met het Verantwoordingsorgaan en woont ieder jaar een aantal bestuurs- en commissievergaderingen bij.

2016 stond in de ogen van de Raad in het teken van "huis op orde". Dat geldt ook voor 2017. Dat materialiseerde zich onder andere in het verder versterken van de governance, de aandacht voor complexiteit in de regeling en de aandacht voor de uitbesteding en de kwaliteit van de uitvoering. De Raad heeft gezien dat het bestuur en Bestuursbureau blijven investeren in de efficiency en effectiviteit van de besluitvormingsprocessen.

Mede dankzij de ontwikkelingen op de financiële markten, beweegt de financiële positie van het fonds zich nog steeds opwaarts.

Goedgekeurde besluiten

De volgende besluiten van het bestuur zijn in het verslagjaar goedgekeurd door de Raad:

- Het besluit tot vaststelling van nieuwe functieprofielen voor bestuursleden met aandachtsgebieden vermogensbeheer en risicomanagement, pensioenen, AO-IB, finance en uitbesteding en het profiel communicatie, alsmede het aanvullend functieprofiel voor het bestuurslid met als rol (plaatsvervangend) voorzitter en (plaatsvervangend) secretaris.
- het besluit ter vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2016.
- De voorgenomen benoemingen van bestuursleden Sujan Lahiri, Marcel Hulsegge en Kees Scheepens

Opvolging bevindingen 2016

Gedurende het jaar heeft het bestuur de Raad steeds geïnformeerd over de opvolging van de aanbevelingen uit het rapport van de Raad over 2016. De Raad heeft vastgesteld dat de aanbevelingen uit het vorige rapport adequaat aandacht hebben gekregen van het bestuur.

Bevindingen 2017

Governance

Normenkader:

De governance van het fonds dient zodanig te zijn dat goede besturing geborgd is. Dat begint bij een helder bestuursmodel, waarin de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle gremia zijn gedefinieerd op een wijze die past bij het fonds.

Het fonds conformeert zich aan de Code Pensioenfondsen en legt daar verantwoording over af. Het bestuur en de individuele leden dienen geschikt te zijn, resp. te borgen dat er binnen het fonds voldoende deskundigheid en competenties aanwezig zijn in relatie tot de inhoudelijke en de organisatorische complexiteit van het fonds. Er dient sprake te zijn van een open cultuur waarin consistente besluitvorming mogelijk is en een evenwichtige afweging van belangen kan plaatsvinden. Het bestuur vertoont integer en professioneel gedrag. Het intern toezicht toetst of aan bovenstaande normen wordt voldaan en gaat daar (zo nodig) het gesprek over aan met het bestuur. Verder vormt het intern toezicht zich een oordeel over het functioneren van het bestuur en over de collegiale samenwerking tussen de bestuurders en over het functioneren van de voorzitter, zowel in het bestuur zelf als ook in de commissies en in het dagelijks bestuur.

Bevindingen:

De Raad heeft kunnen constateren dat het bestuur in 2017 verder invulling heeft gegeven aan de governance van het fonds op basis van de besluiten die daarover in 2016 zijn genomen. De Raad waardeert het positief dat het bestuur daarbij

oog houdt voor verdere verbeteringen en de governance benadert vanuit een dynamisch perspectief, i.c. voortdurend toetst of de governance de externe en interne ontwikkelingen op een adequate wijze ondersteunt. De raad hecht eraan dat het bestuurlijk functioneren in een cyclische aanpak steeds opnieuw wordt getoetst en zo nodig bijgesteld, niet alleen waar het gaat om structuur en processen, maar ook en vooral op rolvastheid en gedrag.

Missie, visie en strategie

Normenkader:

Het bestuur van het fonds heeft als belangrijkste taak om nu en in de toekomst de pensioenregeling uit te voeren. Het beleid en de overwegingen die daaraan ten grondslag liggen dienen voldoende kenbaar te zijn voor alle belanghebbenden en stakeholders. Het beleid moet consistent zijn met de visie en missie van het fonds en gericht op het realiseren van de doelstellingen die van die visie en missie zijn afgeleid.

Bevindingen:

De uitvoering van het in 2016 vastgestelde strategische meerjarenbeleidsplan is ter hand genomen. Voor 2018 staat een herijking en verdere verdieping van het plan op de agenda. De Raad wordt proactief door het bestuur betrokken bij deze herijking en zal dit traject nauwlettend volgen.

Financiële opzet

Normenkader:

Het fonds dient een deugdelijke financiële opzet te hebben, waarbij sprake is van consistentie tussen gewekte verwachtingen, financiering en pensioenresultaat. De financieringsopzet moet toekomstbestendig zijn. Er dient sprake te zijn van een adequate risicobeheersing, die bestaat uit een systematische en periodieke risico-inventarisatie over het totale risicospectrum zoals dat voor het fonds bestaat, de onderkenning van de onderscheiden (bruto-)risico's die het fonds loopt, een beoordeling of die risico's passen in de risicobereidheid van het fonds en indien en voor zover nodig, het treffen van beheersingsmaatregelen om die bruto risico's zodanig te reduceren of te modelleren dat ze, als netto risico's, passen binnen de risicobereidheid van het fonds. Er dient sprake te zijn van een goede rapportage over de ontwikkeling van de risico's en het functioneren van de getroffen beheersingsmaatregelen.

Bevindingen:

De financiële positie van het fonds is in 2017 door de ontwikkelingen op de financiële markten verbeterd, maar blijft nog wel zorgelijk. Het bestuur monitort de situatie zorgvuldig met het oog op eventueel te nemen maatregelen.

Evenwichtige belangenafweging

Normenkader:

Het bestuur van het fonds dient ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden van het fonds zich op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd weten door het fonds. Dat vertaalt zich in een zo evenwichtig mogelijke verdeling van de lusten en de lasten van het fonds, daaronder begrepen de nog niet gerealiseerde lusten en lasten (risico's), tussen de verschillende groepen van belanghebbenden bij het fonds (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden en de werkgevers). Omwille van transparantie en afleggen van verantwoording worden de gemaakte afwegingen van de betrokken (deel)belangen zoveel mogelijk geëxpliciteerd en, waar mogelijk, gekwantificeerd.

Bevindingen:

Uit de bestuursstukken en uit de gesprekken met het bestuur komt het beeld naar voren dat evenwichtige belangenafweging in voldoende mate aandacht heeft. Over de expliciete vastlegging van overwegingen en afwegingen in stukken en verslaglegging zijn nu goede afspraken gemaakt, waardoor afwegingen te volgen zijn.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Normenkader:

Een pensioenfonds voert een beleggingsbeleid dat in overeenstemming is met de prudent person regel. Waarden worden belegd in het belang van de aanspraken van de pensioengerechtigden. De opdracht aan de vermogensbeheerder dient hierbij aan te sluiten en het mandaat is helder en eenduidig omschreven en in overeenstemming met de beleggingsovertuigingen. De beleidsruimten zijn afgebakend.

- a. De beleggingsmandaten zijn op orde en in overeenstemming met de beleggingsovertuigingen
- b. De beleggingsrapportages zijn op orde en adequaat
- c. Taak- en verantwoordelijkheidsverdeling is op orde

- d. Er bestaat een goed onderbouwde risicohouding
- e. De beleidsruimten zijn afgebakend
- f. Er is een in de organisatie verankerd proces voor selectie, monitoring etc. van vermogensbeheerders

Bevindingen:

Het beleggingsbeleid van het fonds voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Het wordt consistent uitgevoerd, in lijn met het beoogde lage risico. De verdere structurering van de onderbouwing en de implementatie van het beleggingsbeleid, die in 2016 was ingezet, mede naar aanleiding van de bevindingen van het beleggingsonderzoek van DNB, is in het verslagjaar afgerond.

De Raad geeft het bestuur in overweging om in het kader van het strategisch beleggingsbeleid ook meer gestructureerd na te denken over maatschappelijk verantwoord beleggen. Het fonds heeft een aantal principes en initiatieven ondertekend en toetst of de externe vermogensbeheerders aandacht besteden aan ESG, hanteert een uitsluitingenlijst en let bijvoorbeeld op CO2 in de portefeuille. De Raad waardeert het op zich dat hier aandacht aan besteed wordt, maar is van mening dat het beleid op ESG proactiever zou kunnen zijn.

Uitbesteding

Normenkader:

Het bestuur dient een visie te hebben op de uitvoering van de activiteiten door het pensioenfonds en een expliciete afweging te maken ten aanzien van welke activiteiten worden uitbesteed. Het kostenniveau dient aanvaardbaar te zijn. Het bestuur dient in control te zijn, ook over de uitbesteede activiteiten. Partijen waaraan wordt uitbesteed, alsook externe adviseurs, worden periodiek geëvalueerd. De algemene gang van zaken in het fonds voldoet aan de eisen van een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Bevindingen:

De uitbesteding van het vermogensbeheer aan Robeco is effectief en kwalitatief goed. Hetzelfde geldt in grote lijnen voor de uitbesteding van de pensioenadministratie aan TKP. De mogelijke risico's verbonden aan de dienstverlening van deze belangrijke uitbestedingspartijen worden ten volle door het bestuur en het bestuursbureau onderkend en proactief bewaakt.

Risicomanagement

Normenkader:

Een goede risicobeheersing is een van de belangrijke pijlers waarop goed pensioenfondsbestuur rust. Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integraal risicomanagement adequaat georganiseerd is. Het bestuur houdt expliciet rekening met risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en het nemen van besluiten. Deze risicobeheersing legt het bestuur vast.

Een adequate risicobeheersing bestaat uit een systematische risico-inventarisatie over het totale risicospectrum zoals dat voor het pensioenfonds bestaat, de onderkenning van de onderscheiden (bruto-)risico's die het pensioenfonds loopt, een beoordeling of die risico's passen in de risicobereidheid van het pensioenfonds en het, indien en voor zover nodig, treffen van beheersingsmaatregelen om die bruto-risico's zodanig te reduceren of te modelleren dat ze, als netto-risico's, passen binnen de risicobereidheid van het pensioenfonds. Dit proces dient organisatorisch goed ingebed te zijn. Voor de oordeel- en besluitvorming door het bestuur zijn goede rapportages onontbeerlijk. Het proces moet periodiek worden herhaald. Het bestuur houdt bij bepaling van de risicobereidheid terdege rekening met de risicobereidheid van de belanghebbenden bij het pensioenfonds.

Bevindingen:

De Raad stelt vast dat er goede aandacht is voor integraal risicomanagement en een adequaat ICT- en informatiebeveiligingsbeleid. Het risicomanagement is te kwalificeren als good practise in de sector. De inzichten op dit gebied, en daarmee ook het normenkader, schrijden in hoog tempo voort. Dit vergt blijvende bestuurlijke aandacht, bewustzijn en monitoring van het risicomanagement.

Communicatie

Normenkader

De communicatie van een pensioenfonds dient in lijn te zijn met het beleid van het fonds. Het fonds communiceert helder over de relatie tussen ambitie, kosten en zekerheid. De deelnemer weet wat hij van het fonds te verwachten heeft. Communicatie is relevant voor de deelnemer en sluit aan bij zijn belevingswereld, informatiebehoefte en begripsniveau.

Bevindingen

De Raad van Toezicht stelt vast dat het bestuur veel aandacht heeft voor een adequate communicatie met de deelnemers.

Toezichtthema's 2018

In 2018 zal de Raad zich naast zijn reguliere toezichttaak en adviesrol richting bestuur, richten op de volgende thema's: bestuurlijke dynamiek in relatie tot aangepaste governance, strategische risico's, communicatie, duurzaamheid, uitbesteding(srisico's) en "in control zijn".

Den Haag, 19 april 2018

Raad van Toezicht

Reactie van het bestuur

Het bestuur bedankt de Raad van Toezicht voor de diepgaande wijze waarop zij de procedures, processen en checks en balances binnen het fonds heeft beoordeeld. Het bestuur heeft de bijdrage van de Raad van Toezicht ervaren als van toegevoegde waarde voor de governance van het fonds.

Het bestuur neemt goede nota van de door de Raad van Toezicht gedane observaties en benoemde aandachtspunten.

16. Oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Sinds 1 juli 2014 zijn in het kader van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen de verantwoordings- en medezeggenschapsfuncties ondergebracht bij het Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO kent vijf leden, die de deelnemers, de pensioengerechtigden en de bij het pensioenfonds betrokken werkgevers vertegenwoordigen.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af over het beleid en over de wijze waarop dat is uitgevoerd. Als VO hebben wij de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur over het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Door het bestuur worden wij in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over specifiek benoemde onderwerpen. Wij hebben advies uitgebracht over het Communicatieplan 2018 en de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten 2018.

De leden van het VO hebben toegang tot het bestuursdersportaal van Pensioenfonds Vervoer. Daarmee beschikken wij over voldoende informatie voor het op een goede wijze kunnen uitoefenen van onze taak. Daarnaast is het mogelijk - indien gewenst - voor een nadere toelichting een beroep te doen op deskundigen. Wij zijn tevreden over de wijze waarop de informatievoorziening vanuit het bestuur en het bestuursbureau plaatsvindt. Een adequate informatieverstrekking is een belangrijke voorwaarde om als VO de toegekende taken, waaronder het uitbrengen van advies, goed te kunnen vervullen.

Aandachtspunten 2017

In 2017 hebben wij vier keer vergaderd. Daarnaast heeft er een overleg met de Raad van Toezicht en een gezamenlijk overleg met het bestuur en de Raad van Toezicht in het kader van het jaarwerk 2016 plaatsgevonden.

Op elke VO vergadering wordt standaard aandacht besteed aan de notulen van de bestuursvergaderingen in de afgelopen periode en onderwerpen op het gebied van vermogensbeheer en risicomanagement.

- Vermogensbeheer
Elke vergadering zijn de ontwikkelingen op de financiële markten en in de beleggingsportefeuille van het fonds besproken. Daarnaast zijn wij door het bestuur geïnformeerd over de nieuwe balansbeheerorganisatie en de governance-aspecten van vermogensbeheer en beleggingsbeleid als mede de stand van zaken rond de periodieke evaluatie van de integraal vermogensbeheerder.
- Risico management
Het meerjarenplan risicomanagement en de wijze waarop aan het bestuur wordt gerapporteerd over financiële en niet-financiële risico's zijn besproken. Daarnaast is aandacht besteed aan de IT-risico's, waaronder de cybersecurity.

Verder zijn tijdens de VO vergaderingen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- De vertaling van de strategie in het Meerjarenbeleidsplan 2017-2020 en het Jaarplan Visie & Strategie 2017 en de bijbehorende voortgangsrapportages

- Het Geschiktheidsbeleidsplan 2016-2020 en het Geschiktheidsjaarplan 2017
- Het Jaarrapport van de Raad van Toezicht en de bevindingen van het DNB onderzoek naar raden van toezicht bij pensioenfondsen
- Het mediabeleid en het Communicatieplan 2018
- De opzet van de nieuwe MijnOmgeving, de persoonlijke internetomgeving voor deelnemers van het fonds
- De omzetting van (pre)pensioen naar 68 jaar
- Het governance handboek en de aanpassingen in de governance structuur van het fonds, waaronder het intensiveren van het contact tussen bestuur en VO.
- De deskundigheidsbevordering voor de leden van het VO.

Op de communicatie en de wijzigingen in de governance structuur gaan we nader in.

In 2017 hebben wij als VO op diverse momenten aandacht besteed aan de communicatie uitingen van het fonds. Over het Communicatiejaarplan 2018, het laatste plan in het kader van het driejarig meerjarenplan dat in 2016 is opgesteld, hebben wij in positieve zin geadviseerd.

Daarnaast heeft de herontwikkeling van de MijnOmgeving en de communicatie rond de omzetting van (pre)pensioen naar 68 jaar de nodige aandacht gehad.

De eisen die aan de nieuw te ontwikkelen MijnOmgeving worden gesteld onderschrijven wij. De MijnOmgeving dient voor een deelnemer eenvoudig in gebruik te zijn, aantrekkelijk te ogen en bij te dragen aan een foutloze en snelle administratie bij TKP. Ook moet de nieuwe MijnOmgeving zorgen voor het vergroten van inzicht in de eigen situatie en de mogelijkheden die deelnemers hebben om de eigen situatie te beïnvloeden. Naar ons oordeel zal dit bijdragen aan het verstevigen van de reputatie van het fonds.

Bij wijzigingen in de pensioenregelingen is het zaak alle belanghebbenden op een heldere en duidelijke manier te informeren. Het fonds heeft naar het oordeel van het VO terecht twee boodschappen centraal gesteld in de communicatie uitingen over de omzetting naar 68 jaar: 1. de tot 1 januari 2018 opgebouwde waarde van de aanspraken blijft ongewijzigd en voor de opbouw vanaf die datum geldt 68 jaar als administratieve standaardleeftijd 2. het vervroegen van het pensioen is en blijft mogelijk.

In 2017 is de governance structuur van het fonds geëvalueerd en aangepast. Besloten is onder andere tot het instellen van een Beleggingsadvies Commissie, het intensiveren van het contact met het VO en het opstellen van een nieuw functieprofiel voor een bestuurslid met als aandachtsgebied Governance. Het bestuur werkt met 'portefeuillehouders' die verantwoordelijk zijn voor één of meer van de volgende aandachtsgebieden: Governance, Vermogensbeheer & Risicomanagement, AO/IB / Finance & Uitbesteding, Pensioenen en Communicatie. Het VO juicht toe dat het bestuur periodiek de governance structuur van het fonds evalueert en beziet of verbeteringen kunnen worden doorgevoerd. Het VO hecht groot belang aan het intensiveren van het contact met het bestuur; over de wijze waarop zijn inmiddels concrete afspraken gemaakt.

Oordeel

Het VO is van mening dat het bestuur in het afgelopen jaar op adequate wijze heeft gehandeld. Ons oordeel over het door het bestuur gevoerde beleid en de uitvoering daarvan is positief. Het bestuur is deskundig, neemt de besluiten zorgvuldig

en draagt daarbij zorg voor een evenwichtige afweging van belangen. Het VO is zeer te spreken over de openheid waarmee zij door het bestuur is geïnformeerd over de evaluatie van de dienstverlening van de belangrijkste uitbestedingspartijen.

De samenstelling van het bestuur heeft in 2017 opnieuw wijzigingen ondergaan. De drie nieuwe bestuursleden die zijn benoemd zorgen voor een nieuwe dynamiek in het bestuur en een verdere versterking van de deskundigheid op het gebied van vermogensbeheer en risicomanagement. Het bestuur gaat op een goede wijze met deze veranderingen om. Het VO heeft er vertrouwen in dat de nieuwe bestuursleden voldoende oog hebben voor en 'feeling' houden met de verschillende sectoren die door het fonds worden bediend.

Het jaarverslag over 2017 van Pensioenfonds Vervoer geeft naar ons oordeel een correcte weergave van het door het bestuur gevoerde beleid. Het VO is van mening dat het bestuur de gemaakte beleidskeuzes voldoende overwogen heeft, het bestuur alle maatregelen getroffen heeft om het fondsvermogen zorgvuldig te beheren en dat het bestuur in de besluitvorming voldoende stil heeft gestaan bij een evenwichtige belangenafweging. Ons oordeel is gebaseerd op de informatie die in 2017 is verstrekt, op het jaarverslag 2017, op het jaarrapport 2017 van de Raad van Toezicht en het overleg met de raad dat daarover heeft plaats gevonden. Wij kunnen ons verenigen met de bevindingen en de aanbevelingen zoals geformuleerd door de Raad van Toezicht.

Slotconclusie

Het bestuur heeft in 2017 op adequate wijze gehandeld en heeft een consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers) gewogen en geborgd zijn.

Den Haag, 19 april 2018

Het Verantwoordingsorgaan Pensioenfonds Vervoer

Reactie van het bestuur

Het Verantwoordingsorgaan heeft zich bij haar oordeelsvorming gericht op de vraag of het bestuur bij het gevoerde beleid en de daaruit voortvloeiende besluiten, de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers) van Pensioenfonds Vervoer op een evenwichtige wijze heeft behartigd. Het bestuur heeft kennis genomen van het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan en is de leden van het Verantwoordingsorgaan erkentelijk voor de geleverde inspanningen om tot een oordeel te komen.

17. Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het saldo van de staat van baten en lasten is toegevoegd aan de solvabiliteitsreserve.

18. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de weg te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de weg, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Towers Watson Netherlands B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Towers Watson Netherlands B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 52,5 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 5,25 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, maar ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de weg is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 19 april 2018

Dhr. R. Kruijff

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

19. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg te Amsterdam ('de stichting') gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Onze controle-aanpak

Samenvatting en context

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds dat de pensioenregelingen uitvoert voor werknemers in de sectoren beroepsgoederen-, besloten bus- en taxivervoer, het binnenbeurtvaartbedrijf, het kraanverhuurbedrijf en de op vrijwillige basis aangesloten werknemers van Orsima. De stichting betreft een pensioenfonds dat opereert in een sterk gereguleerde markt. Vanuit de Pensioenwet worden met name zaken voorgeschreven met betrekking tot governance, fondsdocumenten, premieomvang, toeslagbeleid en verantwoording. Het pensioenfonds werkt met diverse verschillende serviceorganisaties. TKP Pensioen B.V. is aangewezen als pensioenuitvoerder en verzorgt onder andere de financiële administratie. Het integraal vermogensbeheer is uitbesteed aan Robeco Institutional Asset Management. De uitvoering van het vastgoedmandaat heeft het pensioenfonds uitbesteed aan Syntrus Achmea Real Estate & Finance ('SAREF'). Northern Trust is verantwoordelijk voor de bewaring van de stukken.

Als onderdeel van het ontwerpen van onze controle-aanpak hebben wij de materialiteit bepaald en het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening geïdentificeerd en ingeschat. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar het bestuur belangrijke schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn. In hoofdstuk 14.2.2 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' (pagina 72 en verder) van de jaarrekening onder de toelichting op de beleggingen en de toelichting op de technische voorzieningen heeft de entiteit de schattingsposten en de belangrijkste bronnen van schattingsonzekerheid uiteengezet. Vanwege de verhoogde schattingsonzekerheid en het gerelateerde hogere inherente risico verbonden aan de waardering van de technische voorzieningen en de waardering van de niet-beursgenoteerde beleggingen, hebben wij deze aangemerkt als kernpunten zoals uiteengezet in de paragraaf 'De kernpunten van onze controle'. Vervolgens hebben wij de toelichting op de financiële positie van de stichting aangemerkt als kernpunt, vanwege het belang hiervan voor de deelnemers in relatie tot korting dan wel indexatie van de pensioenaanspraken.

Andere aandachtsgebieden in onze controle, die niet als kernpunten waren aangemerkt, zijn onze werkzaamheden in het kader van de initiële controleopdracht. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit collegiaal overleg met de voorgaande accountant en een dossierreview op het controledossier 2016. Ten aanzien van de controle van de openingsbalans 2017 hebben wij voor de technische voorzieningen onder andere kennis genomen van het certificeringsrapport van Willis Towers Watson over 2016 en, gezien de omvang van de portefeuille beursgenoteerde beleggingen, een volledige herwaardering van de portefeuille per 31-12-2016 uitgevoerd. Voor de portefeuille niet-beursgenoteerde beleggingen hebben wij kennis genomen van de schattingsmethodiek uit 2016. Een ander aandachtsgebied betrof de (gedeeltelijke) inkoop van de VPL-aanspraken van deelnemers in de sector Vervoer op 31 december 2017. Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het bestuur waaronder het evalueren van risico's op materiële afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van het bestuur.

Wij hebben ervoor gezorgd dat het controleteam over voldoende specialistische kennis en expertise beschikt die nodig is voor de controle van een pensioenfonds. Wij hebben daarom waarderingsspecialisten en vastgoedspecialisten in ons team opgenomen ten behoeve van de controle van de waardering van de beleggingen.

De hoofdlijnen van onze aanpak waren als volgt:

Materialiteit

- Materialiteit: € 109.000.000

Reikwijdte van de controle

- De beleggingen van de stichting worden beheerd door Robeco Institutional Asset Management ('Robeco') en bewaard door Northern Trust.
- De pensioenadministratie en de financiële administratie van de stichting zijn uitbesteed aan TKP Pensioen BV ('TKP').
- Wij maken voor onze controle gebruik van de ISAE 3402 type II -rapportages van de bovengenoemde serviceorganisaties.
- We hebben gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de adviserend en certificerend actuaris van het fonds.
- Voor de vastgoed- en hypotheekfondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance ('SAREF') waar de stichting in belegt, hebben wij gesteund op de werkzaamheden van de accountant van die fondsen. Hiervan hebben wij controleverklaringen en rapportages met bevindingen verkregen uit hoofde van onze instructies.

Kernpunten

- Waardering van de niet-beursgenoteerde beleggingen
- Waardering technische voorzieningen
- Financiële positie ten opzichte van het herstelplan

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij bepalen, op basis van ons professionele oordeel, kwantitatieve grenzen voor materialiteit waaronder de materialiteit voor de jaarrekening als geheel, zoals uiteengezet in onderstaande tabel. Deze grenzen, als ook de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden voor de individuele posten en toelichtingen in de jaarrekening te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen, zowel individueel als gezamenlijk, op de jaarrekening als geheel alsmede op ons oordeel, te evalueren.

Materialiteit	€ 109.000.000
Hoe is de materialiteit bepaald	Wij bepalen de materialiteit op basis van ons professionele oordeel. Als basis voor deze oordeelsvorming gebruikten we 0,5% van het totaal van de technische voorzieningen verminderd met de inkoop Vroegpensioen en Levensloop (VPL) die per 31-12-2017 heeft plaatsgevonden. Dit is omdat de inkoop VPL geen verband houdt met de transacties gedurende het boekjaar 2017.
De overwegingen voor de gekozen benchmark	We gebruikten de technische voorzieningen als de primaire, in de sector algemeen toegepaste, benchmark, op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoeften van gebruikers van de jaarrekening, voornamelijk de deelnemers en de toezichthouder (De Nederlandsche Bank). Op basis daarvan zijn wij van mening dat de technische voorzieningen een belangrijk kengetal is voor de financiële prestaties van de stichting.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur en de raad van toezicht overeengekomen dat wij aan het bestuur en de raad van toezicht tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 5,4 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens de controle van de jaarrekening. De kernpunten hebben wij met het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd. De kernpunten vormen geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben in deze paragraaf de kernpunten beschreven met daarbij een samenvatting van de op deze punten door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen en observaties ten aanzien van individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten of over specifieke elementen van de jaarrekening.

Kernpunten**Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten**

Waardering van de niet-beursgenoteerde beleggingen

We verwijzen naar toelichtingen 1 en 12 in de jaarrekening

Het pensioenfonds belegt in derivaten met een afgeleide marktnotering. Dit betreffen de valutatermijncontracten, rentederivaten, kredietderivaten en overige derivaten met een totale waarde van € 934 miljoen negatief. De overige niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoed en hypotheekbetreffende beleggingen in direct vastgoed ad € 145 miljoen en beleggingen in vastgoed- en hypotheekfondsen voor een bedrag van € 1.796 miljoen. Het restant van de niet-beursgenoteerde beleggingen bestaat uit private equity fondsen en niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen ad € 214 miljoen.

Derivaten worden tegen reële waarde verantwoord, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, op basis van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Voor de overige niet-beursgenoteerde beleggingen geldt dat de waarde wordt vastgesteld met behulp van waarderingmodellen. Het vastgoed wordt gewaardeerd op basis van taxaties, volgens algemeen gangbare modellen. Voor de reële waarde berekening van de hypotheek wordt gebruik gemaakt van parameters en/ of veronderstellingen met betrekking tot de verwachte kasstroom en de disconteringsvoet.

Omdat voor de waardering van de niet-beursgenoteerde beleggingen gebruik wordt gemaakt van waarderingmodellen en –technieken en belangrijke schattingen, is dit vanwege de inherente onzekerheid, een belangrijk aandachtspunt geweest in onze controle.

De waardering van de derivaten per 31 december 2017 hebben wij samen met onze waarderingsspecialisten op basis van een deelwaarneming getoetst door de relevante marktnoteringen, en marktconforme en toetsbare waarderingmodellen te valideren aan de hand van aansluiting met externe data en een herberekening van de waardering.

De waardering van de directe vastgoedbeleggingen in de jaarrekening is gebaseerd op basis van externe taxatierapporten. Wij hebben de waardering van deze objecten in samenwerking met onze vastgoeddeskundigen getoetst. Dit hebben wij gedaan door het berekenen van een onafhankelijke waardering van de objecten op basis van een model en deze te vergelijken met de waardering van de objecten. Wij hebben vastgesteld dat de verschillen de rapportagegrens voor geconstateerde afwijkingen niet overstijgen.

De waardering van de beleggingen in vastgoed- en hypotheekfondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance hebben wij getoetst door controle instructies te versturen naar de accountant van deze fondsen en kennis te nemen van de uitkomsten van de controlewerkzaamheden. De werkzaamheden van deze accountant bestaan uit de controle van de waardering van de beleggingsportefeuille op basis van de in de instructies opgenomen materialiteitsgrenzen. Wij hebben de controleverklaringen ontvangen en de hierbij horende rapportages met controlebevindingen geëvalueerd.

Voor de private equity fondsen en niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen hebben wij middels 'look back' procedures de schattingen van voorgaande jaren geëvalueerd. Wij hebben voor een deelwaarneming getoetst of de waardering aansluit met gecontroleerde jaarrekeningen of een vermogensopstelling van de betreffende fondsen.

Uit de bovenstaande werkzaamheden blijken geen materiële bevindingen.

Kernpunten**Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten**

Waardering technische voorzieningen

We verwijzen naar toelichting 5 in de jaarrekening

De technische voorzieningen voor risico van het fonds bedragen ultimo 2017 € 23.210 miljoen. De voorziening is actuariel berekend door de adviserend actuaris van de stichting en gecontroleerd door de certificerend actuaris.

De gebruikte actuariële veronderstelling voor de voorziening pensioenverplichtingen zoals vastgesteld door het bestuur hebben betrekking op sterftegrondslagen (algemene sterftetabel en fondsspecifieke grondslagen), rentetermijnstructuur ('RTS'), arbeidsongeschiktheidsrisico, toekomstige kosten en overige actuariële veronderstellingen gebruikt in de actuariële analyse. Deze berekening is complex en bevat significante actuariële veronderstellingen en is daarom een belangrijk aandachtspunt voor onze controle.

Wij hebben de certificerend actuaris controle instructies gestuurd op basis van NBA-handreiking 1120 ten aanzien van de actuariële certificering met betrekking tot onder andere de consistentie, prudentie en actualiteit van schattingen ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen en de financiële positie in overeenstemming met relevante wetgeving. Wij hebben geëvalueerd of de certificerend actuaris heeft voldaan aan onze instructies met betrekking tot objectiviteit en onafhankelijkheid, deskundigheid, inzicht in risico's en of de werkzaamheden zijn uitgevoerd door onder andere kennis te nemen van zijn certificeringsrapport.

Wij hebben vastgesteld dat de basisgegevens die dienen als input voor de werkzaamheden van de certificerend actuaris aansluiten met de door ons gecontroleerde basisgegevens.

Wij hebben de gebruikte veronderstellingen getoetst op consistentie en de plausibiliteit van deze veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben we de gehanteerde aannames zoals sterftegrondslagen (algemene sterftetabel en fonds specifieke grondslagen), rentetermijnstructuur ('RTS') inclusief UFR, arbeidsongeschiktheidsrisico, toekomstige kosten en overige aannames zoals gebruikt in de actuariële analyse geëvalueerd. Dit hebben wij gedaan door het evalueren van deze actuariële resultaten waarbij de omvang van de resultaten een indicatie geeft ten aanzien van de evenwichtigheid van de gehanteerde schattingen. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de aannames zijn onderbouwd met behulp van uitgevoerde grondslagonderzoeken door de adviserend actuaris. Wij hebben de uitkomsten van de actuariële analyse aangesloten met de jaarrekening van de stichting.

Uit onze werkzaamheden blijken geen materiële bevindingen.

Kernpunten**Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten****Financiële positie ten opzichte van het herstelplan**

We verwijzen naar toelichting 4 in de jaarrekening

Ultimo 2017 bedraagt het vereist eigen vermogen ('VEV') 117,5% en het minimaal vereist eigen vermogen ('MVEV') 104,3%. Omdat de beleidsdekkingsgraad van het fonds van 105,0% lager is dan het VEV maar hoger dan het MVEV is sprake van een reservetekort.

De stichting heeft eind maart 2017 een herstelplan opgesteld, welke is ingediend bij toezichthouder DNB. DNB heeft het herstelplan goedgekeurd, omdat de stichting verwacht binnen 10 jaar aan het VEV te voldoen.

Eind maart 2018 is een geactualiseerd herstelplan ingediend, welke in mei 2018 door DNB is goedgekeurd. Op basis hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat een korting van de pensioenuitkeringen niet nodig is. De hoogte van de beleidsdekkingsgraad is bepalend voor korting dan wel indexatie van de pensioenuitkeringen aan de deelnemers van het fonds, achten wij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad en de toelichting hieromtrent als kernpunt in onze controle.

De certificerend actuaaris heeft de berekening van het VEV en MVEV gecertificeerd aan de hand van fonds specifieke karakteristieken en hieruit blijken geen materiële bevindingen. De door de actuaaris gehanteerde basisgegevens hebben wij aangesloten op onze eigen werkzaamheden dienaangaande.

Wij hebben vervolgens kennis genomen van het ingediende herstelplan en de goedkeuring die hier door DNB over is afgegeven. Wij hebben vastgesteld dat in het bestuursverslag en de jaarrekening het herstelplan voldoende is toegelicht. Voor de berekening van de beleidsdekkingsgraad (gemiddelde van de maanddekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden) hebben wij gebruik gemaakt van de processen zoals ingericht bij het bestuursbureau van de stichting. Hierbij hebben wij vastgesteld dat er controle plaats vond op het gebruik van de juiste inputgegevens en dat de plausibiliteit van deze gegevens wordt getoetst door het bestuursbureau. Wij hebben gesteund op deze interne beheersingsmaatregelen voor de juiste berekening van de beleidsdekkingsgraad. Tevens hebben wij voor een aantal maanden de input voor de berekening van de maanddekkingsgraad aangesloten met de opgave van de vermogensbeheerder en de actuariële berekening van de adviserend actuaaris.

Uit onze werkzaamheden blijken geen materiële bevindingen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- de kerncijfers;
- het voorwoord;
- het profiel;
- de organisatie;
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens; en
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Onze benoeming

Wij zijn op 15 december 2016 benoemd als externe accountant van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg door het bestuur. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van 1 jaar accountant van de stichting.

Geen verboden diensten

Wij hebben, naar ons beste weten en overtuiging, geen verboden diensten, als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, geleverd.

Geleverde diensten

De diensten die wij, in aanvulling tot de controle van de jaarrekening, hebben geleverd aan de stichting, in de periode waarop onze wettelijke controle betrekking heeft, zijn toegelicht onder (15) Pensioenuitvoeringskosten van de toelichting van de jaarrekening.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die

gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 24 mei 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. H.D.M. Plomp RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Beroepsvervoer over de Weg

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.

BIJLAGEN

Aanvullende informatie bestuursgremia

Onderstaand treft u, aanvullend op wat in het bestuursverslag ten aanzien van de bestuursgremia is vermeld, aanvullende informatie aan over de vergoedingen die worden verstrekt aan leden van het Bestuur, de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan. Voorts wordt meer informatie verstrekt over de leden van genoemde organen.

Bestuur

Vergoeding

De vergoeding voor bestuursleden is gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie ter zake. Die aanbevelingen gaan – voor een pensioenfonds van de omvang als Pensioenfonds Vervoer – uit van een honorering op basis van de totale werkgeverslasten van € 140.000 per jaar op fulltime basis.

Daarvan afgeleid geldt voor de voorzitters (met een verondersteld wekelijks tijdsbeslag van 2,5 werkdag) een vergoeding van € 70.000 per jaar. Voor bestuursleden geldt (op basis van een tijdsbesteding van 1,5 werkdag per week) een vergoeding van € 42.000.- per jaar. Voor bestuursleden die zitting hebben in het bestuur op voordracht van een werkgevers- of werknemersorganisatie worden de genoemde bedragen in principe uitbetaald aan de voordragende organisaties.

Het bestuur van Pensioenfonds Vervoer kent voorts een onafhankelijke voorzitter. De onafhankelijk voorzitter heeft geen stemrecht en fungeert vooral als technisch voorzitter. Voor de onafhankelijke voorzitter geldt (op basis van een tijdsbesteding van 2 werkdagen per week) een jaarvergoeding van € 56.000 exclusief BTW.

Personalia

Bestuursleden per 31 december 2017

Naam	Functie	Geboortejaar	Sinds (jaar)	Einde zittingsduur
Mw. R. Hidding	Voorzitter 2017 en plv. voorzitter 2016	1958	2007	2021
Dhr. L.J.H. Ceelen	Voorzitter 2016 en plv. voorzitter 2017	1962	2000	2020
Dhr. P.W. Kievit	Secretaris 2017 en plv. secretaris 2016	1978	2008	2018
Dhr. W. Kusters	Secretaris 2016 en plv. secretaris 2017	1954	2010	2018
Mw. S. Kraaijenoord	Bestuurslid	1966	2001	2021
Dhr. M. van Ballegooijen	Bestuurslid	1971	2008	2020
Mw. A.J. Stevens	Bestuurslid	1952	2016	2020
Mw. W. Westerborg	Extern bestuurslid	1967	2016	2020
Dhr. P.A. Stork	Extern bestuurslid	1967	2016	2020
Dhr. J.W.M. van der Knaap	Onafhankelijk voorzitter	1960	2013	Onbepaalde tijd

Bestuursleden die na 31 december 2017 in functie zijn getreden

bij gelijktijdige terugtreding van de heren Kusters en Kievit.

Naam	Functie	Geboortejaar	Sinds (jaar)	Einde zittingsduur
Dhr. L.C.A. Scheepens	Bestuurslid	1965	2018	2022
Dhr. M. Hulsegge	Bestuurslid	1960	2018	2022
Dhr. S. Lahiri	Bestuurslid	1981	2018	2022

Nevenfuncties

De bestuursleden bekleden de volgende nevenfuncties:

Mw. R. Hidding

- Bestuurslid Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Beroepsvervoer (SOOB)
- Vakbondsbestuurder FNV

Dhr. L.J.H. Ceelen

- Plaatsvervangend Algemeen Directeur Transport en Logistiek Nederland (TLN)
- Bestuurslid Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Beroepsvervoer (SOOB)
- Lid Raad van Toezicht van de vastgoedfondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance
- Bestuurslid Waarborgfonds Motorvoertuigen
- Zaakvoerder TLN België BVBA

Dhr. P.W. Kievit

- Teamcoördinator Personeel en Arbeid Transport en Logistiek Nederland (TLN)
- Voorzitter Raad van Toezicht STL
- Bestuurslid Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Beroepsvervoer (SOOB)
- Lid cao onderhandelingsdelegatie

Dhr. L.C.A. Scheepens

- Senior beleidsadviseur Bouwend Nederland (tot 01-02-2018)

- Secretaris van de stichtingen SFB
- Lid Raad van Toezicht Bpf Recreatie
- Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds SABIC (vanaf 01-01-2018)
- Voorzitter bestuurscommissie Vermogensbeheer en Balansmanagement en lid bestuurscommissie Pensioenzaken, -Reglementen en Communicatie bij BPF Bouw (tot 01-01-2018)
- Bestuurslid Stichting Williamfonds

Dhr. W. Kusters

- Lid Beleggingsadviescommissie Annona, Sustainable Investment Fund
- Pensioenfondsbestuurder CNV Vakmensen
- bestuurslid BPF Zoetwarenindustrie

Dhr. M. Hulsegge

- Penningmeester CNV Vakmensen.nl (tot 01-01-2018)
- Bestuurslid Stichting Sociaal Fonds Bouwnijverheid (tot 01-01-2018)
- Bestuurslid Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek
- Toezichthoudend bestuurslid Stichting Particuliere Aanvulling WW

Mevr. S. Kraaijenoord

- Beleidsadviseur sociale belangen Transport en Logistiek Nederland (TLN)

Dhr. M. van Ballegooijen

- Directeur Taxibedrijf Van Ballegooijen Spijkenisse BV
- Directeur A. Niemantsverdriet BV
- CAO-onderhandelaar sector Taxi

Mevr. A.J. Stevens

- Secretaris Bestuur St. Pensioenfonds TNT Express
- Bestuurder Pensioenen FNV
- Secretaris Bestuur Humanitas

Dhr. S. Lahiri

- Pensioenfondsbestuurder FNV
- Bestuurslid Bpf AVH
- (aspirant)-bestuurslid SPNG
- Bestuurslid Stichting Financieel Paspoort
- Toehoorder bestuur Bpf Schoonmaak en Bpf VLEP (januari 2017 tot juni 2017)

Mevr. W. Westerborg

- Hoofd Modelling ABN AMRO Bank NV
- Niet-Uitvoerend Bestuurslid Stichting ABN AMRO Pensioenfonds

Dhr. P.A. Stork

- Hoogleraar Financiële Markten en Instrumenten aan de Vrije Universiteit Amsterdam
- Lid Beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Robeco (t/m 30 juni 2017)
- Voorzitter Beleggingsadviescommissie CBR Toeslagdepot
- Voorzitter Auditcommissie Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
- Voorzitter Auditcommissie De Nationale APF (vanaf 1 april 2017)
- Bestuurslid Pensioenfonds ABP (vanaf 1 oktober 2017)

De onafhankelijk voorzitter, Dhr. J.W.M. van der Knaap, bekleedt de volgende nevenfuncties:

- Onafhankelijk voorzitter Pensioenfonds ING
- Voorzitter Raad van toezicht Syntrus Achmea Particuliere Hypothekenfonds
- Voorzitter Raad van toezicht Syntrus Achmea Zakelijke Hypothekenfonds
- Lid Raad van Toezicht VSB Fonds
- Lid Raad van Bestuur VSB Vermogensfonds

Raad van Toezicht

Vergoeding

Aan de voorzitter van de Raad van Toezicht wordt een vergoeding van € 16.000 per jaar exclusief BTW verstrekt; de gewone leden van de Raad van Toezicht ontvangen € 14.000 per lid.

Personalia

Naam	Functie	Geboortejaar	Sinds (jaar)	Einde zittingsduur
Mw. N.J.M. Beuken	Voorzitter	1959	2014	2018

Dhr. W.C. Boeschoten	Lid	1953	2014	2018
Dhr. E.R. Capitain	Lid	1957	2014	2018

Nevenfuncties

De leden van de Raad van Toezicht bekleden de volgende nevenfuncties:

Mw. N.J.M. Beuken

- Algemeen Directeur Pensioenfonds ABP
- Voorzitter Raad van Toezicht van Regionaal Opleidingscentrum Leeuwenborgh
- Lid Raad van Commissarissen Rabobank Parkstad Limburg

Dhr. W.C. Boeschoten

- Adviseur Beleggingsadviescommissie, APF Unilever Nederland
- Lid Beleggingsadviescommissie Fonds 1818
- Lid Accreditatiecommissie Dutch Security Institute (DSI)
- Lid Beleggingscommissie Amsterdamsche Studentenroeivereniging Nereus
- Extern beleggingsadviseur Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Houthandel
- Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds UWV

Dhr. E.R. Capitain

- Docent post graduate opleiding accountancy Vrije Universiteit
- Voorzitter Raad van Commissarissen en lid audit committee Woningcorporatie GoedeStede (t/m 30-11-2017)
- Voorzitter Raad van Toezicht De Kinder Kliniek
- Lid Raad van Toezicht ING CDC Pensioenfonds
- Lid Raad van Toezicht NN CDC Pensioenfonds
- Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds Heineken (vanaf 01-01-2018)
- (Extern) voorzitter bestuur Pensioenfonds Rockwool (t/m 11-05-2017)
- Compliance Officer Bank ten Cate & Cie N.V.
- Extern adviseur en lid Audit Committee bpfBOUW (vanaf 01-09-2017).
- Lid van de visitatiecommissies van de pensioenfondsen van:
 - AC Nielsen (t/m 31-12-2017)
 - Arcadis
 - Cargill (t/m 15-08-2017)
 - Dow
 - NPBI/Fresenius (t/m 14-01-2017)

- o F van Lanschot (t/m 31-12-2017)
- o Total
- o Wolters Kluwer
- o Xerox (t/m 31-12-2017)
- o Yara

Verantwoordingsorgaan

Vergoeding

Leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen per vergadering € 410 aan vacatiegeld en daarnaast een vergoeding voor verblijfkosten (€ 12,- per vergadering) en een reiskostenvergoeding.

Personalia

Naam	Functie	Geboortejaar	Sinds (jaar)	Einde zittingsduur
Dhr. W.H. van Neuren	Voorzitter	1948	2014	2018
Mw. G.M. van Velzen	Lid	1969	2014	2018
Dhr. P.J.M. Benner	Lid	1958	2015	2018
Dhr. C. Busser	Lid	1946	2014	2018
Dhr. J.G. Th. Teunissen	Lid	1952	2014	2018

Nevenfuncties

De leden van het Verantwoordingsorgaan bekleden de volgende nevenfuncties:

Dhr. W.H. van Neuren

- DGA Kingscourt96 B.V., Ridderkerk
- Adviseur Mijnders Transport B.V., Melissant
- Vertegenwoordiger TWS rent-a-tainer, Hamburg
- Lid Sociale commissie Transport en Logistiek (tot 30 juni 2017)
- Lid onderhandelingen delegatie cao Transport en Logistiek (tot 30 juni 2017)
- Voorzitter Stichting Arbeidsvoorwaardenbeleid KNV

Mw. G.M. van Velzen

- Koerier DHL Express
- Kaderlid / secretaris CNV (landelijke kadergroep)
- Lid CNV overlegraad Transport en Logistiek

Dhr. P.J.M. Benner

- Bestuurslid van Stichting Fonds Scholing en Ordening voor het Besloten Busvervoer (FSO)
- Lid FNV Subsectorraad Toer
- Lid Cao partijen Besloten Bus
- Chauffeur HTM Specials Schiphol

Dhr. C. Busser

- Directeur Busser Transport B.V.

Dhr. J.G. Th. Teunissen

- Chauffeur Schenk Tanktransport Papendrecht
- Voorzitter Ondernemersraad Schenk Tanktransport
- Kaderlid FNV

Begrippenlijst

ABTN

Actuariële en bedrijfstechnische nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van het fonds beschreven. Aan de orde komen onder meer de inhoud van de uitvoeringsovereenkomst, de voorwaardelijke toeslagverlening, het financieel toetsingskader en de bedrijfsvoering van het pensioenfonds; verder zijn de verklaring over de beleggingsbeginselen, een beschrijving van de sturingsmiddelen en een financieel crisisplan opgenomen.

AFM

Autoriteit Financiële markten. AFM houdt toezicht op het gedrag van en de informatieverstrekking door alle partijen op de financiële markten in Nederland, waaronder pensioenfondsen. Naast AFM houdt ook De Nederlandsche Bank (DNB) toezicht op pensioenfondsen.

ALM

Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen de bezittingen en verplichtingen van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagenbeleid.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en vastgoed. Naast de feitelijke beleggingsmix wordt gesproken over de strategische beleggingsmix; deze laatste is de beoogde lange termijn verdeling over de verschillende beleggingscategorieën. Deze verdeling wordt gebaseerd op een ALM studie (zie aldaar).

Benchmark

Representatieve index waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de 12 meest recente maand-dekkingsgraden.

In de beleidsdekkingsgraad worden de gepubliceerde maand-dekkingsgraden gebruikt. Dat zijn de voorlopige dekkingsgraden die kort na afloop van een maand worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank (DNB) en geplaatst op de website van Pensioenfonds Vervoer.

De in de berekening van de beleidsdekkingsgraad opgenomen voorlopige, gepubliceerde maand-dekkingsgraden worden alleen vervangen door de latere definitieve dekkingsgraad als er een materieel verschil zit tussen de voorlopige en de latere

definitieve maand-dekkingsgraad. Uitzondering is de maand december. Hier wordt altijd de latere definitieve maand-dekkingsgraad uit het jaarverslag gebruikt. Dat is immers ook een gepubliceerde dekkingsgraad.

Collateral

Onderpand. Manier om het kredietrisico op tegenpartijen uit hoofde van derivaten transacties te beperken. Het collateral reduceert dit risico doordat er gedurende de looptijd van de transacties onderpand in de vorm van effecten en/of liquiditeit wordt gestort ter dekking van de marktwaarde van de transacties. Dit onderpand valt vrij bij het in gebreke blijven van de tegenpartij.

Compliance

Het begrip waarmee wordt aangeduid dat een persoon of organisatie werkt in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving, waaronder de gedragscode.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat op dat moment aanwezig zou moeten zijn om, rekening houdend met renteaangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Correctiefactoren

Correctiefactoren worden toegepast om de waargenomen sterfte bij het fonds en de sterftetekansen volgens de 'algemene' overlevingstafels op elkaar te laten aansluiten.

Custodian

De financiële partij die de effecten bewaart.

Dekkingsgraad

Verhouding tussen het aanwezige pensioenvermogen en de som van de waarde van de opgebouwde aanspraken en de reeds ingegane pensioenen, uitgedrukt in een percentage.

Dekkingstekort

Er is sprake van een dekkingstekort als de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen komt.

Derivaten

Van onderliggende waarden zoals bijvoorbeeld effecten of indices afgeleide beleggingsproducten, zoals opties, futures en swaps.

DNB

De Nederlandsche Bank. Bij wet ingesteld toezichhoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioenwet bewaakt.

Doorsneepremie

Gelijk premiepercentage voor alle deelnemers, ongeacht geslacht, leeftijd en burgerlijke staat.

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in het fonds aanwezige middelen op te vangen. Pensioenfondsen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer. Tenminste jaarlijks wordt vastgesteld of het eigen vermogen groot genoeg is.

Engagement

Het voeren van een dialoog met bedrijven waarin belegd wordt teneinde verbeteringen te bewerkstelligen op het gebied van het duurzaamheidsbeleid van het betrokken bedrijf.

Ervaringssterfte

De verhouding tussen de gemiddelde Nederlandse bevolkingssterfte en de waargenomen sterfte met betrekking tot deelnemers en uitkeringsgerechtigden van het pensioenfonds.

ESG (-factoren, -thema's, -aspecten)

Engelse afkorting voor milieu (environment), maatschappij (social) en bestuur (governance).

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioen wordt opgebouwd.

FTK

Financieel Toetsingskader. Methodiek voor toetsing van de financiële opzet en bestendigheid van pensioenfondsen en verzekeraars door De Nederlandsche Bank.

Herstelplan

In een herstelplan wordt aangegeven hoe een pensioenfonds dat een reservetekort, en daarnaast mogelijk ook een dekkingstekort heeft binnen een termijn van maximaal 10 jaar denkt te herstellen. Voor het herstel kan een pensioenfonds theoretisch het premiebeleid, het toeslagenbeleid en het beleggingsbeleid inzetten. Zolang het fonds nog steeds een tekort heeft moet jaarlijks opnieuw een herstelplan worden opgesteld.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een verzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van specifieke risico's bij een verzekeraar, zoals overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's van deelnemers.

Indexed return

De ontwikkeling wordt getoond alsof het een index betreft, waarbij de beginwaarde op 100% is gesteld.

Infrastructuur beleggingen

Investerings in voorzieningen van algemeen maatschappelijk nut, zoals (spoor)wegen, vliegvelden, havens, bekabeling, riolering en dergelijke.

Intern Toezicht

Intern Toezicht is één van de Principes van goed Pensioenfondsbestuur (ofwel Pension Fund Governance) en betreft het door onafhankelijke deskundigen kritisch beoordelen van het functioneren van de besturing van het pensioenfonds. In het kader van de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfonds wordt het intern toezicht bij Pensioenfonds Vervoer sedert 1 juli 2014 uitgeoefend door een permanente Raad van Toezicht.

ISAE 3402/SOC 1

ISAE 3402 (Assurance Reports on Controls at a Service Organization) is de Internationale controlestandaard inzake rapportage door derden. Een SOC 1 rapportage (Service Organization Controls Report) is vergelijkbaar met een ISAE 3402 rapportage. Met zo'n 'derdenverklaring' wordt aangegeven dat een serviceorganisatie, waar een gebruikersorganisatie activiteiten aan heeft uitbesteed, 'in control' is aangaande de activiteiten die binnen de scope zijn gedefinieerd. Een ISAE3402 rapportage stelt serviceorganisaties en overige entiteiten in staat om hun cliënten en externe accountants te voorzien van eenduidige informatie inzake de controle over hun organisatie en bedrijfsprocessen.

Korten

Er zijn twee situaties waarbij korten verplicht is:

1. Als het niet lukt om een herstelplan op te stellen zodanig dat de beleidsdekkingsgraad binnen tien jaar weer tenminste gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad. De korting mag worden uitgesmeerd over tien jaar (de looptijd van het nieuwste herstelplan). De korting is dan in het eerste jaar onvoorwaardelijk, maar in de rest van de jaren voorwaardelijk. Dat wil zeggen dat de rest van de kortingen niet meer doorgevoerd hoeft te worden als er voldoende herstel is opgetreden.
2. Als de beleidsdekkingsgraad 5 jaar lang onafgebroken lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, en tegelijkertijd de UFR-dekkingsgraad op het laatste meetmoment ook onder het minimaal vereist vermogen ligt, moet er worden gekort zodanig dat de UFR-dekkingsgraad gelijk wordt aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze korting mag ook worden gespreid over hersteltermijn, maar als om deze reden wordt gekort zijn alle kortingen onvoorwaardelijk.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie is opgebouwd uit de actuariel benodigde premie voor de inkoop van nieuwe pensioenverplichtingen vermeerderd met een opslag van de uitvoeringskosten van het pensioenfonds, een opslag voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen en een opslag voor de financiering van de voorwaardelijke toeslagverlening. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt.

Kritische dekkingsgraad

De kritische dekkingsgraad is de laagste dekkingsgraad waarbij het voor het pensioenfonds nog net mogelijk is om binnen tien jaar te herstellen (zie 'herstelplan').

Minimaal vereist eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen vormt een buffer voor algemene risico's. Deze buffer bestaat vooral uit een algemene opslag voor beleggingsrisico's, ter hoogte van 4% van het belegd vermogen. Daarnaast zijn er kleine opslagen voor overlijdensrisico's en arbeidsongeschiktheidsrisico's. Indien het fonds niet over het minimaal vereist eigen vermogen beschikt is sprake van een dekkingstekort.

Minimaal vereist vermogen

Het minimaal vereist vermogen is het vermogen dat het pensioenfonds nodig heeft voor alle pensioenverplichtingen, vermeerderd met een buffer voor algemene risico's (het minimaal vereist eigen vermogen).

Minimaal vereiste dekkingsgraad

De minimaal vereiste dekkingsgraad is het minimaal vereist vermogen gedeeld door de waarde van de verplichtingen.

Nominale dekkingsgraad

Verhouding tussen het aanwezige pensioenvermogen ende waarde van de opgebouwde aanspraken, uitgedrukt in een percentage, waarbij de opgebouwde aanspraken contant zijn gemaakt met de nominale marktrente. Nominale marktrente: De marktrente die volgt uit de prijsvorming van obligaties. De hoogte van deze rente fluctueert in de tijd en hangt af van de looptijd van de kasstromen.

Opbouwpercentage

Jaarlijkse pensioenopbouw uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag.

Opkomende markten

Markten die eerder in hun economische ontwikkeling achter lagen op de westerse economieën, maar nu een inhaalslag gemaakt hebben en/of daar (nog) mee bezig zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Outperformance/underperformance

Er is sprake van out- of underperformance als het gerealiseerde rendement van een portefeuille hoger respectievelijk lager is dan het rendement van de benchmark.

Pensioengrondslag

Het pensioengevend salaris minus de zogenoemde franchise; over die franchise wordt geen pensioen opgebouwd.

Pensioenrichtleeftijd

De leeftijd waarop volgens de pensioenregeling het ouderdomspensioen ingaat.

Performancetoets

Zie ook 'z-score'. De som van de z-scores van vijf opeenvolgende jaren, gedeeld door de wortel van het aantal jaren (vijf), moet minimaal gelijk zijn aan minus 1,28. Dit wordt de performancetoets genoemd.

Premie-egalisatiedepot

De premie-egalisatie is onderdeel van de financieringsafspraken tussen de sociale partners en de werkgever. Het is een reserve ter egalisatie van de premie over de looptijd van de cao afspraak tot en met 31 december 2020.

Reëel contract

Bij een reëel contract is het opgebouwde pensioen minder zeker dan bij een nominaal contract, maar is de kans op aanpassing van de opgebouwde rechten aan de prijsstijgingen groter.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad geeft aan of het pensioenfonds wel (reële dekkingsgraad is 100% of meer) of niet (onder de 100%) voldoende vermogen heeft ten opzichte van de waarde van de verplichtingen, als ook nog rekening wordt gehouden met prijsstijgingen (inflatie). De reële rente is de nominale rente minus de inflatie.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Renteafdekking

Het afdekken van (rente- en inflatie-) risico's in pensioenverplichtingen. In plaats van afdekking wordt ook de term 'hedge' gebruikt.

Rentetermijnstructuur

DNB publiceert per looptijdsegment (in jaren) een rente waarmee de actuele waarde moet worden berekend van de nominale pensioenverplichtingen met een corresponderende restant looptijd in jaren. De rentetermijnstructuur (het geheel van al die door DNB gepubliceerde rentes) wordt vastgesteld met behulp van maandeinde-gegevens.

Reservetekort

Er is sprake van een reservetekort als de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van het vereist eigen vermogen komt. Bij een tekort dienen pensioenfonds op 1 april van het jaar, berekend op basis van de uitkomsten tot en met het eind van het voorafgaande jaar, een (nieuw) herstelplan op te stellen. Het herstelplan moet jaarlijks worden vernieuwd zolang als er sprake is van een reservetekort.

Securities lending

Het tijdelijk uitlenen van effecten aan andere marktpartijen. Die andere marktpartijen zijn veelal om goede redenen leveringsverplichtingen aangegaan zonder zelf over de betreffende effecten te beschikken. Voor het uitlenen wordt een vergoeding ontvangen. Ook wordt voldoende onderpand ter beschikking gesteld. De uitlener blijft economisch eigenaar van de effecten.

SLA

Service Level Agreement. Een Service Level Agreement is een type overeenkomst waarin afspraken staan tussen aanbieder en afnemer van een dienst of product.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Solvabiliteitstoets

Toets in het kader van het FTK. Naast het benodigde vermogen uit de 'minimumtoets' dient ook een buffer te worden aangehouden om bij tegenvallende beleggingsresultaten voldoende vermogen te hebben.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Afdekking tegen renterisico gebeurt onder andere door het afsluiten met renteswaps (IRS) waarbij een vaste lange swaprente geruild wordt tegen een variabele korte rente.

Technische voorziening (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toeslagengrens

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% mag het pensioenfonds geen toeslagverlening toepassen. Als de beleidsdekkingsgraad boven de 110% ligt mag het pensioenfonds eventueel gedeeltelijk toeslagverlening geven, als het bestuur van mening is dat dit verantwoord is. Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de 'volledige toeslagengrens' mag het bestuur volledige toeslagverlening geven. Toeslagverlening is een ambitie, maar geen recht. Het bestuur zal altijd moeten beoordelen of toeslagverlening verantwoord is. Evenwichtige belangenbehartiging zal daarbij altijd centraal staan.

Toeslagverlening / indexering / indexatie

Toeslagverlening is het met een inflatiecomponent verhogen van de pensioenaanspraken en pensioenrechten, in overeenstemming met de in het pensioenreglement omschreven pensioenregeling. Dit vindt alleen geheel of gedeeltelijk plaats indien de financiële situatie dat toelaat en het bestuur geen andere overwegingen heeft (met name vanuit oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging) om af te zien van toeslagverlening. Indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de volledige toeslagengrens kan het bestuur eventueel besluiten om een extra toeslagverlening toe te passen. Daarvan zal alleen sprake kunnen zijn indien in eerdere jaren gekort is op de toeslagverlening en/of vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten heeft plaatsgevonden. De actieve en gewezen deelnemers van het pensioenfonds en de uitkeringsgerechtigden kunnen formeel geen aanspraak maken op een extra toeslagverlening als de situatie zoals hierboven beschreven aan de orde is. De reglementen en de ABTN van Pensioenfonds Vervoer kennen geen rechten op inhaaltoeslagen. Het eventueel toch toekennen daarvan is aan het bestuur.

Toetspremie

Zie ook bij 'kostendekkende premie'. De rente die wordt gehanteerd om de premiehoogte te berekenen kan de actuele marktrente zijn of een historisch gemiddelde rente. Pensioenfonds Vervoer hanteert dit laatste, om te voorkomen dat de kostendekkende premie teveel van jaar tot jaar fluctueert. Dit wordt een 'gedempte kostendekkende premie' genoemd. Deze mag voor de toetsing of er voldoende premie binnenkomt worden gehanteerd. Men spreekt daarom ook wel van 'toetspremie'.

Uniform Pensioen Overzicht (UPO)

Een pensioenoverzicht waarin onder meer de verwachte uitkeringen bij pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid voor deelnemers op algemeen gangbare wijze worden gepresenteerd.

Valutatermijncontract

Bindende overeenkomst tussen een bank en een tegenpartij, waarin wordt afgesproken om een bedrag aan vreemde valuta's op termijn te kopen of te verkopen tegen een nu reeds vastgestelde termijakoers.

Vastgoed

Direct vastgoed betreft rechtstreekse beleggingen in onroerende goederen. Indirect vastgoed betreft participaties in beleggingsfondsen die beleggen in onroerend goed of onroerend goed ondernemingen. Indirect vastgoed kan wel of niet beursgenoteerd zijn.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen die in beginsel een regelmatige en vaste rentebetaling opleveren en een vaste looptijd kennen. Voorbeelden zijn: staatsobligaties, bedrijfsobligaties (credits), onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vereist eigen vermogen

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het vereist eigen vermogen wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels. Hoe meer risico het fonds loopt, hoe hoger de buffer moet zijn. Het gaat daarbij vooral (maar niet uitsluitend) om beleggingsrisico's, zoals renterisico's, valutarisico's en kredietrisico's. Indien het fonds niet over het vereist eigen vermogen beschikt is sprake van een reservetekort.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is de waarde van de verplichtingen vermeerderd met het vereist eigen vermogen.

Vereiste dekkinggraad

De vereiste dekkinggraad is gelijk aan het vereist vermogen gedeeld door de waarde van de verplichtingen.

VPL

VPL is de afkorting voor de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling. Naar aanleiding van deze wet heeft het pensioenfonds een overgangsregeling getroffen; deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en die voldoen aan de voorwaarden met betrekking tot deelnemerschap en diensttijd kunnen extra aanspraken op ouderdoms- en partnerpensioen verwerven. Deze voorwaardelijke aanspraken zijn op 1 januari 2006 eenmalig berekend en zijn gelijk aan het positieve verschil tussen enerzijds de aanspraken die opgebouwd hadden kunnen worden als de pensioenregeling per 1 januari 2006 in het verleden had gegolden en anderzijds de aanspraken die opgebouwd hadden kunnen worden op basis van het tot 1 januari 2006 geldende reglement.

Vrijstelling van deelneming

De Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 bevat een regeling om in bepaalde omstandigheden en onder specifieke voorwaarden vrijstelling te kunnen aanvragen van verplichte deelname. Vrijstelling is mogelijk:

- In verband met een bestaande pensioenvoorziening
- In verband met een eigen cao
- In verband met concernvorming
- In verband met onvoldoende beleggingsrendement (zie 'z-score' en 'performancetoets')

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot een zeker moment opgebouwd pensioenaanspraak.

WIA

Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen. De opvolger van de WAO (Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering). De WIA biedt inkomensbescherming bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid maar biedt ook prikkels om indien mogelijk weer aan het arbeidsproces te gaan deelnemen. De Wet bestaat uit twee delen: de Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) en de Regeling Inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA).

Z-score

Jaarlijkse meting van de beleggingsresultaten van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen. De z-score geeft de afwijking weer van het werkelijk behaalde rendement ten opzichte van het rendement van een vooraf door het bestuur vastgestelde wettelijke normportefeuille.

Colofon

Tekst, redactie en vormgeving:
Bestuursbureau Pensioenfonds Vervoer

Uitgave:

Pensioenfonds Vervoer
19 april 2018